

Mongoni Manza ka Yeso beyo
Luka
okpikaga ndi mino
Likpumuƙa la mambwa

Mongoni Manza beyo Luka okpikaga ndi mino nima. Luka keƙu ndi iyi atutumbwa ka Yeso. Luki limoti, ikaga ndi pa imoti na batu nibo bakpakyana ndi na Yeso, anumuusa beyo obili ka Yeso a ndi mino kadwe ku kwa ku iba ndi mino binza. Kumbuso yi, akpikilya kuwa ndi mutu bemoti nino ina ndi be Tiofilo kitabu yi niyi. Luka a ndi munganga, bakpakyana ndi bongbinga basi na atutumbwa beyo ka Polo. Luga ka batu basi nibo bokpikaga ndi Mobiso, iyi mukaka aka no keƙu ndi Muyuda. Luki limoti, atumbulaga yigya ka Bayuda be kye bawai-daki bibito binza be Yeso ni wani.

Luka abikya ndi be Bayuda ba ndi kabundaga ngama nino uhukusogo. A Muhukuso nino bogyalandu ko Kunzi babikya ndi ka Mobiso be Kunzi atikoku ndeke. Kunzi a ndi kaiba be Muhukuso kiki, ibusu basi tika batu bubungogo. Atikoku ndi mukpekpe mo Mikaki kauhukusogo batu basi ba bevananza bayasi nibo babinikyana. Miki yi ni Yeso-Kilisito.

Luka atumbulaga ndi ka kitabu yi niyi beyo Yeso ibukata ndi mino, ligubo nilo agya ndi ka obili. Atumbulaga goni beyo utiwaga ndi mino bambanzu, atumbulaga bulyo ya kukwaku na pupa ka Yeso mbaku. Yeso a

ndi kabikyaga Mongoni Manza no ngu yasi, anohukuso bokolofu, anokpumyo mambengi ma bunye, anagya makpumuka mambanga-mbanga mudingi nimo okitogi yimibo ka bambanzu.

Luka okpikatu goni kitabu ya yiba: kitabu yi ni «Ligubo ka batutumbwa». Atumbulaga ndi kuso yi nilo usilya ndi batutumbwa katukya wa Kunzi adokisa ndi mino Yeso kugu wa lisyε na beyo Mongoni Manza italyana ndi mino bapa bayasi.

Yigbananaga ya kitabu yi niyi:

Isi ya likpumuka nilo Luka okpikaga ndi mino kitabu yi niyi 1:1-4

Beyo Yuani-Mubatizai na Yeso bibukuta ndi mino 1:5-2:52

Kuu ka Yuani-Mubatizai 3:1-20

Ibatiso ka Yeso na beyo Abili a ndi mino kabobo 3:21-4:13

Yeso ogoni kaiko ka Galilaya 4:14-9:50

Yeso opupini ka Galilaya, inda ka Yelusalema 9:51-19:27

Poso ya mulibo ka Yeso kunu ka obili, yisasambya na kukwaku kaki 19:28-23:56

Yeso opupini ka mbuku 24:1-12

Yeso upuponilyini babibya kaki, Kunzi adokiso kugu wa lisyε 24:13-53

Likpumuka la mambwa

¹ Amboku Tiofilo, mutu wa ibiba kugbe, bambanzu budingi bokingiloni kokpiko mongoni ma likpumuka nilo igyonosa ndi luga kusu.

² Mudongoni beyo batu nibo bina ndi no miso ka mambwa batitumbulyaga ndi mino, na biita kuwa ndi babibikya ba likpumuka ko Kunzi.

³ Kinili, kumbuso mukpima, imi, nini imi binza gonni kaukpikilyo ka bungbingbili, iwe Tiofilo, likpamuka lasi nilo igyonosa ndi katukya ka mambwa,

⁴ iba wibatụ linguṅṅu la mutiwi nimo bupá ndi.

Malaika opini mongoni ma yibukuta ka Yuani-Mubatizai

⁵ Ko ngbingo yi ninṅo Elodi Mbokụ a ndi mino ngama wa iwili ka Bayuda, a ndi no kumu bemoti ninṅo ina ndi be Zakalia. Iyi, a ndi ko pigo ya bukumu ka Abia. Mukaki beyo ka Elisabeti a ndi ka livananza ka Aluni ninṅo a ndi kumu mudingi.

⁶ Ibu basi baba ba ndi bongbingbili ko misa ko Kunzi. Bagyaga ndi mutuu ka Mombukwono-dosu ni bakegu na daki yi.

⁷ Luki limoti, bakegu ndi no miki kye Elisabeti a ndi nduya. Ibu basi baba ba kawa ndi bambokụ-mbokụ kugbe.

⁸ Lisye limoti, Zakalia a kawa ndi kagya ligubo kaki la bukumu kambwa ko Kunzi kye mu ma ligubo a kawa ndi ka ligbata kaki.

⁹ Kabyenene na mutiwi ma ligubo li nilo, libese awanya kawa ndi iyi kogulya ka pa Yotu Kugbe ka ndabu ka Mombukwono-dosu Kunzi kasumbo adudu.*

¹⁰ Ko ngbingo yi ninṅo Zakalia a ndi mino kasumbo adudu no, ambaza ka bambanzu nibo ba ndi kunzi, ba ndi kalumba.

¹¹ Kawa wa, malaika bemoti ka Mombukwono-dosu apuponilyoku, amaga bigba ka

* **1:9** 1:9 Bokumu basumbaga ndi adudu abe malumba kabu kambwa ko Kunzi.

kumbanzikaniko kwa gbogbo niyo a ndi mino kasumbo adudu yo.

¹² Ngbingo yi nino Zakalia amina mino beyo, ombomboyo, ogwa kubangaku kugbe.

¹³ Luki limoti, malaika abikya ndi be: «Zakalia, wakobongonitogu, kye Kunzi ukonini malamba kaku. Mukaku beyo ka Elisabeti ukutulya banu miki muluku yi, waluka be Yuani.

¹⁴ Iwe wogwa banu igyagya kugbe na bambanzu budingi bogwa banu magyagya ko bulya libukuti kaki.

¹⁵ A beyo, ika ndeke mutu mudingi kambwa ka Mombukwono-dosu. Iyi kamwigu ndeke vinya gutugu makana magogo nimo mapu aka. Ika ndeke mutumo na Limbengi-Lotu katukya ka mama ka amaki.

¹⁶ Uyikosa ndeke bomikya Bezaleli budingi kamigilya Mombukwana-dabu Kunzi.

¹⁷ Odoku ndeke kambwa ko Kunzi abe atutumbwa pa imoti na limbengi no ngu mudongoni abe mugyalandu hliya, kaigiso mambengi ka baba-bomiki ka bomikabu. Uyikosa ndeke batu banye kodoku batu ba lingunu kaiko bakitulya kagya mutuu ka Mombukwono-dosu Kunzi na kagugubyo.»

¹⁸ Luki limoti, Zakalia abikya malaika be: «Luki tino lo emibiso be likpamuka nilo a lingunu? Kye imi na kuwa mboku-mboku, muka kami a kuwa mboku-mboku goni.»

¹⁹ Malaika amigisya be «Imi ni Gabielieli, nikaga buwobi no Kunzi bongbinga basi kagugubyo. Iyi

no etikiku kaubikya na kaupá mongoni manza mi nima.

²⁰ Yeki iwe wakobinikyonigu munzina kami nimo igyonosa banu ko ngbingo yi, eee wina se, wiita kawa bobo, wakakwananigu bata kanzina kadwe ndeke ka lisyε li nilo likpumuka li nilo igyonoso mino.»

²¹ Ko ngbingo yi nino, batu basi ba ndi kunzi kabunda Zakalia. Niyο olipya kawa bindi ka Ndabu ko Kunzi ku, likpumuka umbanga ndi.

²² Wa opupoku mino kakwananagu ndi bata kanzina na ibu. Kinili bambanzu biba kawa ndi be a abe inini likpumuka limbanga ku ka ndabu ku. A kawa ndi kawanyaga bapa na mafuku kye a kawa ndi bobo.

²³ Niyο Zakalia ama ngbingo wa ligubo kaki beyo, iga ku kaki.

²⁴ Kawa kumbusa wa masyε mi nimo, mukaki beyo ka Elisabeti ava muma. Katukyagu ndi ku kaki ka batimba kubukumuti. A ndi kabikya be:

²⁵ «Wina likpumuka lanza nilo Mombukwondosu Kunzi ogyi bi ko bulya kami, ketumba suni ya bunduya ko misa ka bambanzu.»

Malaika opini mongoni ma yibukuta ka Yeso

²⁶ Niyο muma ka Elisabeti itulyana batimba madia, Kunzi atikoku malaika Gabielieli ka gudu bemoti wa Galilaya nino ina be Nazaleti.

²⁷ Atikoku ndi ka musika bemoti nino a ndi kavanana na muluku bemoti nino ina ndi be Yezefu ka livanza ka ngama Daudi. Musika yi nino ina ndi be Malia.

²⁸ Malaika apuponilya Malia ku a ndi mino, abikya be: «Gwano magyagya Malia,

Mombukwono-dosu udukilyini bubunga. Iyi a pa imoti na iwe.»

²⁹ Niyo Malia ukana likrumuka li nilo beyo, ombomboya kugbe, imuusa be: «Inguo ya yuuso tino se yina?»

³⁰ Malaika abikya be: «Wakobongonitogu, Malia, kye winisonini na bubunga ko Kunzi.

³¹ Wava banu mama, wabukuta miki muluku yi, waluka banu be Yeso.†

³² Iyi ika ndeke mutu wa ibiba, baluka ndeke be Mika Kunzi nino Kugu-Kugbe. Mombukwono-dosu Kunzi apa ndeke bungama ka titaki beyo ka Daudi,

³³ ika ndeke ngama kugu ka Bezaleli ka benze na benze, bungama kaki kigigu ndeke na mulifo.»

³⁴ Kumbuso yi, Malia amuusa malaika be: «Likrumuka li nilo igyonosa kuwa banu liki kye imi sanibigu likrumuka ka baluku?»

³⁵ Malaika amigisyoku be: «Limbengi-Lotu lo usilyoku banu, ngu ko Kunzi nino Kugu-Kugbe utikya banu abe kululuko. Kinili miki yi nino wabukuta banu ika ndeke mutu Wotu, baluka ndeke be Miko Kunzi.

³⁶ Wikwe se, Elisabeti nino a ndi ndaya ka livananza kaku a kuwa iyi na mama ma batimba mafiya. Abukuta banu miki muluku yi, gutugu beyo a kuwa mino mboku-mboku yo.

³⁷ Kye kegua na likrumuka nilo a lapuru kugbe ko Kunzi.»

³⁸ Malia asikisya kuwa be: «Imi ni musunzu ka Mombukwono-dosu. Yasi igyonosi kugu kami

† **1:31** 1:31 Lino li nilo akabikya goni be Muhukuso.

mudɔngɔni beyɔ webikyɪ mino.» Kumbuso yi, malaika aga ndi.

Malia ogoni kanda Elisabeti

³⁹ Kumbuso wa masyɛ makɛdɛ, Malia ava ndi ligundu kaaga biɣala-gala kɛ ka mugi mimoti ka iwili ya bangupa baya Yudea.

⁴⁰ Niyo adwe kɛ beyɔ, ogulya ndi ka ndabu ka Zakalia, amuusa mukaki beyɔ ka Elisabeti.

⁴¹ Ko ngbingo yi ninɔ Elisabeti ukana mino yuuso ka Malia, miki adwo biduku-duku ka muma. Elisabeti otuma na Limbengi-Lotu.

⁴² Kɛwa wa apamikana bɛ: «Kunzi ufukilyini bubunga kahukitaga boko basi na goni miki yi ninɔ wabukuta banu, bubunga kaki a kɛwa kugu kaki goni!

⁴³ Ngasa yimbanga tino sɛ ina amaki Mombukwana-dami edulyiku mina bɛnɛ?

⁴⁴ Kye ko ngbingo yi ninɔ nukoni mino yuuso kakɛ, miki odwa na magyagya biduku-duku ka muma kami.

⁴⁵ Igyagya yidingi kɛ kakɛ kye wobinikyonini bɛ likpɛmuka nilɔ Mombukwono-dosu Kunzi ubikya ndukɛ igyonosatɛ.»

Malia akatumbulaga bunza ko Kunzi

⁴⁶ Kɛwa wa Malia abikya ndi bɛ: «Limbengi kami akobibiso buidingi ka Mombukwono-dosu Kunzi,

⁴⁷ na mutumo na igyagya ko bulya ko Kunzi, Muhukuso kami,

⁴⁸ kye umokini bazwa kaki bo kumbu kugu ka musunzu kaki, imi mutɛ wa payaya.

Katukya mbiya wanu, bevananza bayasi bemaka kuwa be mutu wa bubunga,

49 kye Kunzi Mombukwono Ngu egyilini likpumuka limbanga.

Lino kaki ni Kunzi Wotu.

50 Owonisilaga kumbu kaki ka bevananza bayasi nibayo babangaga.

51 Ogyini makpumuka makpukpu no ngu ya kubokuko kaki:

ukpumya batu ba yibiba,

52 usisa bangama ka moliki ma bungama

luki limoti ufokisa batu ba payaya kugu.

53 Upa batu banza makpumuka manzanza,

luki limoti umigisa batu ba mukumbo mafoku papuyi.

54 Usingyoku bosunzu kaki beyo ka livananza la Izaleli.

Iyi kabusalaga kaukwilya kumbu,

55 kugu ka Abalahamu na bevananza kaki ka benze na benze,

mudongoni beyo upa ndi mino botitosu agame.»

56 Malia asyesye ndi ku ka Elisabeti buwobi kadwe batimba basaa. Kumbuso yi, iga ndi ku kaki.

Yibukuta ka Yuani-Mubatizai

57 Niyo ngbingo wa libukuti ka Elisabeti itulyana, abukuta miki muluku yi.

58 Barimbani kaki na bevananza bukana ndi be Kunzi Mombukwono-dosu awonisilyini bunza. Iba basi bogwa ndi magyagya pa imoti na iyi.

⁵⁹ Niyɔ miki otulyasa masye bugina, bodoku kuwa ndi kakɔ. Ba ndi kapa kalaka na iyi abaki beyɔ ka Zakalia.

⁶⁰ Luki limoti amaki osikisya be: «Kali, kegu beyɔ, balaka be Yuani.»

⁶¹ Ibu aka na iyi be: «Kegu na mutɔ bemoti ka livananza kaku nino ina beyɔ!»

⁶² Kuwa wa bamuusa ndi abaki ni bananzina libobo be sibi, beyɔ a ndi mino kapa kalaka mikaki.

⁶³ Zakalia akunga ndi libau nilo bokpikaga mino, kumbuso yi okpika ndi be: «Lino kaki bikpe ni Yuani.» Bombombaya ndi ibu basi.

⁶⁴ Na ko ngbingo yi nino goni no, munoku ahukwikana ndi, apunga kuwa ndi bata kanzina, apunga ndi kapamikanaga kani anobibisa Kunzi.

⁶⁵ Kuwa wa, basi nibo bikaga ndi pa imoti na ibu ka mugi bogulya ndi ka kubangaku, na ku ka iwili ya bangapa baya Yudea, batu basi banatumbula kuwa ndi likpumuka nilo aka lo.

⁶⁶ Batu basi nibo bukanaga ndi likpumuko li nilo, bapungaga ndi katamana ko bulya yi, banimuusa be miki yi nimuna ika se piye ndeke buni? Kubokuko kwo ngu ka Mombukwono-dosu a ndi pa imoti na iyi.

Zakalia akatumbulaga makpumuka mumbanga-mbanga ko Kunzi

⁶⁷ Abaki beyɔ ka Zakalia otuma ndi na Limbengi-Lotu, apunga ndi kanzina abe mugyalandu, anabikya be:

⁶⁸ «Mombukwono-dosu Kunzi ka Bezaleli avi ibiba,

kye ohukusogini livananza kaki, ukulaga ka busunzu.

⁶⁹ Atitikilyiniku Muhukuso nino wongu, ka livananza ka musunzu kaki beyo ka Daudi.

⁷⁰ A beyo atumbulaga ndi mino ndeli kugbe ka munokwe ka bogyalandwe kaki bikpe:

⁷¹ Apa ndi agume be atikulaga ndeke ka maboku ka bomuyoniso kusu,

na ka basi nibo bakisaga katigya bunye.

⁷² Beyo, uminilya ndi botitosu kumbu, atamana ndi agume kaki wotu ko Kunzi.

⁷³ Kye Kunzi apa ndi titosu beyo ka Abalahamu agume wotu kaki,

⁷⁴ katikulaga ka maboku ka bomuyoniso kusu, na katisa kagugubyo kawa ni takega na kubangaku.

⁷⁵ Agya ndi beyo kye tiki botu na bongbingbili ko misa kaki

ka masye masi ma obili kusu.

⁷⁶ Na iwe mikami, buluka ndeke be mugyalandwe ko Kunzi nino Kugu-Kugbe,

kye wodoku ndeke kobungusyaga pisi ka Mombukwono-dosu kambwa,

⁷⁷ na kowonisilo livananza kaki be uhukusaga ndeke pisi

kaupilya bunye kabu.

⁷⁸ Kunzi nino kusu a na limbengi lanza kugbe no kumbu:

atitikilyoku ndeke limomo kotukyoku kuga abe mangbamu ma moni,

⁷⁹ kauzigo nibo ba ko biti na kuso wa kubangaku kwa kukwaku,

katiwonisilo kabye pisi ya maziyo.»

⁸⁰ Miki a kũwa ndi kopingo ni limbengi anatumo. Ikaga ndi iyi ka isa aka, kadwe ko ngbingo yi ninɔ imibisikosa ndi mino bingbanganya ka bomikya Bezaleli.

2

Yibukuta ka Yeso (Matayo 1:18-25)

¹ Ka masye mi nimo, ngama mudingi wa Luma beyo ka Ogisiti apa ndi matuu be butangi bambanzu kaki basi.

² Litatanga nilo la mambwa lo igyonosa ndi ko ngbingo yi ninɔ Kilinio a ndi mino ngama wa iwili ya Sulia.

³ Bambanzu basi bindaga ndi ka yikpikisiso, mambanzu yikaka-yikaka ka mugi mi nimo ibukuta mino.

⁴ Yezefu atukya ndi goni iyi ka gudfu wa Nazaleti, ku ka iwili ya Galilaya, kaında ka gudfu wa Betlehemu, mugi ma kibukuta ka ngama Daudi, ka iwili ya Yudea. İnda ndi ku beyo kye a ndi iyi ka livananza ka Daudi,

⁵ kayikpikisiso ibu na Malia ninɔ ba ndi kavanana na iyi. Malia a se kũwa ndi wa na muma.

⁶ Ngbingo yi ninɔ ba ndi mino ku ka Betlehemu, masye kaki ma libukuti italyana.

⁷ Abukuta ndi miki muluku yi, puta kaki. Atikyogo na botu baya budi, amongosa ka kpokoyo ninɔ banyama balyalyaga ndi mino, kye bakegu ndi bata ibu na pa ka ndabu ka bobiko.

Malaika upupilyini bobubulyo ba banyama

⁸ Ka iwili yi niyo goni yo, bobubulyo ba banyama basyege ndi kunzi ko tutu, kaubulyo banyama kabu.

⁹ Malaika ka Mombukwono-dosu Kunzi uponilyo, ibiba ya mangbamu ka Mombukwono-dosu ukungulo. Babanga ndi kuge.

¹⁰ Luki limoti, malaika ubikya be: «Makobongonitogu, kye noduku kamupa mongoni manza nimo mupa igyagya yidingi ka bambanzu basi.

¹¹ Na lisyε li nili, Muhukuso ibukutini ko bulya kunu ku ka mugi ka Daudi, iyi ni Masiya, Mombukwono-dosu.

¹² Mamiba miki yi nino ka makpumu ka mi nima: Matakanya miki wawese mutikyogo na botu baya bu, mumongoso ka kpokoyo nino banyama balyalyaga mino.»

¹³ Ambaza ka bamalaika osyoku bigbututu katukya kugu wa lisyε, pa imoti na malaika wagogo, bapunga kabibiso Kunzi, banabikya be:

¹⁴ «Ibiba ko Kunzi kugu wa lisyε kuge, na maziyo kunu ka litombu ka batu basi nibo upaga!»

Bobubulyo ba banyama bogoni ka Betlehemu

¹⁵ Ngbingo yi nino bamalaika batukya mino kaiga kugu wa lisyε, bobubulyo ba banyama babikyana luga kabu be: «Togoni neki ka Betlehemu, tiniku nilo opupi ku, nilo Mombukwono-dosu Kunzi atiwonisili.»

¹⁶ Binda ndi bigala-gala, batakanya Malia na Yezefu, se kuwa miki wawese mumongoso ka kpokoyo nino banyama balyalyaga ndi mino.

17 Niyo bamina, batumbulaga nilo malaika ubikya ndi ko bulya ko miki wawese yi nino.

18 Likpamuka umbanga ndi batu basi nibo bukana ndi mongoni mi nimo.

19 Luki limoti, Malia a ndi kobuulyogo likpamuka nilo lasi, obiso mino limbengi.

20 Kumbuso yi, bobubulyo ba banyama biga ndi ni banabibisa Kunzi, banambimbilya ka masi nimo bukana ndi na nimo bina ndi, kye masi igyonosa ndi mudongoni beyo aka yo malaika ubikya ndi mino.

Balukini miki

21 Niyo masye bugina itulyana wa miki ibukuta mino, adwe ko ngbingo kaki muko, baluka be Yeso, lino li nilo malaika atwa ndi kambwa amaki kava mama.

Bogoni na Yeso kambwa ko Kunzi

22 Kwa wa masye ma kibubiso kabu itulyana mino, kabyenene na mutuu ka Musa, Yezefu na Malia бага ndi no miki ka Yelusalema kabiso ka maboku ka Mombukwono-dosu,

23 kye, ikpika ndi ka Mutuu ka Mombukwono-dosu be: «Okwononi kapá abe apee ka Mombukwono-dosu miki muluku yi wasi, nino puto yi.»

24 Binda ndi ka Yelusalema kapá goni apee begayo mutuu mi nimo ibikya ndi mino: «Bonzuwo baba gutugu bomikya bamokpondi baba aka.»

25 Wina se wa, aluku bemoti a ndi ka Yelusalema ku ina ndi be Simioni. A ndi mutuu wongbingbili na mutuu mubanga Kunzi kugbe.

Ikaga ndi kabunda mutu yi nino akwanana ndi kohukusa livananza la Izaleli. Limbengi-Lotu a ndi kugu kaki.

²⁶ Limbengi li nilo awonisila ndi be kokwigu ni kanaminigu Kilisito nino Mombukwono-dosu atikoku.

²⁷ Akpamyanda ndi kogulya ka Ndaɓu ko Kunzi. Ngingo yi nino Yezefu na Malia binda mino no mikabu beyo ka Yeso, kabiso ka maboku ko Kunzi mufongoni beyo mutuu abikyaga ndi mino,

²⁸ Simioni adungo, abibisa Kunzi, abikya be:

²⁹ «Mbiya wanu, Eeze Mombukwono-dosu, hutulyosini bagame kaku:

Wakwanana kɔwa kasa musunzu kaku kokwo ka maziyo,

³⁰ kye ninini muhukuso kaku no misa kami,

³¹ muhukuso mi nimo wobungusyaga ndi ko misa ka bambanzu basi:

³² A limomo li nilo uziga banu bambanzu basi ba obili nibo bakumibigu

na nilo apa banu ibiba ka Izaleli, livananza kaku.»

³³ Likpamuka lasi nilo Simioni a ndi kabikya ko bulya ka Yeso, umbanga ndi babukuta kaki.

³⁴ Simioni akunga Kunzi be ufukilyi bubunga, abikya Malia amaki Yeso be: «Kunzi atikoku ndi miki yi nima ko bulya yi niyo be ugwisisi ikani umomosi batu budingi luga ko bomikya Bezaleli. Ika banu likingyosi be Kunzi akagya ligubo kaki ni bambanzu bagegu kabailya,

³⁵ na bata opupisa banu mutamanagi masi nimo isuma ka mambengi ka bambanzu budingi.

Se k̄wa iwe, Malia, wigomisaga ndeke ko bulya ko miki yi nimu abe bakutumo dukpa.»

Ana, mugyalandu muko yi akanzina ko bulya ka Yeso

³⁶ Mugyalandu bemoti muko yi ina ndi be Ana, ikaga ndi goni iyi ka Yelusalema. A ndi mika Fanueli, ka livananza ka Aseli. A k̄wa ndi mboku-mboku kugbe. Bagya ndi byanga madiya na ika na mbunyakini nino ava ndi ni a mbeyi musika aka.

³⁷ Kumbuso yi, ika k̄wa ndi woko aka, na ku odwisa ndi mino byanga batekebe bugina na bikwanganya. Katukyagigu ndi ka Ndabu ko Kunzi, luki limoti agyilyaga ndi Kunzi ligubo biti na lisyɛ: Avaga ndi ngbingo ko ginyo malili na kalamba.

³⁸ Odoku ndi ko ngbingo yi nino goni no, apunga kabibiso Kunzi. Utambulyaga bambanzu basi nibo ba ndi kabunda be pisi tino yo Kunzi ukulaga mino batu ba Yelusalema ka busunzu.

Babukuta ka Yeso bigini na Yeso ka Nazareti

³⁹ Ngbingo yi nino Yezefu na Malia bama mino kagya masi nimo mutuu ka Mombukwono-dosu Kunzi akungaga ndi, biga na Yeso ka Galilaya, ka gudu wa Nazareti.

⁴⁰ Miki apunga ndi kopingo na kopingogo. A ndi mutumo na yimibo na babunga ko Kunzi a ndi pa imoti na iyi.

Yeso otigolini ka Yelusalema

⁴¹ Byanga bayasi, abaki na amaki Yeso badakaga ndi ka Yelusalema ka yinga ya Pasika.

⁴² Wa Yeso otulyoso mino byanga tekebe na bifa, badaka ndi na ibu beyo aka yo bagyaga ndi mino ka bundeli.

⁴³ Ngbingo yi nino yinga osyo mino, biga, luki limoti miki Yeso asikana ku ka Yelusalema ni abaki na amaki bakibigu.

⁴⁴ Ba ndi kasima be Yeso akakpakyana ka ambaza ka bambanzu nibo ba ndi kaiganana. Niyo bagya lisyε limoti ka ligundu ni bakegu kamina, bapunga kuwa ndi kakisa luga ka bevananza kabu na bawai-dabu.

⁴⁵ Luki limoti, bakaminagu ndi. Kinili biga bata ndi kakisa ku kwa ku ka Yelusalema.

⁴⁶ Kumbusa wa masyε masaa, batokonyoku ka Ndabu ko Kunzi: A ndi mukuliko pa imoti na bowonisilo ba mutuu, anumakana na anumuuso makpumuka magogo.

⁴⁷ Likpumuka umbanga batu basi nibo ba ndi kamukana, kaina yimibo kaki na sikisyo kaki ka makpumuka nimo ba ndi kamuusogo mo.

⁴⁸ Ngbingo yi nino abaki na amaki bamina mino, likpumuka umbanga kugbe, na ku amaki amuusi be: «Mikami, iki piye yo watigyi bi mino beyo? Tomomini ibusu na abaku bigbagbagba kaukisa.»

⁴⁹ Umigisya be: «Mo bi kekisa ko bulya iki? Makegu kaiba be okwononi be niki ka ndabu ka Baba?»

⁵⁰ Luki limoti, bakegu ndi kaiba isi ya likpumuka nilo a ndi kaubikya lo.

⁵¹ Kuwa wa Yeso iga ndi pa imoti na ibu ka Nazaleti. Agyaga ndi mutuu kabu masi. Amaki obuulyaga ndi likpumuka nilo lasi ka limbengi.

⁵² Yeso a ndi kopingo kani yimibo kaki anisisilo kambwa, anabosilo Kunzi na bambanzu.

3

*Yuani-Mubatizai akabikyaga Mongoni Manza
(Matayo 3:1-12; Maliko 1:1-8; Yuani 1:19-28)*

¹ A ndi syangasu sa tekebe na kubukumuti sa bungama ka Tibelio, ngama mudingi wa Luma. Ko ngbingo yi nino, Potio Pilatu andaga ndi iwili ya Yudea, Elodi a ndi ngama wa Galilaya. Mamaki beyo ka Filipi a ndi goni ngama wa iwili ya Itulia na Talakoniti begoyo Lisania a ndi mino ngama wa Abilene.

² Ana na Kayafa ba ndi bokumu-kumu. Mongoni ko Kunzi asilya ndi Yuani, mika Zakalia ka isa.

³ Kumbuso yi, Yuani inda ndi kolingyo giyo yasi ya mutili mo libo ma Yolodani, anakuwa be: «Yikosoni mambengi, mibotisiso, Kunzi amupilya bunye kunu.»

⁴ Igyonosa ndi beyo aka yo ikpika ndi mino ka kitabu ka mugyalandu Isaya be: «Mumbanzu bemoti akapamikanaga ka isa be: Bungusyoni pisi ka Mombukwono-dosu, nononi bopisi kaki bingbingbili!

⁵ Tikyoni mombudu masi, gbotomosogoni bangupa bayasi na bokpumo bayasi madongoni, nononi bopisi baiyigaga, mosulyo nibayo baya mabye.

⁶ Na batu basi bina ndeke muhukuso ko Kunzi.»

⁷ Niyo Yuani umina bambanzu buindingi banadulyoku be ubotisi, ubikya ndi be: «Ibunu

livananza ka banzũkaaaa! Wani no amuwonyi pisi kapikita ngbũta ko Kunzi niyo akodoku?

⁸ Wonisoni neki pisi ka yigya be moyikosoni mambengi, mosoni kabikya kũso kunu be: <Titosu ni Abalahamu!> A beyo, nakamubikya ambe, Kunzi akwanana koitiso matamu mi nima kaiko bomika Abalahamu.

⁹ Gboni a mbiya wanu yakitulya kagbita bukuto ka motino mi: bagbitatu bukuto tasi nito kegũ kabũkũta bumo yanzanza, badikita ko buku.»

¹⁰ Bambanzu budingi kũso wa ambaza bamuusaga ndi Yuani be: «Okwononi se kũwa be tagyi bunni?»

¹¹ Usikisyaga ndi be: «Mumbanzu kika na basimizi baba, apa mutũ yi ninũ kegũ na iyi bemoti, na ninũ a na malili, agyi begeyo.»

¹² Bandombe ba manzanza bodoku ndi goni ibu kayibotisiso, bamuusa Yuani be: «Muwonisilo, okwononi be ibusu tagyi bunni?»

¹³ Usikisya ndi be: «Makokungonitogu buyi kakitaga nibo mutũũ ka bangama abikya.»

¹⁴ Basũda bamuusa ndi goni ibu be: «Se kũwa ibusu, takwanana kagya bunni?» Usikisya ndi be: «Makukupyogonitogu bambanzu buyi no bou gutũgũ kaubũkũlyaga likpũmũka aka. Luki limoti, gwogoni magyagya na mukalya kunu aka.»

¹⁵ Bambanzu basi ba ndi kabũndila, na musasa. Bimuusaga ndi be kegũ se banu Yuani ni Kilisito?

¹⁶ Yuani usikisya ibu basi be: «Imi, nakamubotiso ko libo, luki limoti ninũ akodoku

a no ngu kekitaga imi, nakakwananigu gutugu kakula ligi ya bekpaku kaki aka. Iyi, amubotisa banu na Limbengi-Lotu no buku.

¹⁷ A na dunga mugwi, wakitulya kapipa mupunga. Amumula ndeke mupunga, abiso ka basa ya masolo kaki. Luki limoti, abusya ndeke bevulu ko buku nibo kolimikogigu.»

¹⁸ Kwa wa, Yuani upaga ndi mutuu mogoogo na bopisi dididi na kaubikyaga Mongoni Manza.

¹⁹ Luki limoti, Yuani a ndi kayoyiso Elodi ngama wa Galilaya kye ava ndi Elodia, muko mamaki beyo ka Filipi. Na kye agya ndi goni makrumuka manyenye makru.

²⁰ Kumbuso yi, Elodi agya bata ndi likrumuka lanye kugbe kagwisisa Yuani.

*Yuani abotisini Yeso
(Matayo 3:13-17; Maliko 1:9-11)*

²¹ Kumbuso kaubotiso batu nibo ba ndi wa, Yuani abotisa ndi goni Yeso. Ko ngbingo yi nino Yeso a ndi mino kalamba wa, lisyeh ohukwikono,

²² Limbengi-Lotu asilyoku ndi abe likpondi. Kwa wa, liyu otukyoku ndi kugu wa lisyeh be: «Iwe ni Mikami mupaka, nino nobiso mino limbengi.»

*Puponogo ka Yeso
(Matayo 1:1-17)*

²³ Yeso a ndi na byanga banda batekebe basaa ko ngbingo yi nino apunga ndi mino ligubo kaki. Bambanzu bapandaga ndi be a mika Yezefu, Yezefu nino a ndi mika Eli.

²⁴ Eli nino a ndi mika Matati, Matati nino a ndi mika Lawi. Lawi nino a ndi mika Meleki, Meleki

ninɔ a ndi mika Yanai, Yanai ninɔ a ndi mika Yezefu.

²⁵ Yezefu ninɔ a ndi mika Matatia, Matatia ninɔ a ndi mika Amosi, Amosi ninɔ a ndi mika Naumu, Naumu ninɔ a ndi mika Esili, Esili ninɔ a ndi mika Nagai.

²⁶ Nagai ninɔ a ndi mika Mati, Mati ninɔ a ndi mika Matatia, Matatia ninɔ a ndi mika Simeini, Simeini ninɔ a ndi mika Yoseki, Yoseki ninɔ a ndi mika Yoda.

²⁷ Yoda ninɔ a ndi mika Yuanani, Yuanani ninɔ a ndi mika Lesa, Lesa ninɔ a ndi mika Zelubabeli, Zelubabeli ninɔ a ndi mika Salatieli, Salatieli ninɔ a ndi mika Neli.

²⁸ Neli ninɔ a ndi mika Meleki, Meleki ninɔ a ndi mika Adi, Adi ninɔ a ndi mika Kosamu, Kosamu ninɔ a ndi mika Elemadamu, Elemadamu ninɔ mika Eli.

²⁹ Eli ninɔ a ndi mika Yeso, Yeso ninɔ a ndi mika Eliezeli, Eliezeli ninɔ a ndi mika Yolamu, Yolamu ninɔ a ndi mika Matati, Matati ninɔ a ndi mika Lawi.

³⁰ Lawi ninɔ a ndi mika Simioni, Simioni ninɔ a ndi mika Yuda, Yuda ninɔ a ndi mika Yezefu, Yezefu ninɔ a ndi mika Yonamu, Yonamu ninɔ a ndi mika Eliakimu.

³¹ Eliakimu ninɔ a ndi mika Milia, Milia ninɔ a ndi mika Mina, Mina ninɔ a ndi mika Matata, Matata ninɔ a ndi mika Natani, Natani ninɔ a ndi mika Daudi.

³² Daudi ninɔ a ndi mika Yesɛ, Yesɛ ninɔ a ndi mika Obedi, Obedi ninɔ a ndi mika Boazi, Boazi ninɔ a ndi mika Solomono, Solomono ninɔ a ndi mika Nasoni.

³³ Nasoni ninɔ a ndi mika Aminadabu, Aminadabu ninɔ a ndi mika Adimi, Adimi ninɔ a ndi

mika Alini, Alini ninɔ a ndi mika Esiloni, Esilomi ninɔ a ndi mika Pelesi, Pelesi ninɔ a ndi mika Yuda.

³⁴ Yuda ninɔ a ndi mika Yakɔbɔ, Yakɔbɔ ninɔ a ndi mika Isaka, Isaka ninɔ a ndi mika Abalahamɔ, Abalahamɔ ninɔ a ndi mika Tela, Tela ninɔ a ndi mika Naholi.

³⁵ Naholi ninɔ a ndi mika Selugi, Selugi ninɔ a ndi mika Leu, Leu ninɔ a ndi mika Pelegi, Pelegi ninɔ a ndi mika Ibɛɛ, Ibɛɛ ninɔ a ndi mika Sala.

³⁶ Sala ninɔ a ndi mika Kenani, Kenani ninɔ a ndi mika Alifakisadi, Alifakisadi ninɔ a ndi mika Semɔ, Semɔ ninɔ a ndi mika Nɔa, Nɔa ninɔ a ndi mika Lameki.

³⁷ Lameki ninɔ a ndi mika Metusela, Metusela ninɔ a ndi mika Inɔka, Inɔka ninɔ a ndi mika Yaledi, Yaledi ninɔ a ndi mika Maleleli, Maleleli ninɔ a ndi mika Kainana.

³⁸ Kainana ninɔ a ndi mika Enosi, Enosi ninɔ a ndi mika Seti, Seti ninɔ a ndi mika Adamɔ, Adamɔ ninɔ a ndi miko Kunzi.

4

Mumuyoniso akabɔbɔ Yeso (Matayo 4:1-11; Maliko 1:12-13)

¹ Yeso igoku kɔwa ka mutili ma Yolodani, mutumo na Limbengi-Lotu. Limbengi li nilɔ a ndi kakpokyoniso kɔ ka isa.

² Kɔ bɛyɔ, mumuyoniso a ndi kabɔbɔ ka masyɛ batɛkɛbɛ bakwanganya. Kalyalyagigu ndi ka masyɛ mi nimɔ. Niyɔ masyɛ mi nimɔ itulyana, imukana ndi nza.

³ Kɔwa wa, mumuyoniso abikya bɛ: «Wakika Miko Kunzi, kpamya litalɔ li nili iiti mukati.»

⁴ Yeso asikisya ɓe: «Mɔbiso ko Kunzi abikya ɓe: <ɔbili ka mumbanzu kegu asi ko bulya malili aka.>»

⁵ Kumbuso yi, mumuyoniso inda ndi na iyi ka pa yikungu kugbe, amanya ko ngbinga bemoti, moliki ma ɓungama masi ma ɔbili.

⁶⁻⁷ Abikya ɓe: «Wakobuna moli kambwa kami kebibiso, nɔpɔtu ɓungama na ibiba yasi niyi wakaina yi, kye ɓepa ndi imi. Nakwanana goni kapɔ mutɔ wasi nino napa kapɔ.»

⁸ Yeso amigisya ɓe: «Mɔbiso ko Kunzi abikya ɓe: <Mubibiso Mombukwana-daku Kunzi, wabanga asi iyi aka mukaka.>»

⁹ Mumuyoniso aga ndi bata na iyi ka Yelusalema, adokisa kugbondo wa Ndabu ko Kunzi, abikya ɓe: «Wakika Miko Kunzi, bum-buko katukya wanu wadwe wasi, ¹⁰ kye ikpikaga ɓe: <Kunzi ukpamilyatu ɓamalaika kaki ɓe ɓubuulyogi,>

¹¹ ɓubiniki ka maboku, <kye wakidwoni kugako ka litalu.>»

¹² Luki limoti, Yeso amigisya ɓe: «Mɔbiso ko Kunzi akabikya ɓe: <Wakabobonitogu Mombukwana-daku Kunzi.>»

¹³ Niyo mumuyoniso ama kawa ndi kabobo Yeso ka ɓopisi dididi, asa ndi mbeyi.

*Yeso opungini ligubo kaki ka Galilaya
(Matayo 4:12-17; Maliko 1:14-15)*

4:4 4:4 Wanda ka Yigilya 8:3. **4:8** 4:8 Wanda ka Yigilya 6:13.
4:11 4:11 Wanda ka Mambu 91:11-12. **4:12** 4:12 Wanda ka Yigilya 6:16.

14 Katukya kuwa ndi wa, Yeso iga ndi ka Galilaya mutumo bide no ngu ya Limbengi-Lotu, mongoni kaki itulyana ndi ka iwili yi niyo yasi.

15 Atiwaga ndi ka bandabu baya malumba ka Bayuda na bambanzu basi ba ndi kabiba.

Bambanzu ba Nazaleti bakegu kabailya Yeso (Matayo 13:53-58; Maliko 6:1-6)

16 Yeso inda ndi ka Nazaleti, ku opinga ndi mino. Lisyε la kimumbiso, ingya ndi ka ndabu ya malumba ka Bayuda mufongoni begeyo agyaga ndi mino. Amaga ndi katangulaga Mobiso.

17 Bapa kitabū niyo mugyalandu Isaya okpika ndi. Akulana*, ina ndi pa niyo ikpikaga mino be:

18 «Limbengi ka Mombukwono-dosu a pa imoti na imi,
kyε egbodya ndi molingo kaubikyaga batū bayangya

Mongoni Manza.

Etikoku kaubikyaga batū ba ligbito be bakulikanagatu,

nibo ba na bokolobu baya mamomo be miso ukulikanatu bata,

nibo bakaigyogyiso be bakulikanagatu,

19 kabikya bulyo syangasu si niso Mombukwono-dosu

uwonisila ndeke mino bambanzu bunza kaki.»

20 Kumbuso yi Yeso ofukufa kitabū, amigisya ndi mugya-ligubo. Bambanzu basi nibo ba ndi wa, ba kuwa ndi kanda asa iyi aka bingbangbanga.

* **4:17** 4:17 Akulana: Ko ngbingo yi niso bodukufaga ndi kitabū abe kulugbu. **4:19** 4:19 Wanda ka Isaya 61:1-2.

21 Kūwa wa, apūnga ndi kaufikya bε: «Na lisyε li nili, Mofiso mi nima itulyonini kugū kunu nibo makemukana.»

22 Bambanzu basi ba ndi kabibisa Yeso, noku udika ndi bide ko bulya munzina mumbanga-mbanga nimo a ndi kopupa ka munoku kaki. Babikyaga ndi bε: «Kegu mbeyi asi mika Yezefu aka mu!»

23 Yeso ufikya bε: «Lingunu aka makwanana banu ketulya ligitoku li nili: <Munganga, wihukusano ni iwe mombukwana-daki yi.> Mefikyatu banu goni bε: <Tukana ndi masi nimo wagya ndi ka Kapelenaumu, gya kawa begayo wa kunu wa.>»

24 Ubikyoku bata bε: «A lingunu, nakamufikya ambe, mugyalandu gutugu bemoti aka, kegu na ibiba ka mugi mi nino ibukuti mino.

25 Na bata, nakwanana kamufikya lingunu aka ambe ko ngbingo ka mugyalandu fliya, bowoko boko bi ba ndi bakpu ka Izaleli. Ko ngbingo yi nino mbwayi kalukagigu ndi ka byanga bisaa na batimba madia. Kūwa wa mufenge ma nza italyana ndi ka mugi masi.

26 Gutugu beyo, Kunzi katikagu ndi fliya ka bemoti luga kabu kiki asi ko woko bemoti muko yi aka nino ikaga ndi ka Zalepeta ka iwili ya Sidona.

27 Na goni, bakebu-kebu ba ndi budingi kugbe ka Izaleli ko ngbingo ka mugyalandu Elisa. Wina se, gutugu bemoti kabu aka luga kabu kahukagu ndi kiki asi Namani aka nino mutu wa iwili ya Sulia.»

28 Niyo bambanzu basi nibo ba ndi ka ndabu ya malumba ka Bayuda bukana likpamuka li nilo, mambengi ukandikanaga ndi bisulu-sulu.

29 Bamanana ndi bigwo, batindikaga ndi Yeso kunzi wa gudɔ, binda ndi na iyi kugu wa ngupa niyo bopika ndi mino gudɔ kabu, kye ba ndi kapa katindikoku kunu wasi.

30 Luki limoti, akitaga ndi luga kabu, imagalya ndi iyi ya kaki.

*Yeso ahukusini mutɔ wa limbengi la bunye
(Maliko 1:21-28)*

31 Yeso osya ndi kuwa ka Kapelenaumu, gudɔ wa iwili ya Galilaya. Ku beyo utiwaga ndi bambanzu basi ka Lisyɛ la kimumbiso.

32 Mutuu kaki umbangaga ndi bambanzu kugbe kye atiwaga ndi no ngu.

33 Kusɔ wa ndabu ya malumba ka Bayuda, aluku bemoti a ndi na limbengi la bunye. Apunga ndi kakugwaga:

34 «Hu! Yeso mutɔ wa Nazaleti, lo kusu na ibunu ogwogi bani? Woduku bi katimosiyo? Nakaumiba binza ambe iwe ni wani. Iwe ni Mutu Wotu ko Kunzi.»

35 Yeso apamyaga ndi limbengi la bunye, abikya be: «Daka! Pupa ka aluku yi nimu!» Limbengi la bunye li nilo abumya ndi aluku no wasi bingomu kambwa ka bambanzu basi, opupa ndi ni kagyogysisigu

36 Likpamuka li nilo umbanga ndi bambanzu basi, bapunga ndi kaimuusa luga kabu be: «Inguo ya munzina tina piye ma? Akapa mutuu ka mambengi ma bunye no bou no ngu, anopupo!»

37 Mongoni ka Yeso itulyana ndi pa yasi ka iwili yi niyo.

*Yeso uhukusini batu ba bokolobu
(Matayo 8:14-17; Maliko 1:29-34)*

38 Yeso opupa ndi ka ndabu ya malumba ka Bayuda, aga ku ka Simoni. Titaki Simoni nino muko yi a ndi kayimukana budi, babikya ndi Yeso be ahukusi.

39 Yeso akpuda ndi, adidikyo. Apamya ndi kolobu, kolobu osyo. Wa aka wa, ahuka ndi, apunga ndi kahugugubyo.

40 Ngbingo yi nino moni odidiko mino, badulyoku ndi na batu basi nibo ba ndi na bokolobu dididi. Ubisilyaga ndi maboku yikakayikaka, anuhukuso.

41 Mambengi ma bunye upupagatu ndi goni batu budingi, anapamikanaga be: «Iwe, ni Miko Kunzi!» Luki limoti Yeso unzinilyaga ndi na diya, anupakya kanzina kye ba ndi kamibo be iyi ni Masiya.

42 Niyo lisyε asye, Yeso opupa ndi kaina ka pa niyo mambanzu kegu ndi mino. Ambaza ka bambanzu apunga ndi kakisa, niyo bamina, ba ndi kapa kakpingba be kusonitogu bata.

43 Luki limoti, Yeso ubikya be: «Okwononi goni kabikyaga Mongoni Manza ma Bungama ko Kunzi ka bagudu bagogo, kye Kunzi etikoku ndi ko bulya yi niyo.»

44 Idukulaga ndi kabikyaga Mongoni Manza ka bandabu baya malumba ka Bayuda.

5

*Yeso umokini babibya ba mambwa
(Matayo 4:18-22; Maliko 1:16-20)*

¹ Lisye limoti, Yeso a ndi wakamaga ka kpolo-kpolo wa ibombu ya Genezaleti.* Ambaza ka bambanzu otundukonoku ndi kahukana Mongoni Manza ko Kunzi, bamotosyo bikpwo.

² Ina ndi mangbolo maba buwobi na kubi. Bogwi bosu bu bafama ndi, bosya kasukusa moyo kabu.

³ Yeso adaka ndi ka ingbolo imoti, niyo ka Simoni, abikya ndi be osisili mbeyi mino byi na kubi. Ika kuwa ndi ka ingbolo, apunga kapá mutiwi ka ambaza ka bambanzu.

⁴ Niyo ama kanzina beyo, abikya Simoni be: «Sisilo ingbolo ka pa yodu, kumbuso yi, molubo moyo kunu.»

⁵ Simoni amigisya be: «Muwonisilo, tosilyi luba moyo, luki limoti takogwigu musi gutugu bemoti aka. Yeki iwe kuwa no wekpomyi, nigilyatu bata kolubo.»

⁶ Boluba kuwa ndi, bugwi bosu budingi kugbe, moyo kabu apunga ndi katinikaga.

⁷ Bumaka ndi na maboku bawai-dabu niyo basikana ndi ka ingbolo yagogo be busingyiku kanyo moyo. Bodoku ndi, ibu basi pa imoti, botumisa ndi mangbolo masi maba na bosu, apunga ndi komwaga libo.

* 5:1 5:1 Balikyagatu goni be ibombu ya Galilaya.

⁸ Niyɔ Simoni Petele ina beyɔ, ogwa no moli kambwa ka Yeso, abikya be: «Mombukwono-dosu, tukya buwobi na imi kye na mutɔ wa bunye!»

⁹ Kye kubangaku agya ndi kugbe, kaamina bosu budingi nibo bugwi ndi bo.

¹⁰ Gutugu Yakobo na Yuani bomika Zebedayo aka, bawai-daki Simoni, babanga ndi ibu begayo. Luki limoti, Yeso abikya ndi Simoni be: «Wakobongonitogu, katukya mbiya wanu, wakikigu bata manyo bosu, luki limoti wika kuwa manyo bambanzu ka bunye kaba.»

¹¹ Bafuma ndi mangbolo, basa masi, barunga kabibyoyi.

*Yeso ahukusini kebu-kebu
(Matayo 8:1-4; Maliko 1:40-45)*

¹² Ngbingo yi ninɔ Yeso a ndi mino ka gudu bemoti bene, mutɔ bemoti ninɔ kebu-kebu a ndi ni amoni nzuyi yasi bitita, asilyoku ndi. Niyɔ amina Yeso, ogwa mokpukpu kambwa kaki, igama na iyi be: «Mombukwono-dosu! Wakapa, wakwanana baka kengumoso.»

¹³ Yeso anana ndi kubokuko, avila, abikya be: «Noponi, ngumana!» Ko ngbingo yi ninɔ aka no, aluku no angumana ndi bingu.

¹⁴ Kuwa wa Yeso agbityaga bikpokpokpo be: «Wakatumbulyogonitogu mumbanzu. Luki limoti, winda kayiwonisyo ko kumu, kumuso yi, wapá aɛɛɛ beyɔ Mutuu ka Musa abikyo mino, iba mutɔ wasi ibi be woukini bi.»

¹⁵ Gutugu beyɔ, mongoni ka Yeso a kuwa ndi asi kadfa aka kugbe. Bambaza bakpukpu

ka bambanzu bamumukanaga ndi kamukana, anohukuso bokolobu kabu.

¹⁶ Luki limoti Yeso atukyaga ndi bipela luga kabu, inda ka isa kalumba.

*Yeso ahukusini zegesi
(Matayo 9:1-8; Maliko 2:1-12)*

¹⁷ A kuwa ndi lisyé limoti, Yeso a ndi kapa mutiwi. Bafalisayo na bowonisilo ba Mutuu ka Musa ba ndi bukuliko wa go wa, bodoku ndi katukya ko giyo yasi ya Galilaya, ya Yudea na ka gudu wa Yelusalema. Ngu ka Mombukwono-dosu yo apaga ndi bututungyo kohukuso bokolobu.

¹⁸ Wina se bambanzu bosiloku ndi, ni babinikini zegesi bemoti kugu wa kalagba. Ba ndi kakisa pisi kaguliso ka ndabu niyo Yeso a ndi mino, na kabiso kambwa kaki.

¹⁹ Luki limoti, bakegu ndi kaiba be bagulisa pisi yani ko bulya ambaza ka bambanzu. Badaka kuwa ndi na iyi kugbondo, batumba ndi mino mapala koukulya ngala, basisa kuwa ndi na kalagba kaki luga ka bambanzu, kambwa ka Yeso.

²⁰ Niyo Yeso ina baya kabu beyo, abikya ndi zegesi no be: «Ye wai, nupilyini bunye kamu.»

²¹ Bowonisilo ba mutuu na Bafalisayo barunga ndi kaimuusa be: «Mutu tino piye muna akatumbwa Kunzi mu? Wani no akwanana kapilya bunye, kiki Kunzi aka yikaka?»

²² Yeso andunga ndi mutamanagi kabu, umuusa be: «Ko bulya iki yo mo mino na mutamanagi mi nimo?»

²³ Iki yɔ a yopoli kugbe kabikya be: <Nupilyini bunye kaku!>, ikani kabikya be: <Wamaga, wakpakyana!>

²⁴ Luki limoti, nakapa kamumibiso ambe Mikamumbanzu a no ngu yasi kunu ka litombu kapilya bunye.» Kuwa wa abikya ndi zegesi no be: «Nakabikya ambe wamaga, wava kalagba kaku, wiga ku kaku!»

²⁵ Wa aka wa, aluku no amaga ndi ko misa ka batu basi, abinika kalagba niyo a ndi mino wakanga, aga ku kaki ni anabibiso Kunzi.

²⁶ Likpumu ka lo umbanga ndi bambanzu basi. Basi ba ndi kabibiso Kunzi ni kubangaku utumini ka mambengi bidɛ, banabikya be: «Tinini likpumu ka limbanga na lisyɛ li nili.»

*Yeso amokini Lawi
(Matayo 9:1-8; Maliko 2:1-12)*

²⁷ Kumbusa wa niyo, Yeso opupa ndi, amina ndombe wa manzana bemoti, ina ndi be Lawi, wakiko ka bilo kaki. Yeso aka na iyi aka be: «Ibyeku!»

²⁸ Lawi amaga, asa ndi makpumu ka masi, apunga kabibya.

²⁹ Kuwa wa, Lawi alyisisya ndi Yeso dumo mudingi ku kaki, bandombe ba manzana bakpu na batu bagogo ba ndi kalyalya pa imoti na ibu.

³⁰ Bafalisayo na bowonisilo ba mutuu nibo bikaga ndi na ibu, bapunga ndi kainzinzinya ka kpolo, banumuusa babibya ka Yeso be: «Ko bulya iki yo makalyalya na komwo pa imoti na bandombe ba manzana na bagya-manyɛ?»

31 Yeso umigisya ɓe: «Batɔ ɓarɔɔ ɓakakisagim munganga, luki limoti, niɓo aka ɓo ɓa bokolobu ɓo ɓakisaga.

32 Nakodokugu kaukisa ɓatɔ ɓongɓingbili, luki limoti niɓo ɓanye, iba kye ɓayikosi ɔɓili kaɓɔ.»

Yeso akatɔmbɔlaga bulyo yiginyo malili ko ngbingo wa malɔmba

(Matayo 9:14-17; Maliko 2:18-22)

33 ɓafalisayo ɓabikya ndi Yeso ɓe: «ɓabibya ka Yuani na niɓo kusu ɓoginyagatu malili ko ngbingo ɓigala-gala, ɓalɔmbagatu gonɔ. Luki limoti niɓo kaku, ɓikaga ibu asi kalyalya na komwo aka ko ngbingo yi ninɔ.»

34 Yeso umigisya ɓe: «Makasima ɓe makwanana kaugɓama ɓambanzu niɓo ɓumoki ko dumo wo vononi ɓe ɓakolyolyonitogu ko ngbingo yi ninɔ ɓo mino pa imoti na mbɔnya muko? Kigyonosigu!

35 Luki limoti, ikatu ndeke na lisyɛ nilo ɓatumba mino mbɔnya muko luga kaɓɔ. Ka lisyɛ li nilo, ɓoginyatu ndeke malili ko ngbingo.»

36 Yeso utulyoku gonɔ lizuni li nili: «Mɔmbanzu gutugu ɓemoti aka kanɔagigu panga ya kutuko kwambiya kodiko noyu inzanza, kagya ɓeyɔ, kutuko nikwo kwa mbiya kwɔ anɔika kye panga yi niyɔ yambiya yɔ kakwananigu na inzanza.

37 Se kɔwa gonɔ, mɔmbanzu gutugu ɓemoti aka kaɓungwagigu vinya wambiya ka ɓambike ɓayo bokuto ta ɓanyama ɓayigɓangɓalaga. Kagya ɓeyɔ, vinya opumukisagatu ɓambike, vinya agɔ wasi.

³⁸ Kinili, okwononi kaduko vinya wambiya ka bambike bayambiya goni.

³⁹ Na goni, mumbanzu gutugu bemoti aka kakwananigu kapa kamwo vinya wambiya ni amwini se nino mukpaga. Kyε abikya be: <Nino mukpaga a wanza kugbe.>

6

Yeso akabikya likpamuka ko bulyo ya Lisyε la kimumbiso

(Matayo 12:1-8; Maliko 2:23-28)

¹ Lisyε la kimumbiso limoti, Yeso na babibya kaki ba ndi kakitaga pisi ka botiko baya nganu. Babibya kaki banatinaga bekazo bi, banatubo na maboku, banalya.

² Bafalisayo bemoti-bemoti nibo ba ndi wa, bumuusa be: «Ko bulya iki yo makagya nilo barakya kagya ka Lisyε la kimumbiso?»

³ Yeso umigisya be: «Makatangulagagu ndi likpamuka nilo ngama Daudi agya ngbingo yi nino ba ndi mino na banza ibu na bawai-daki?»

⁴ Ingya ndi ka Ndabu ko Kunzi, ava mukati nimo baraga ndi Kunzi. Alya, upa goni ndi bawai-daki, gutugu beyo bokumu balyaga ndi mino ni ibu aka mukati mi nimo.»

⁵ Yeso ubikya bata ndi be: «Mika-mumbanzu no a mombukwana Lisyε la kimumbiso.»

Yeso ahukusini mutu bemoti wa kubokuko kukwo

(Matayo 12:9-14; Maliko 3:1-6)

⁶ A ndi bata Lisyε la kimumbiso lagogo, Yeso ogulya ka ndabu ya malamba ka Bayuda,

apunga ndi kapá mutiwi. Ku beyo, mutú bemoti a ndi na kubokuko kwa kumbanzikaniko kukwo.

⁷ Bowonisilo ba mutuu na Bafalisayo ba ndi kanda Yeso bingbangbanga, be ikani ahukusatú mumbanzu ka Lisyé la kimumbiso. A beyo, ba ndi kakisa be bamina na ibo no pisi tino, kye basungulyi.

⁸ Luki limoti, Yeso a ndi kaiba tamanaga kabu. Abikya kuwa aluku no a ndi kubokuko kukwa no be: «Wamaga, wodoku wa luga ka bambanzu wa.» Amaga ndi, isisilo luga kabu.

⁹ Kumbuso yi, Yeso ubikya be: «Nakamu-muusa ambe: Luki tina piye lo okwononi kagya ka Lisyé la kimumbiso? Kagya likpamuka lanza ka Lisyé la kimumbiso ikanigu kagya likpamuka lanye? Kahukuso obili ka mumbanzu ikani kaputa?»

¹⁰ Yeso unda ibu basi bizumuuu, kumbuso yi, abikya kuwa aluku no be: «Nana kubokuko.» Anana ndi, kubokuko ahuka beyo aka yo ikaga ndi mino.

¹¹ Luki limoti, mambengi ukandikanaga ndi bowonisilo ba mutuu na Bafalisayo bisulu-sulu, bapunga ndi kaimuusa luga kabu be bakwanana kagya Yeso buni.

*Yeso upunogini batutumbwa tekebe na baba
(Matayo 10:1-4; Maliko 3:13-19)*

¹² Ka masye mi ndi nimo, Yeso aga kalumba ka ngupa, asilya ndi asi malumba aka.

¹³ Niyo lisyé asye, umaka babifya kaki, upunaga tekebe na baba luga kabu nibo uluka kuwa ndi be batutumbwa.

14 A ndi ni: Simoni (nino Yeso aluka ndi goni be Petele), mamaki beyo ka Andilia, Yakobo, Yuani, Filipi, Batulumei,

15 Matayo, Tuma, Yakobo yi nino mika Alufayo, Simoni* nino a ndi kakisa ipandasi ka mugi kabu,

16 Yuda mika Yakobo se kuwa Yuda Isikalioti nino agaba ndi Yeso.

*Yeso akatiwa ni anohukuso bokolobu
(Matayo 4:23-25)*

17 Yeso pa imoti na babibya kaki bosyoku ndi ka ngupa, bamaga ndi ka pa yanza bikpa. Wa beyo, babibya kaki bagogo budingi ba ndi wa. Ambaza wakpu ka bambanzu a ndi wa go wa: bambanzu nibo bodoku ndi katukya iwili yasi ya Yudea, ka gudfu wa Yelusalema, ka mutili ma Tilo se kuwa Sidona.

18 Bodoku ndi kamukana na be Yeso uhukusi. Gutugu nibo mambengi ma bunye a ndi kaugyogyiso, bahuka ndi.

19 Bambanzu basi bakisaga ndi kavila, kye a ndi no ngu kuso kaki niyo uhukusaga ndi na iyu ibu basi.

*Yeso akapá mutiwi ko bulyo igyagya no kumbu
(Matayo 5:1-12)*

20 Kuwa wa Yeso unda ndi babibya kaki bizumuuu abikya be:

«Igyagya kunu ibunu yi nibo ma na yangya, kye Bungama ko Kunzi a bo kunu!

21 Igyagya kunu ibunu yi nibo ma na nza mbiya yi nimu,

* 6:15 6:15 Bamakaga ndi goni be Ziloti.

kye mikutatũ ndeke!

Igyagya kunu ibunu yi niŋo ma kagama mbiya
yi niĩũ,

kye matibatũ ndeke!

²² Gwoni magyagya kika kani bambanzũ
bakamũmũya, banamũkya, banamũtũmbwa,
banamũbinĩkya makrũmũka manyenyẽ bitititi,
ko bulya ko Mika-mũmbanzũ.

²³ Ka lisyẽ li niŋo, gwoni magyagya, mobum-
bukaga bitita-tita, kye minisona ndeke na
mũkalya mudingi kũgũ wa lisyẽ. A ßeyo, a
mũdũngoni ßegeyo batitabũ ßugyogyisaga ndi
mino bogyalandũ.

²⁴ Luki limoti, kumbu kunu ibunu yi niŋo ma na
mukumbo,

kye igyagya kunu kũwa yu niyo aka yo mo mino
yo!

²⁵ Kumbu kunu ibunu yi niŋo ma ßakikutogo
mbiya yi wanũ,

kye mimũkanatũ ndeke nza!

Kumbu kunu ibunu yi niŋo makatĩba mbiya
wanũ,

kye malyatũ ndeke kumbu, migomisogo!

²⁶ Kumbu kunu kika ni bambanzũ ßasi
bakamũbiba, kye a mũdũngoni ßegeyo batitabũ
ßugyaga ndi mino bogyalandũ ßa kũbũbũkũ.»

Huponi ßomuyoniso kunu

(Matayo 5:38-48; 7:12)

²⁷ «Luki limoti, nakamũbĩkya ibunu niŋo
makemũkana ambe: Huponi ßomuyoniso kunu,
hugyoni binza niŋo ßakamũmũya.

28 Wolikyoni bubunga ko Kunzi ka nibo bakamugbusyo, mukungulya nibo bakamugyogyiso.

29 Mumbanzu kubita ka panga, wayikosilya goni niyo yagogo. Mumbanzu kukupya koti kaku, wasilya goni simizi.

30 Mumbanzu wasi kukungu luki, wapa. Mumbanzu kukupya luki, wakabikyonitoga be umigisilyi.

31 Nilo mapaga be bamugyilyi, ugilyoni bengeni mudongoni begoyo.

32 Kika ni mapaga nibo aka bo bamupaga, minisana na izangiya tino? Gutugu batu banye bapananaga luga kabu aka goni.

33 Kika ni magyaga bunza ka nibo aka bo bamugyilyaga bunza, minisana na izangiya tino? Gutugu batu banye aka bagyaga begoyo.

34 Minisana na izangiya tino, kika ni mukupisaga ibunu batu bi nibo aka bo bakwanana kamumigisilyo? Gutugu batu banye bokupisanaga luga kabu aka iba figisyonu luki li nilo aka lo!

35 Luki limoti, ibunu huponi bomuyoniso kunu, hugyoni binza. Kupisoni ni makegu bata na mutamanagi be bamumigisyatu. Kuwa wa, minisana ndeke na mukalya mudingi, mika ndeke bomiko Kunzi nino Kugu-Kugbe. A beyo, bunza kaki a ka batu basi iki ka nibo bakamigisyogigu ibiba na ka batu banye.

36 Wikoni na mambengi mo kumbu mudongoni beyo Obonu o mino na limbengi lo kumbu.»

*Makokonitogũ mukombũ ka batũ bagogũ
(Matayo 5:38-48; 7:12)*

³⁷ «Makokonitogũ mukombũ ka mũmbanzũ, Kunzi kamũkũlyigũ ndeke nimũ kunu ßegeyo, makubisonitogũ ßengeni na mukombũ, Kunzi kamubisigũ ndeke na mukombũ ßegeyo, hupilyoni ßengeni, Kunzi amũpilya ndeke ßegeyo.

³⁸ Hupóponi ßengeni, Kunzi amũpápa ndeke ßegeyo. Amũdukilyaga ndeke ka mũbiyo kunu isangi ya mũpunga niyo yanza, mũpípa, mũkpĩndila ßinza ßimvi, mutumo na mũkala, onogwanana ßigbiya-gbiya. A ßeyo, mũdõngõni ßeyo mũgyaga mino ßengeni, Kunzi amumigisya ndeke ibunu mũdõngõni ßegeyo.»

³⁹ Kũwa wa Yeso utulya bata lizuni lagogũ ße: «Mũtu wa kolobũ ya mamomũ akwananatu kakpokyonisa daki? Gutugũ iki yi aka! Kagya ßeyo, ßogwa ibũ ßasi ßaba ka libye.

⁴⁰ Mũñibya gutugũ ßemoti aka kwananigũ kakitaga muwonisilo kaki, luki limoti mũñibya wasi ninũ ßawonisilaga ßinza, ika ndeke mũdõngõni abe muwonisilo kaki.

⁴¹ Ko bulya iki yo wo mino kamina asi okuku aka ninũ a ko liso ka mamakũ, ni wakegũ se kaina ingbi niyo a ka nilũ kakũ?

⁴² Wakwanana piye kabikya mamakũ liki ße: «Ya, gya mbeyi mũnyũ okuku ko liso», iwe ninũ wakegũ gutugũ kaina ingbi niyo a ko liso kakũ? Iwe mũtu wa kũbõbõkũ mũna, winyo mbeyi ingbi niyo a ko liso kakũ. Kumbuso yi, wakwanana kũwa kaina ßingbanganya kanyo okuku ninũ a ko liso ka mamakũ.»

*Bibogo sibukuso ko bumo yi
(Matayo 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ «Sibukuso sanza kabukutagigu bumo yanye, na goni sibukuso sanye kabukutagigu bumo yanza.

⁴⁴ A beyo, fibaga bakuto tasi ko bumo yi aka. Bakapwagigu manga kugu wa sibukuso so mowo, na bakapwagigu mbunye kugu wa muligi mo mowo.

⁴⁵ Mutu wanza agyaga makpumuka manzana nimo opupaga ka limbengi kaki lanza. Mutu wanye agyaga makpumuka manyenye nimo opupaga ka limbengi kaki lanye. Kye munoku ka mumbanzu opupisaga makpumuka nimo ikaga mutumo ka limbengi kaki.»

*Bibu ka boripiko baba
(Matayo 7:24-27)*

⁴⁶ «Ko bulya iki yo memakaga mino be: <Mombukwono-dosu, Mombukwono-dosu> ni makegu kagya nilo nakamubikya?

⁴⁷⁻⁴⁸ Mutu wasi nino ebibyaga, anukana likpumuka kami, anagya, a mudongoni abe aluku bemoti nino a ndi kopika ndabu. Akpo ndi libye lodu, obisa mubumbe kugu wa litala. Ngbingo yi nino tumo odoku mino, libo obuna ka bakpoko-kpoko ba ndabu yi niyo, luki limoti ni kodukonigu, kye ndabu ipika ndi yanza.

⁴⁹ Luki limoti, mumbanzu wasi nino ukanaga likpumuka kami ni kegu kagya mudongoni beyo no mino kabikya, a abe aluku bemoti nino opika ndi ndabu kugu wa litombu aka ni kokpugu mubumbe. Ngbingo yi nino libo okikoku mino

ka kpolo-kpolo wa ndabũ yi niyɔ, ofukana ndi bigala-gala, yasi bigbatata.»

7

*Yeso ahukusini mũgya-ligubo ka ngama ka basũda wa Lũma
(Matayo 8:5-13)*

¹ Ngbingo yi ninɔ Yeso ama ndi mino kabikyaga likrũmũka lasi nilɔ a ndi na ilu ka ambaza ninɔ a ndi na iyi mukungulo nɔ, ogulya kũwa ndi ka gũdũ wa Kapelenaumu.

² Kũ beyɔ, ngama bemoti ka basũda wa Lũma a ndi na mũgya-ligubo ninɔ apaga ndi kũgbẽ. Mũgya ligubo yi ninɔ a ndi no kolobu buwobi kosisa limbengi.

³ Niyɔ ngama ka basũda yi ninɔ ukana mongoni ka Yeso, atikilya ndi bambɔkũ-mbɔkũ bemoti-bemoti ka Bayuda bẽ bamokilyiku, oduku kahukuso mũgya-ligubo kaki.

⁴ Niyɔ bambɔkũ-mbɔkũ bi nifɔ badwẽ kũ Yeso a ndi mino, bitatanaga na iyi kũgbẽ, babikya bẽ: «A mutũ ninɔ okwononi bẽ mũgyilya beyɔ o mino kaũbikya,

⁵ kye apagatũ mugĩ kusu, iyi aka gɔni nɔ atipikisilyo ndabũ kusu ya malũmba.»

⁶ Kũwa wa, Yeso aga ndi pa imoti na ibũ. A kũwa ndi buwobi kadwẽ aka ka mũsengi, kani ngama yi ninɔ anatikilyoku bawai-daki kabikya bẽ: «Mombukwono-dosu, wakigbomisonitɔgũ mũ. Kokwononigũ bẽ wingyoku kũnũ ka ndabũ kami.

⁷ Kinili nimini bi gɔni imi ambe sokwononigũ kaĩnda kũ kakũ. Luki limoti, bikyano likrũmũka

limoti aka, mūgya-ligubo kami akwanana kahuka.

⁸ Imi, na kusili wa mutuu ka bangama kami, na goni na na basuda kusili wa mutuu kami. Nakabikya bemoti ambe: <Waga!>, aga, nakabikya wagogo ambe: <Doku!>, odoku, nakabikya mūgya-ligubo kami ambe: <Gya bene!>, agya beyo aka yo.»

⁹ Niyō Yeso ukana mūnzina mi nimo ngama ka basuda a ndi kanzina mo, likpamuka ambanga. Oyikana ndi ka ambaza ka bambanzu nino a ndi kabibya no, iyi aka be: «Nakamubikya bingbanganya ambe: Nakaninigu ndeke baya yidingi abe niyi lugo ko bomikya Bezaleli!»

¹⁰ Niyō batu nibo butika ndi bosilo, batakanya ndi mūgya-ligubo ni oukini.

Yeso abililisini manda ko mika woko muko yi

¹¹ Bugala bi, Yeso inda kuwa ndi ka mugi mimoti nimo ina ndi be Naini, babibya kaki na ambaza mudingi ka bambanzu ba ndi pa imoti na ibu.

¹² Niyō ba kuwa ndi buwobi kadwe ka mupumi ma gudfu yi nino, abangana ndi na bambanzu ni baninda kolumbo manda ka mwanza bemoti. Ibukuta ndi iyi mukaka aka ka amaki, nino a kuwa ndi goni woko. Ambaza mudingi ka bambanzu ba gudfu ba ndi pa imoti no woko yi nino.

¹³ Niyō Mombukwono-dosu amina muko yi nino, akwilya kumbu, abikya be: «Wasa mugamu.»

¹⁴ Kumbuso yi, isisila ndi, avila sanda, batu bi nibo ba ndi na iyu yibinika bamaga. Kuwa wa

Yeso aka bε: «Mikya-bawanzaaa, nakaubikya ambε, wamaga!»

¹⁵ Wa aka wa, mikya balukε yi ninε a ndi manda nε iko, apunga ndi kanzina. Kumbuso yi, Yeso apá ndi amaki.

¹⁶ Likpamuka lε ubongisa ndi bambanzu basi, bapunga ndi kabibisa Kunzi banabikya bε: «Mugyalandu bemoti mudingi opupiniku luga kusu!» na goni: «Kunzi osingyiniku livananza kaki!»

¹⁷ Na mongoni ma likpamuka nilε Yeso agya ndi lε, itulyana kεwa ndi ka iwili yasi ya Yudea no giyo yasi niyo buwobi-buwobi wa.

*Yeso ni Masiya ninε a banε kodoku
(Matayo 11:2-19)*

¹⁸ Babibya ka Yuani-Mubatizai bapága ndi Yuani mongoni masi. Kεwa wa, Yuani amaka ndi baba luga kabε,

¹⁹ utika ndi kε ka Mombukwono-dosu kamuusa bε: «Iwe ni mutε yi ninε a ndi kodoku, ikanigε takwanana kabunda wagogo?»

²⁰ Niyo batu bi nibε badwe kε Yeso a ndi mino, babikya bε: «Yuani-Mubatizai atitikiku kamuusa bε: «Iwe ni mutε yi ninε a ndi kodoku ikanigε takwanana kabunda wagogo?»»

²¹ Ko ngbingo yi ninε aka nε, Yeso uhukusa ndi batu budingi ba bokolobu dididi, nibε bakigyagya, nibε ba mambengi ma bunye, uhukusa ndi goni batu budingi nibε ba ndi no kolobu ya mamomε.

²² Kumbuso yi, Yeso usikisya batu bi nibε bε: «Windoni katumbulyaga Yuani nilε mini na nilε mukoni: batu ba bokolobu baya

mamomō bakaina bata, niḅo ḅa mūtingbi bakakpakayana ngbingbili, ḅakeḅu-keḅu boukini, ḅaaduka ḅakaḅkana, ḅamanda akozuzuko na ḅatu ḅa payaya ḅakaḅkana Mongoni Manza.

²³ Igyagya ka mutū ninō kupigū ndeke keḅiḅya ka baya!»

Yeso akanzina ko bulya ka Yuani-Mubatizai

²⁴ Niyo ḅatu ḅi niḅo Yuani utikoku ḅaga ndi, Yeso apunga ndi kanziniya ambaza ka ḅambanzu ko bulya ka Yuani, anabikya ḅe: «Minda ndi kaina iki ku ka isa? Ligugu nilo a ndi kodimbo na muvivi? Kali!

²⁵ Ambe, minda ndi kaina iki? Mumbanzu ḅemoti wakimokisyaga yanzanza? Luki limoti, niḅo ḅimokisyaga ḅotu ḅaya ligabu lapu, ḅika na obili wanza, ḅikaga ka ḅandabu ka ḅangama.

²⁶ Minda se kuwa ndi kaina iki? Mugyalandu ḅemoti? Iyo, nakamubikya ambe akitogito mugyalandu.

²⁷ Kyε ikpika ko bulya kaki ḅe:
«Nakatika atatumbwa kami kambwa kaku, kyε ubungusyili pisi.»

²⁸ Nakamubikya ambe: «Kegu na mumbanzu ninō iḅukuta na muko, ninō a mudingi kakitaga Yuani. Luki limoti ninō a mukede keḅe ka Bungama ko Kunzi a mudingi kakitaga iyi.

²⁹ Niyo ḅambanzu ḅasi na gutugu ḅandombē ḅa manzanza aka ḅamukana ndi, ḅiba ḅe Kunzi a ngbingbili, Yuani ubotisa ndi.

³⁰ Luki limoti Bafalisayo na ḅowonisilo ḅa mutuu ḅakabinikyanagu ndi likpamuka li nilo Kunzi a ndi kapa kugu kabu, ḅamuya ndi ḅe Yuani ubotisi.»

31 Yeso abikya bata be: «Nakwanana piye kaukingyoso batu ba lisyε li nili na beki? Ba mufongoni abe ba wani?»

32 Ba mufongoni abe bomiki bi nibo ba bakikaga ka pa yangba, banutubilaga bengeni be: «Tamungbotilyi bi byembi ni makobinigu! Tamumbimbilyi bi mambu ma idumasu ni makogomigu begeyo!»

33 A beyo, niyo Yuani-Mubatizai odoku ndi, kalyagigu ndi mukati, kamwogigu ndi goni vinya, ifunu aka be: «A na limbengi la bunye.»

34 Mika-mumbanzu odoku kuwa ndi, analyalya, anomwo, ifunu aka be: «Mundoni aluku wa musasa yi nimuna, akalyalya na kamwo vinya pa imoti na bandombe ba manzanza na batu ba bunye!»

35 Luki limoti, yimibo ko Kunzi inisononi ka batu basi nibo babailya.»

Yeso ogulyini ka ndabu ka Simoni

36 Mufalisayo bemoti amaka ndi Yeso kalyalya ibu na iyi ku kaki. Yeso inda ndi ku ka aluku yi nino, iko, bapunga kalyalya.

37 Muka bemoti wa yigya yanye, ikaga ndi ka gudū yi nino. Niyo ukana be Yeso akalyalya ku ka Mufalisayo no, odoku ndi na mukuu mimoti nimo bagya ndi na litalu la alibati,* otumini na malazi bidε.

38 Amaga ndi kumbusa ka Yeso ka kpolo wa magu kaki. A ndi kagama, anufukusogo bomomiso-miso ka magu ka Yeso. Kumbuso

* **7:37** 7:37 alibati: Busolo ba tukato totu nito balukaga ndi notu makpamuka dididi abe: bambike, mawengu, bosupa.

yi akpaga k̄wa ndi no tukat̄u kaki, anopotuto maḡu, akpazya ndi na malazi.

³⁹ Niyo Mufalisayo yi nin̄o amaka ndi Yeso ina βeyo, abikya ndi k̄so kaki βe: «Kiko bi βe aluku yi nim̄u a mugyaland̄u walinḡun̄u, akwanano bi kaiba βe muko yi nin̄o akavivila no a na yigya yanye.»

⁴⁰ K̄wa wa, Yeso abikya Mufalisayo no βe: «Simoni, na na likp̄am̄uka kaubikya.» Simoni asikisya βe: «Muwonisilo, bikyano.»

⁴¹ Yeso abikyoku βe: «Baluku βaba βa ndi no lubu ka m̄ut̄u βemoti. Bemoti a ndi no lubu wa βambuma βamiya kubukumuti na wagogo βatek̄eβe kubukumuti.

⁴² Yeki ib̄u βasi βaba βakeḡu ndi no buyi kakalya lubu yi nin̄o, up̄ilya ndi ib̄u βasi βaba. Luga ka βat̄u βaba bi nib̄o, wani no ika na sipananiso kugbe na aluku yi nin̄o?»

⁴³ Simoni asikisya βe: «Nakaina abe nin̄o ap̄ilya ndi ni a na buyi βudingi kugbe.» Yeso abikya βe: «εεε, wosikisyiku ngbingbili.»

⁴⁴ Kumbuso, oyikana ndi k̄u ka muko yi nin̄o, abikya Simoni βe: «Wat̄u kamina muko yi nim̄u? Wa nogulyiku mino k̄u kak̄u wan̄u, wakepiḡu libo la maḡu, luki limoti muko yi nim̄una esukusi maḡu no βomomiso-miso, ekpaga no tukat̄u kaki.

⁴⁵ Waketitilyiḡu bi kepututo, luki limoti muko yi nim̄u kupiḡu kepututo maḡu kat̄ukya wa aka wa nogulyiku mino wan̄u.

⁴⁶ Weketikiliḡu molingo ka m̄u, luki limoti iȳi etikilito maḡu na malazi.

⁴⁷ Kinili nakaubikya βingbanganya ambe: sipananiso sidingi niso owonisili, akaibisiso βe

ɓapilyini ɓunye ɓudingi niɓo kaki. Luki limoti, nino Kunzi apilyaga ɓunye ɓakede, owonisolaga sipananiso sikedede goni.»

⁴⁸ Kumbuso yi, Yeso abikya kuwa muko yi no ɓe: «Bupilyini ɓunye kaku.»

⁴⁹ Batu niɓo ɓa ndi kalyalya pa imoti na Yeso, ɓarunga ndi kainzinzinya luga kabu ɓe: «Aluku yi nimuna a mbeyi wani, kaikpunda kapilya ɓunye?»

⁵⁰ Luki limoti Yeso abikya kuwa ndi muko yi nino ɓe: «Baya kaku uhukusini, waga na maziyo.»

8

Boko niɓo ɓakpakyana ndi pa imoti na Yeso

¹ Kumbuso yi, Yeso inda ndi kabikyaga Mongoni Manza ma ɓungama ko Kunzi ka ɓagudu no giyo dididi. Babibya tekede na ɓaba ɓa ndi pa imoti na ibu.

² Boko bemoti-bemoti niɓo Yeso unyo ndi mambengi ma ɓunye, uhukuso bokolobu, ɓa ndi pa imoti na ibu goni: a ndi ni Malia Magadala, nino Yeso unyo ndi mambengi ma ɓunye madaya na ika,

³ Yuana, muka Suza nino a ndi zamu ka Elodi Atipasi, na ɓagogo ɓudingi. Ibu ɓasi ɓapaga ndi buyi kabu kabinka buti ka Yeso na ɓabibya kaki.

Yeso akatwa lizuni la likuna (Matayo 13:1-9; Maliko 4:1-9)

⁴ Bambanzu ɓasingyoku ndi Yeso kotukyoku ka ɓagudu dididi. Niyo ambaza mudingi a ndi kamumukana beyo, utulya kuwa lizuni li nili:

5 «Mutu bemoti inda ndi kakuna masolo kaki. Niyo a ndi kakuna beyo, bumo yi yagogo anyukaga ko pisi. Bambanzu baditaga ndi, bombu balya.

6 Niyo yagogo anyuka ndi ka litalu. Niyo abaka, umilaga kye litombu kegu ndi no libo.

7 Yagogo anyuka ndi ko kpokiki. Niyo apunga kabaka, kpokiki abaka ndi goni iyu, akandaga bikpeki-kpeki.

8 Luki limoti niyo yagogo anyuka ndi ka litombu la dolo. Abaka ndi, abukuta bekaza biyuyuyu. Ikaza imoti-imoti abukutaga ndi bumo yakru kuge.» Niyo Yeso ama kautumbulyaga likrumuka li nilo beyo, apamikana be: «Mutu yi ninu a na motili ma kukana, ukanito!»

Ko bulyo tino yo Yeso anzinaga ndi mino pisi ka mozuni

(Matayo 13:10-17; Maliko 4:10-12)

9 Kawa wa babibya kaki bamuusa ndi Yeso isi ya lizuni li nilo.

10 Usikisya ndi be: «Kunzi amumibisatu ibunu bodikidi baya Bungama kaki. Luki limoti, batu bagogo bukanaga ibu pisi ka mozuni mudongoni beyo ikpikaga ndi mino ka mobiso be:

«Bika kaanda ni bakegu kaina, banukana ni bakegu kotombisyo.»

Yeso akautumbulyaga babibya lizuni la likuna
(Matayo 13:18-23; Maliko 4:13-20)

11 «Mutumbulagi ma lizuni nima: masolo a likingyosi la likrumuka ko Kunzi.

12 Batu bagogo ba abe pisi ku masolo magogo anyukaga ndi mino. Bukanagatu, luki limoti mu-muyoniso odoku, anyo likpumuka ka mambengi kabu. Ukpingba kabailya likpumuka li nilo na kainisono na muhukuso.

13 Masolo nimo ogwa ndi ka litalu, a nibo bukanaga likpumuka, bogwi na igyagya. Luki limoti ba abe sibukaso niso kegua no lyo, babinikyanaga ko ngbinga mukede aka. Ko ngbinga wa bukpeki-kpeki, batukya ka baya.

14 Nimo ogwa ndi ko kpokiki, a likingyosi ka batu nibo bukanaga Likpumuka ko Kunzi, luki limoti ngbingo yi nino bo mino kaidukulogo ka baya, mutamanagi mudingi, musasa ma mukumbo na ma litombu ukanda bikpeki-kpeki. Ka mulibo mi ni bakopigu masolo mungata.

15 Nimo ogwa ndi ka litombu la dobo a likingyosi ka batu bi nibo bukanaga Likpumuka ko Kunzi na limbengi lanza, banagya yi. Bobuulyogo, abukuta masolo, bakoyikonogigu ka baya gutugu ko ngbingo wa bukpeki-kpeki aka.»

*Yeso akatwa lizuni la tala
(Maliko 4:21-25)*

16 Yeso ubikya bata ndi be: «Kegua na mumbanzu gutugu bemoti aka nino atunaga tala agbukumisa bata na mumbi ikani abiso kusyokoto. Luki limoti, abisaga kugu, ka pa niyo babisogo mino iba batu nibo bika kogulya bini bungbanganya.

17 Kuwa wa go wa, kegua na likpumuka gutugu limoti aka nilo la kisma ni kimibisikosigu, ipupisa ka pa yangba.

18 ΕΞΕ, wiminyonito βεϋο mo mino kaukana yο!
A βεϋο, mətə yi ninο a no luki, bamatilyatə bata.
Luki limoti, mətə yi ninο keγə no luki bakəpya
gutugə nilο akasima βε a nolu.»

Livananza la lingunə ka Yeso
(Matayo 12:46-50; Maliko 3:31-35)

19 Amaki na bamamaki Yeso bodoku ndi
kanda, luki limoti bakakwananagə ndi kasilyo
ko bulya ambaza ka bambanzə.

20 Babikyoku kəwa βε: «Amakə na bamamakə
bakaukisa kunzi kə, bakapa kaumina.»

21 Luki limoti Yeso usikisya ndi iβə basi
βε: «Mama na bomika-mama ni batə bi nibo
βukanaga likpəmuka ko Kunzi, banagya yi.»

Yeso opomilyini mbumbo
(Matayo 8:23-27; Maliko 4:35-41)

22 Lisyε limoti Yeso afaka ndi ka ingbolο pa
imoti na babifya kaki, ubikya βε: «Tozobini
kəsyakə wa ibombu.» Kəwa wa, βaga ndi.

23 Ngbingo yi ninο βa ndi mino kazaba nο,
Yeso alala ndi βipe. Mbumbo yapə apunga ndi
kovivo ko ngbinga βemoti aka, ingbolο apunga
komwaga libo. Ba kəwa ndi ka məkpanga ma
kukwakə.

24 Babifya βinda ndi kagbugbutiso, iβə aka βε:
«Muwonisilo, Muwonisilo, tanolumwogo!»

Niyο Yeso ogbugbutoku, apamilya mbumbo na
mabaka, mbumbo asa ndi kovivo, pa aka ndi
βiwo.

25 Kumbuso yi, ubikya babifya βε: «Baya
kunu a yani?»

Luki limoti babanga ndi, bombomboyo, banuusana be: «Inguo ya mumbanza tino piye mu? Akapa mutuu gutugu ko mbumbo no libo, masi anamukana!»

Yeso anyuni muluku bemoti mabengi ma bunye

(Matayo 8:28-34; Maliko 5:1-20)

²⁶ Yeso na babibya kaki bazaba ndi kusyaku, ka iwili ya Bagelasi, tili na iwili ya Galilaya.

²⁷ Ngbingo yi ninu Yeso a ndi mino kosya ka ingbolo, muluku bemoti wa gufu yi ninu, oduko ndi kambwa kaki. Mutu yi ninu a ndi na mabengi ma bunye. Mututu kegu buwobi, ikaga kuwa ndi iyi asi ndumbu aka. Kasyegigu bata ndi ka ndabu begyo. Luki limoti, ikaga kuwa ndi iyi ka bambuku aka.

²⁸ Niyo amina Yeso beyo, apamikana, ogwa kambwa kaki, apamikana be: «Yeso, Miko-Kunzi ninu Kugu-Kuge, nilo kusu na iwe opukogi buni? Kikiliki, wakegyogyonito baka!»

²⁹ A ndi kanzina beyo kye Yeso a ndi ni opini mutuu ka limbengi la bunye be opupi kuso kaki. Limbengi li nilo a ndi ni andungulyogini nganga bikyo. Gutugu bakakanda ndi maboku na magu na baselegeni be kye kokyogonito, itinaga ndi asi bitututu. Limbengi nilo la bunye lo akpamyaga ndi kainda ku ka isa.

³⁰ Yeso amuusa be: «Wina bu?»

Asikisya be: «Nina be <Ndube>> Abikya ndi beyo kye mabengi ma bunye a ndi ni amingyini mudingi.

³¹ Mambengi ma banye mi nimo itatanaga ndi na Yeso be kukpomyonitogu baka kogwa ka libye lo buku.

³² Wina se ambaza mudingi ka bangaya a ndi kalyalya ka ngupa wa. Mambengi ma banye itatanaga ndi na Yeso be usilyi pisi kogulya ka bangaya bi nibo. Abailya.

³³ Kuwa wa mambengi ma banye opupa ndi kuso ka aluku no, ogulya ndi kuso wa bangaya. Ambaza ka bangaya wasi olya ndi ko dido wa ngupa kadwe ka ibombu, bolinda ndi.

³⁴ Ngbingo yi nino bobubulyo ba bangaya bina ndi mino likpumuka nilo, biga ndi mbangu kapaga mongoni mi nimo ka gudua na ka bogiyo.

³⁵ Bambanzu bodoku ndi kaina likpumuka nilo igyonosa ndi lo. Niyo bosilo buwobi na Yeso, batakanya kuwa ndi muti yi nino mambengi ma banye apupa ndi no mukuliko buwobi na Yeso, kani imokisyini kutuko, mapila binza bipisiii. Babanga ndi kugbe.

³⁶ Nibo bina ndi nilo igyonosa ndi lo, butumbulyogoku batu bagogo beyo aluku no ahuka ndi mino.

³⁷ Kuwa wa batu basi ba iwili ya Gelasi babikya ndi Yeso be opupi ku kabu, kye ba ndi kabanga kugbe. Yeso adaka ndi ka ingbolo, atukyilya ligundu.

³⁸ Muti yi nino Yeso anyo ndi mambengi ma banye no itatanaga ndi na Yeso be bagano baka pa imoti na iyi.

Luki limoti, kani Yeso kopagu. Abikya be:

³⁹ «Wiga ku kaku, wotumbulogoku likpumuka lasi nilo Kunzi ugyilyi.»

Aga ndi, obikyogoku ka gũdũ wasi nilo Yeso agyilya ndi.

Yeso ahukusini muko bemoti, abililisa goni mika Yailo muko yi

(Matayo 9:18-26; Maliko 5:21-43)

⁴⁰ Niyo Yeso iga bata kũsyakũ wa ibombu, ambaza mudingi ka bambanzũ atilya ndi, kye ibũ basi ba ndi kabũnda.

⁴¹ Ko ngbingo yi ninũ aka nũ, ngama bemoti wa ndabũ ya malũmba ka Bayuda ninũ ina ndi be Yailo odoku ndi, ogwa kambwa ka Yeso, itatanaga na iyi be adwino baka kũ kaki,

⁴² kye mikaki bemoti aka muko yi, wa byanga banda tekebe na bĩba, a buwobi kosisa limbengi.

Ngbingo yi ninũ Yeso a kũwa ndi mino kaaga kũ, ambaza amotosya ndi bikpwo.

⁴³ Kũso wa ambaza wa, a ndi na muko bemoti ninũ bangũ apupaga ndi kũso wa byanga tekebe na bĩba. A ndi ni omoni mukumbo kaki masi kũkalyaga bamũnganga, luki limoti kegũ ndi na matũ ninũ akwanana ndi kahukuso.

⁴⁴ Muko yi ninũ akpudfoku ndi Yeso ya kumbuso, avila mũ ma kutuko kaki. Wa aka wa, bangũ asa ndi kapupo. ⁴⁵ Yeso aka be: «Wani piye no evili?»

Batũ basi banganya ndi, Petele aka be: «Muwonisilo, wakegũ mbeyi kaina beyo bambanzũ bukunguli mino yi, bumotosya bene?»

⁴⁶ Luki limoti, Yeso abikya be: «Iyo, mũmbanzũ bemoti evilito, kye nimukonito ngu kepupo.»

⁴⁷ Niyo muko yi ninũ ina be bandungini, odoku gũgũma na kabangakũ, ogwa kambwa ka Yeso.

Kambwa ka bambanzu basi wa, atumbulaga ndi ko bulya tino yo avila ndi mino Yeso na beyo ahuka ndi mino ko ngbinga bemoti.

48 Yeso abikya ndi be: «Mikya boko muna, baya kaku uhukusini. Waga na maziyo.»

49 Ngbingo yi ninu Yeso a ndi mino kanzina nu, muti bemoti otukyoku ndi ka Yailo, ngama wa ndabu ya malumba ka Bayuda, abikya be: «Mikaku osisini limbengi. Wasa bata kadomiso Muwonisilo.»

50 Niyo Yeso ukana ndi mongoni mi ninu beyo, abikya Yailo be: «Wakobongonitogu! Wika na baya aka, mikaku ahukatu.»

51 Ngbingo yi ninu Yeso adwe mino ka ndabu ka Yailo, kapagu ndi muti wagogo kogulya pa imoti na iyi ka ndabu, kiki asi ni Petele aka, Yuani, Yakobo, abaki na amaki miki.

52 Batu basi ba ndi kagama na kaigama ko bulya ko miki yi ninu okwa ndi nu. Luki limoti Yeso abikya be: «Wosoni kagama, miki kegumu mukwo, luki limoti a ka toto.»

53 Batu bi nibo batiba ndi bikyaaa, kye ba ndi kaiba be miki a manda.

54 Luki limoti Yeso agwi kubokuko, abikya na liyu lapu be: «Miki aaa, wamaga!»

55 Ozuzukoku, amaga ndi ko ngbingo yi ninu aka nu. Yeso aka ndi be bapi malili.

56 Abaki na amaki bombombaya ndi kuge kaina likpumuka nilo limbanga lo, luki limoti Yeso upa ndi mutiwi be bakatumbulyogonitogu mambanzu gutugu bemoti aka.

9

*Yeso akautika batutumbwa tekebe na baba
(Matayo 10:5-15; Maliko 6:7-13)*

¹ Kwa wa, Yeso umumala batutumbwa tekebe na baba upa ngu na bungama kokpumyo mambengi ma banye masi na kohukuso bokolobu.

² Kumbuso yi, utika ndi kabikyaga mongoni ma Bungama ko Kunzi na kauhukuso batu ba bokolobu.

³ Iyi aka na ibu be: «Makovonitogu gutugu luki limoti aka abe muduko, kugba, mukati gutugu buyi aka, na makuvonitogu basimizi baba-baba.

⁴ Pa yasi ku bamutilya banu mino, wikoni ibunu asi ka ndabu yi niyo aka yo, kadwe ko ngbingo yi ninu mopupa banu mino ka mugu mi nino.

⁵ Pa yasi ku bambanzu bakamutilyi banu mino, puponi ka mugu kabu, mibamaga libungu la bakagba kunu, kaumibisa banye kabu.»

⁶ Kwa wa batutumbwa baba ndi, bolingya giyo yasi. Banabikyaga Mongoni Manza ka bapa bayasi, banuhukuso batu ba bokolobu.

*Elodi Atipasi a ndi kakisa kamiba Yeso
(Matayo 14:1-12; Maliko 6:14-29)*

⁷ Wa Elodi ninu a ndi ngama wa Galilaya ukana mino likpumuka lasi nilo a ndi kaigyonosa lo, amama bigbagba ni kegba bata kaiba be agya buni. Batu bemoti-bemoti ba ndi kabikya be: «Yuani-Mubatizai opupiniku ka babilu!»

⁸ Bagogo babikya ndi be: «Mugyalandu Iliya ipupisiniku bata!»

Bagogo babikya bata ndi be: «Mugyalandu wandeli bemoti opupiniku ka babili!»

⁹ Luki limoti, Elodi abikya be: «Imi nakusisoni ndi Yuani ma. Wani se kawa bata mana nakaakana makpamuka mumbanga-mbanga kugu kaki mu?» A ndi kakisa kamina Yeso.

Yeso olyolyisini ambaza mudingi ka bambanzu (Matayo 14:13-21; Maliko 6:30-44; Yuani 6:1-14)

¹⁰ Niyo batutumbwa bigononoku, batumbulyaga ndi Yeso masi nimo ba ndi ni bogyini. Inda ndi na ibu ka pa niyo mumbanzu kegu ndi mino, buwobi na gudu bemoti nino ina be Betesaida.

¹¹ Luki limoti, niyo bambaza ka bambanzu bukana beyo, baga ndi kaukisa. Niyo badwe, Yeso utilya, unzinilya kugu wa Bungama ko Kunzi, uhukusa ndi nibo ba ndi kaigyogyiso na bokolobu.

¹² Ngbingo yi nino moni apunga mino kogwo, batutumbwa bakpudoku ndi Yeso, babikya be: «Hubikya neki ambaza ka bambanzu be baga kakisa pa ya busisini no luki lilya ka sengi na ka bandabu nibaina buwobi-buwobi wanu, kye ta wanu ka isa.»

¹³ Luki limoti ubikya be: «Hupono malili asi ni ibunu aka bamombukwana-dabu bi.»

Basikisya be: «Ta ibusu asi na mukati kubukumuti aka na bosu baba. Wakapa be tindi koluwo malili ko bulya ka batu bi nibana basi?»

¹⁴ A beyo, bambanzu ba ndi wa banda belofu kubukumuti.

Yeso ɔbikya ɔabibya kaki ɔe: «Hulikisoni neki ka magbuta. Ligbuta limoti-limoti ika na ɔambanzu banda ɔatekebe kubukumuti.»

¹⁵ ɔBabibya ɔagya ndi ɔeyo aka yo, bulikisa ndi ɔasi.

¹⁶ Yeso ava mukati nimo kubukumuti mo na ɔosi ɔaba, ikwe kugu wa lisyɛ, amigisya Kunzi ibiba. Kumbuso yi agbananaga, ɔpa ɔabibya ɔe ɔalopyi ka ambaza ka ɔambanzu.

¹⁷ ɔBasi ɔbalyalya, ɔikutaga ndi ɔikpekede-pekede. ɔBabibya ɔamumula kuwa nimo otigala ndi mo, ogwa ndi mumbi tekebe na miɔa.

Petele obikyini ɔingbanganya ɔe Yeso ni Masiya

(Matayo 16:13-19; Maliko 8:27-29)

¹⁸ Lisyɛ limoti Yeso akida ndi kalumba, ɔabibya kaki ɔa ndi pa imoti na iyi. Umuusa ɔe: «ɔBambanzu ɔa piye kabikya ɔe imi ni wani?»

¹⁹ ɔBasikisya ndi ɔe: «ɔBatu ɔemoti-ɔemoti ɔakabikya ɔe iwe ni Yuani-Mubatizai, ɔagogo ɔe iwe ni mugyalandu fliya, ɔagogo ɔata ɔe iwe ni mugyalandu ɔemoti wandeli nino opupiku fi ka ɔabili.»

²⁰ Kumbuso yi, Yeso umuusa kuwa ndi ibu ɔe: «ɔE kuwa ibunu, makabikya ɔe imi ni wani?»

ɔPetele amigisya ɔe: «ɔIwe ni Masiya nino ko Kunzi.»

²¹ Yeso ɔugbityaga ndi ɔe ɔakabikyonito mumbanzu.

²² ɔOmotiloku ndi ɔata ɔe: «Okwononi ɔe Mika-mumbanzu igyogyisi kuge, ɔamboku-mboku ka Bayuda, ɔokumu-kumu na ɔowonisilo ɔa mutuu ɔambimbo, ɔamwisiso. Luki limoti, ka lisyɛ la

masaa kumbusa wa kukwakũ kaki, opupoku ka mbũkũ.»

²³ Kumbuso yi Ʃbikya ndi iƩũ Ʃasi Ʃe: «Mũmbanzũ kapa keƩiƩya, okwononi imũyi iyi mombukwana-daki, abinika mũsalaba kaki masye masi, aneƩiƩya.

²⁴ A Ʃeyo, mũmbanzũ kapa kabuulyogo oƩili kaki kũnũ kusili wa mũni, abungusatũ, luki limoti mũtũ yi ninũ abungusa ndeke oƩili kaki ko bulya kami, ahukusatũ ndeke.

²⁵ A izangiya tino mũmbanzũ kainisono na lingama lasi la oƩili, ni abungusini ikani aputini oƩili kaki Ʃikpe?

²⁶ Mũtũ wasi ninũ imũkanaga suni ko bulya kami na ko bulya likpũmũka kami, Mika-mũmbanzũ aminyĩya ndeke iyi suni Ʃegeyo wa odoke ndeke mino ka iƩiba kaki na ka iƩiba ka Baba pa imoti na Ʃamalaika Ʃotu.

²⁷ Luki limoti, nakamũbikya Ʃingbanganya ambe, a lingũnũ: Ʃambanzũ Ʃemoti-Ʃemoti niƩana Ʃa wanũ, Ʃakokwigũ ndeke kani Ʃakinigũ Bũngama ko Kunzi.»

*Miso ka Yeso igomosyonini
(Matayo 17:1-8; Maliko 9:2-8)*

²⁸ Buwobi kadwe pũo imoti kumbusa wa mũnzina mi nimũ, Yeso adaka ndi ka ngũpa pa imoti na Petele, Yuani na Yakobũ kalũmba.

²⁹ Ko ngbingo yi ninũ a ndi mino kalũmba nũ, misa kaki igomosyana ndi, Ʃotu kaki oƩuba ndi Ʃitu abe ngbangbata kanginana.

³⁰ Bambanzu baɓa boɓupana ndi bigbututu kanzina na Yeso: a ndi ni Musa na mugyalandu Hliya.

³¹ Ibiba ko Kunzi ukungula ndi bikululu. Ba ndi kanzina na Yeso kugu wa kukwaku kaki nikwo igyonosa ndeke ka Yelusalema.

³² Petele na bawai-daki ba ndi budukono ka batoto bingbwungono. Niyo bozuzukoku, bina ndi ibiba ka Yeso pa imoti na baluku baba bi nibo ba ndi ka kpolo kaki bo.

³³ Ko ngbingo yi nino batu bi nibo ba ndi mino kaasanana na Yeso, Petele abikya kuwa iyi be: «Muwonisilo, a binza ibusu kaika wanu. Topiki bangbangba bayisaa, niyo kaku, niyo ka Musa na niyo ka Hliya.» A ndi kanzina ni kegu kaiba be akabikya bu.

³⁴ Niyo a ndi kanzina beyo, lindindi odoku ndi bikwa, utikya ibu basi na kululuko. Babibya babanga ndi kugbe wa lindindi utikya ndi mino beyo.

³⁵ Liyu otukyoku ka lindindi ku be: «Nimuna a Mikami mapaka nino napunaga ndi. Mukononi iyi!»

³⁶ Kumbusa wa liyu nilo, babibya bikwe ndi, bamina kuwa Yeso aka mukaka. Badakyana ndi biwo, kani bakatumbulyogigu mumbanzu gutugu bemoti aka likpamuka nilo bina ndi lo.

Yeso ahukusini miki bemoti wa limbengi la bunye

(Matayo 17:14-18; Maliko 9:14-27)

37 Bugala bi, Yeso na babibya basaa bosya ndi ka ngupa, ambaza mudingi ka bambanzu akpudoku ndi.

38 Wina se, aluku bemoti kuso wa ambaza wa apunga kapamikanaga, be: «Muwonisilo, kiki-liki, nakaukunga ambe indilyano baka mikami muluku yi nima, a iyi yikaka aka ku kami!

39 Limbengi la bunye limoti akagyogyiso, ko ngbinga bemoti akugwisogo, anzimbo no ngu, ofu atumo ka munoku bidε. Limbengi la bunye li nilo asaga kani agyogyisini.

40 Nitotonogi bi na babibya kaku ambe bokpumi limbengi la bunye li nilo, luki limoti agyagya.»

41 Yeso usikisya be: «Eeze ifunu, livanza la masye mi nima, makegu na baya, ma bunye! Nakwanana ndeke kaika pa imoti bongbinga binga? Nakwanana kapila buzu kunu bongbinga binga? Doku no mikaku kunu!»

42 Ko ngbingo yi ninu miki a kawa ndi mina kaisisilo buwobi na Yeso, limbengi la bunye li nilo abuma wasi bingoma, anzimba ndi no ngu. Luki limoti, Yeso apamilya ndi limbengi la bunye, miki ahuka, amigisya abaki.

43 Noku udika ndi bambanzu basi bidε kaina ngu yidingi ko Kunzi.

*Yeso igilyini kabikya be okwatu banu
(Matayo 17:22-23; Maliko 9:30-32)*

Bambanzu yikaka-yikaka ba ndi kombomboya ka masi nimo Yeso agya ndi. Ubikya babibya kaki be:

44 «Hukononi binza nilo nakamubikya: basutatu banu Mika-mumbanzu ka mafoku ka bambanzu.»

45 Luki limoti, babibya bakegu ndi kotombisyo isi ya munzina mi nimo. Isi a ndi na ibu yakisuma kye bakibonitogu. Ba ndi goni kabanga kamuusa bulyo yi.

Wani no a mutu wa ibiba kuge?
(Matayo 18:1-5; Maliko 9:33-37)

46 Kumbuso yi, babibya bapanga ndi kainzinzinya luga kabu be wani no a mutu wa ibiba kuge.

47 Yeso andunga ndi tamanaga kabu. Kuwa wa ava ndi miki bemoti abiso buwobi na iyi,

48 ubikya be: «Mumbanzu yi nino abibisa miki beyo ka nimuna ko bulya kami, ebibisi imi bikpe, na mumbanzu yi nino akebibiso, akabibiso goni nino etikoku ndi. Kye mumbanzu yi nino akainisono abe mutu wa payaya kuge luga kunu basi, iyi no a mutu wa ibiba.»

Mumbanzu yi nino kegu mumuyoniso kaku a wai-daku
(Maliko 9:38-40)

49 Kuwa wa, Yuani abikya ndi Yeso be: «Muwonisilo, tamini bi mutu bemoti kokpumyo mambengi ma bunye ko lino kaku. To bi kapa karakya kye kegu ka mufongo kusu.»

50 Luki limoti, Yeso aka na iyi be: «Makapoky-onitogu, kye mutu yi nino kegu mumuyoniso kaku, a wai-daku.»

Yeso akakitaga ka Samalia, iwili ya simuyoniso ka Bayuda

51 Niyo masye ka Yeso obimono kadaka kugu wa lisyε, otiwolya ndi ligundu kadaka ka Yelusalema.

52 Utika ndi batu bemoti bene kambwa. Binda ndi, bingyo ka mugi mimoti ka Basamalia kabungusilyo pa ya busisini.

53 Luki limoti, batu ba mugi mi nimo bakya ndi katilya kye a ndi iyi kainda misa ka Yelusalema.

54 Ngbingo yi nino babibya kaki beyo ka Yakobo ibu na Yuani bina mino beyo, ibu aka be: «Mombukwono-dosu, wopatu be takungi buku kotukyoku kugu wa lisyε na kaulumwisogo?»

55 Yeso oyikana ndi misa ku ba ndi mino, uyoyiso.

56 Kumbuso yi, binda kuwa ndi ka mugi magogo.

*Bambanzu nibo bakapa kabibya Yeso
(Matayo 8:19-22)*

57 Ngbingo yi nino Yeso na babibya kaki ba ndi mino ko pisi, aluku bemoti abikya be: «Nubibya pa yasi ku winda ndeke mino.»

58 Yeso abikya be: «Banzio ba na mabaga, bombu ba na bandabu, luki limoti Mikamambanzu kegu na pa yakanga na yakimumbiso.»

59 Abikya ndi mutu wagogo be: «Ibyeku.» Luki limoti, aluku no abikya be: «Muwonisilo, isilya mbeyi ngbingo kainda kalumba baba.»

60 Yeso amigisya ndi be: «Husa bamanda, bolumbi bamanda kabu, iwe, winda kabikyaga mongoni ma Bungama ko Kunzi.»

⁶¹ Aluku wagogo abikya bata be: «Muwon-isilo, nabibiyatu ndeke, luki limoti isilya mbeyi ngbingo naga kainanana na livananza kami.»

⁶² Yeso abikya bingbanganya be: «Mumbanzu yi nino apungaga kebiba, ikwe bata kumbuso, kakwananigu ka Bungama ko Kunzi.»

10

Yeso utikini babiba bagogo batekebe madia na ika na baba

¹ Kumbuso yi, Mombukwono-dosu upunaga bambanzu bagogo batekebe madia na ika na baba, utika ndi baba-baba kambwa ka bagudu basi no giyo yasi niyo iyi mombukwana-daki a ndi mino kaina.

² Kambwa wa ligundu kabu, ubikya be: «Masolo a mudingi, luki limoti bagya-ligubo ba bakafe. Mubikyoni neki mombukwono tiko ambe utikiku bagya-ligubo kanyo masolo kaki.

³ Wogoni! Namutiki abe bomikya bakondolo lugo ko bosukopi.

⁴ Makovonitogu buyi, kugba, gutugu bekpaku aka, makamuusonito mumbanzu ko pisi.

⁵ Ka ndabu yasi niyo mogulyaga banu mino, bikyogoni banu ambe: «Maziyo iki ka ndabu yi niyi.»

⁶ Kika ni mutu wa maziyo a ka ndabu yi niyo, maziyo kunu ika kugu kaki. Kiki, maziyo mi nimo amumigilyoku.

⁷ Wikoni ka ndabu yi niyo aka yo, manalya na komwo nimo bika kamupa kye mugya-ligubo okwononi na mukalya kaki. Makikonitogu kaamama ka bandabu gbali.

8 Makogulyaga banu ka gudfu bemoti bene, batu bi bamutilya, lyoni nimo bika kamupa,

9 muhukuso batu ba bokolobu nibo bika ku, mabikya be: <Bungama ko Kunzi a kuwa buwobi.>

10 Luki limoti, makogulya banu ka gudfu bemoti ni bakamutilyigu, puponi wa, momisikana ka gudfu yi nino, manabikya be:

11 <Tibumini libungu* la gudfu kunu, gatugu nilo a ka bakagba kusu aka. Luki limoti, wiboni binza ambe Bungama ko Kunzi a kuwa buwobi.>

12 Nakamubikya ambe ka lisyelikw ngbanga, Kunzi ugyogyisa ndeke batu ba gudfu yi nino kwgbe kawkitaga nibo ba Sodoma.»

*Batu ba bagudfu nibo bamuya kabailya
(Matayo 11:20-24)*

13 «Kumbu kaku, gudfu wa Kolazini! Kumbu kaku gudfu wa Betesaida! Makrumaka mambanga-mbanga nimo igyonasa ndi ku kunu kigyonosa ndi ka Tilo na Sidona, iba batu bi bowonisoni ndi kumbu kabu ndeli, bimokisya botu baya lilebu, bibubisa nzayi na libu bitu, boyikono.

14 Kinili, ka lisyelikw ngbanga, bamugyogyisa ndeke kwgbe kakitaga Tilo na Sidona.

15 Se iwe Kapelenaumu, wakasima be wafakatubanu kadwe kwgu wa lisyelikw? Usisa ndeke kadwe ka babili.»

* **10:11** 10:11 Kaibuma libungu: Yigya niyo owonisilaga ndi ka Bayuda yigbanana ka babilya na gudfu yi nino. **10:12** 10:12 Wanda ka Mupanganagi 18:16; 19:29.

16 Yeso Ƴbikya bata babibya kaki be: «Mumbanzu kamumukana, emukoni imi, mumbanzu kamumuya, emuyi imi, mumbanzu kemuya, amuyi ninɔ etikoku.» Kumbuso yi бага ndi.

Igoku ka babibya batekebe madiya na ika na baba

17 Ngbingo yi ninɔ babibya batekebe madiya na ika na baba bigononoku mino, ba kuwa ndi ni botumini na magyagya bidɛ, banabikya be: «Mombukwono-dosu, gutugu mambengi ma bunye aka o bi katimukana ngbingo yi ninɔ to bi mino kaupamyaga ko lino kaku!»

18 Yeso usikisya be: «Namina ndi Abili kogwoku kugu wa lisyɛ mudɔngɔni abe ngbangbata kanginana.

19 Hukononi: namupá ndi ngu kauditaga banzuka, banakwaa-gbani, no ngu yasi ka Mumuyoniso, luki gutugu limoti aka kamugyigu ndeke bunye.

20 Luki limoti, makogwonitɔgu magyagya asi kye mambengi ma bunye akamumukana, gwoni magyagya mudingi kuge kye Kunzi okpikoni ndi mino kunu kugu wa lisyɛ.»

Yeso akamibisiso Abaki ka babibya kaki (Matayo 11:25-27; 13:16-17)

21 Ko ngbingo yi ninɔ gɔni nɔ, Yeso otuma na magyagya ko ngu ya Limbengi-Lotu, iyi aka be: «Baba ooo, Mombukwana masi nimo a kugu wa lisyɛ na nimo kunu ka litombu, nubibisini kye uwonisilo batu nibo bakibigu luki makpumuka mambanga-mbanga nimo usumilya ndi batu ba

yimibo na niḅo ḅa akili. Iyo Ba, a ḅeyo kyε wabailya ndi ḅeyo.»

²² «Baba epóni makpɔmɔka masi. Gutugu mutɔ ḅemoti aka kibigu ḅε Miki ni wani kiki asi Baba aka, na gutugu mumbanzu ḅemoti aka kibigu ḅε Baba ni wani kiki asi Miki aka, na se kɔwa niḅo Miki akapa kaumibiso.»

²³ Kumbuso yi, Yeso oyikana ndi misa ka ḅabibya kaki, iyi aka ḅε: «Magyagya ibunu kaina nilina makaina li!

²⁴ A ḅeyo, nakamɔbikya ḅingḅanganya ambe, bogyalandu na ḅangama ḅakpu ḅa ndi na musasa kaina makpɔmɔka mumbanga-mbanga nimana makaina ma, luki limoti ḅakinagu ndi. Ba ndi gɔni na musasa kaukana nimana makaukana ma, luki limoti ḅakukanagu ndi.»

Lizuni ka Musamalia wanza

²⁵ Kɔwa wa, muwonisilo wa Mutuu ka Musa ḅemoti amaga ndi kabobo Yeso, amuusa ḅε: «Muwonisilo, nakwanana piye kagya ḅuni kainisono na obili wa benze na benze?»

²⁶ Yeso asikisya ḅε: «Bokpika se mbeyi ka Mutuu ḅuni? Ukanaga ḅuni kuso yi wa watangulaga mino?»

²⁷ Aluku no amigisya ḅε: «Mupa Mombukwana-daku Kunzi na limbengi kaku lasi, na mutamanagi kaku masi, no ngu kaku yasi, na yimibo kaku yasi.» Na: «Wapa wai-daku ḅeyo aka yo wipaga mino.»

28 Yeso amigisya ƒe: «ƐƐƐ, wosikisyiku ƒinza. Gya neki ƒeyɔ winisana na ɔbili wa ƒenze na ƒenze.»

29 Yeki muwonisilo wa mutuu a ndi kapa kowonisilo bungbingbili kaki, amuusa Yeso ƒe: «Wai se kuwa ni wani?»

30 Yeso amigisya na mutumbulagi ƒe: «A ndi lisyɛ limoti, mutuu ƒemoti otukyoku ka Yelusalema kosya ka mugi ma Yeliko. Kadwe ko pisi, abangana na ƒonzikafu, ƒagwi, ƒabuma, ƒakɔpya makpɔmaka masi, ƒanyɔ botu, ƒaga, ƒasa ƒuwobi kokwo.

31 Kumbuso yi, kumu-kumu ƒemoti a ndi kosyoku ko pisi yi niyɔ gɔni yɔ. Niyɔ amina mutuu yi ninɔ, ikita ka kpɔɔ, akpangba, aga yakaki.

32 Kagya yikede ƒene, Mulawi odoku wa gɔ wa. Niyɔ amina aluku nɔ, ikita gɔni ka kpɔɔ, akpangba, aga.

33 Luki limoti, Musamalia ƒemoti ninɔ otukyoku ndi iyi ƒyi, obyeku ko pisi yi niyɔ gɔni yɔ. Niyɔ odweku wa, amina, akwilya kumbu.

34 Akpudoku, asukusa ƒapwayi na vinya, ogbodɔya na molingo, akanda. Kumbuso yi abinika kugu wa punda kaki, aga na iyi ka ndafu ka ƒobiko† ƒe ƒatuki.

35 Niyɔ lisyɛ asye kuwa, Musamalia anyɔ buyi ƒambuma ƒaba‡ apa mombukwana ndafu, abikya ƒe: <Mutuka aluku yi nimuna ƒinza,

† **10:34** 10:34 Ka ƒagudɔ ƒakpɔkpɔ, ƒopika ƒandafu ko bulya ƒobiko. Bakalyaga mino buyi masye masi ka malili na mosisini.

‡ **10:35** 10:35 Buyi ƒakpɔ mudɔngɔni abe makuta maba ma ɔɔ.

nakalya banu masi nimo wagyilya ko ngbingo wa kigoku.»»

³⁶ Ka mulibo, Yeso amuusa kuwa be: «Wani no luga ka batu nibo basaa bo akauminikyana abe kika ndi wai-daki mutu yi nino bonzikabu babama ndi no?»

³⁷ Muwonisilo wa Mutuu ka Musa asikisya be: «Nino akwilya ndi kumbu.»

Yeso opipiloku kuwa na iyi be: «A beyo, winda, iwe wogyoku beyo!»

Yeso ogoni kanda Malata ibu na Malia

³⁸ Ngbingo yi nino Yeso na babibya kaki ba ndi mino ka ligundu, adwe ndi ka mugi mimoti ku muko nino ina ndi be Malata atilya ndi mino ku kaki.

³⁹ A ndi na mamaki bemoti musika yi nino ina ndi be Malia nino a ndi wakiko kambwa ka Mombukwono-dosu, anakana mutiwi kaki.

⁴⁰ Luki limoti, Malata a ndi kadanga bidangadanga na mogubo. Odoku ka kpolo ka Yeso ko ngbinga mukede, abikya be: «Mombukwono-dosu, wina mbeyi beyo Malia esi mino mukaka na mogubo masi bene! Ibikyilya neki yakaki ambe esingyiku.»

⁴¹ Mombukwono-dosu asikisya be: «Malata, Malata, wakombomboyo na kahiyungo ko bulya makpamuka binzenge-nzenge,

⁴² wina se, luki limoti aka lo a la izangiya. Malia opuni bi nilo a lanza kugbe na mumbanzu gutugu bemoti aka kakupyigu ndeke.»

11

*Yeso akauwonisilo babibya kaki kalumba
(Matayo 6:9-13; 7:7-11)*

¹ Lisyε limoti, Yeso a ndi kalumba ka pa imoti βene. Niyɔ ama kalumba, mubibya kaki bemoti amuusa βe: «Mombukwono-dosu, tiwonisila gɔni ifusu kalumba βeyɔ Yuani-Mubatizai uwonisila ndi mino babibya kaki.»

² Kɔwa wa, Yeso ubikya ndi βe: «Ngbingo yi ninɔ mo mino kalumba, bikyogoni βe: <Obosu ninɔ kugɔ wa lisyε, lino kakɔ a lotu. Bɔngama kakɔ oduku!

³ Tipaganɔ masyε masi malili nimɔ okwononi na ifusu.

⁴ Watipilya bɔnyε kusu, βeβeyɔ ifusu tɔpilyaga mino batɔ basi niβɔ batigyilyaga bɔnyε. Wakatisonitɔgɔ kogwa ka kubɔbɔkɔ.»»

Kungoni, Kunzi amupatu

⁵ Yeso ubikya bata ndi babibya kaki βe: «Kika mbeyi ni mutɔ bemoti luga kunu a na mamaki, inda kɔ kaki na gɔndɔ kabikya βe: <Yaya, ipa mino malili,

⁶ kyε wai bemoti esilyiniku, nakegɔ gutugɔ na malili kapá mbiya wanɔ.>

⁷ Kika ni mamakɔ usikisyiniku kɔ ka ndabɔ βe: <Isa kedomiso! Tidulogini ifusu na bomikami, tangaga, nakakwananigɔ katukya kaupá malili.»»

⁸ Yeso omotiloku βe: «εεε a βeyɔ, nakamubikya ambε, mamakɔ otukyokuto

kaupá malili! Gūtugū kotukyi kye a wai-dakū, otukyokuto upá kye ika kani wakungini na limbengi linda.

⁹ Kinili, imi nakamubikya ambε: Kungoni, bamupátu. Kisoni, minisonisatū nolu. Yiponi holi, samuukulyatū mupumi.

¹⁰ A beyo, mutū wasi ninō akungaga, bapáगतū. Ninō akisaga, inisanagatū nolu. Na ninō ayipogo holi, bahukwilyagatū mupumi.

¹¹ Abaki miki tino nō luga kunu, mikaki kakūnga musī, akwanana kūwa kapá nzaka!

¹² Ikanigū kakūnga laki, apá kūwa nakwaa-gbani?

¹³ Gūtugū beyo mo mino banyε, luki limoti mibagatū kaupá bomiki kunu makpumuka man-zanza. Obonu ninō kugū wa lisyε a wanza, kinili a lingunū bε utikilyatū batū nibō bakungaga Limbengi-Lotu.»

*Yeso a no ngu kakitaga Abili
(Matayo 12:22-30; Maliko 3:22-27)*

¹⁴ Lisyε limoti, Yeso a ndi kokpumya limbengi la bunye kusō ka alukū bemoti. Limbengi li nilō a kūwa ndi ni aitisini bobo. Niyō limbengi la bunye apupa ndi beyo, bobo apunga kanzina. Kūwa wa, ambaza ka bambanzū nibō ba ndi wa bombombaya ndi kugbε.

¹⁵ Luki limoti bagogo luga kabū ba ndi kabikya bε: «Akokumyo mambengi ma bunye no ngu ka Belizebuli*, ninō a ngama wa mambengi ma bunye mi nimo!»

* **11:15** 11:15 Belizebuli: Bamakagatū goni bε Abili.

16 Bagogo ba ndi kabobo Yeso, banabikya be agyi likingyosi kotukyoku kugu wa lisyε.

17 Luki limoti, Yeso a ndi kaiba tamanaga kabu, ubikya be: «Livananza la bungama bumoti kapunga kabumana lugo yi, iba bungama bi nibo osyini. Bandabu boyi odukana bayasi bigbatata.

18 Kika neki ni Abili akabumana na mombukwana-daki yi, bungama kaki akwanana kuwa kaidukulogo kaamaga liki? Kye makabikya be nokpumyaga mambengi ma bunye no ngu ka Belizebuli.

19 Kika ni imi nakokpumyo mambengi ma bunye no ngu ka Belizebuli, bomikunu, ba kuwa ibu kokpumyo no ngu ka wani? Kinili, ibunu bamombukwana-dabu bi bo mika ndeke bazozi.

20 Luki limoti, imi, nakokpumyo mambengi ma bunye no ngu ko Kunzi. Niyo akowonisilo be Bungama ko Kunzi odunuku luga kunu!

21 Ngbingo yi nino tutungyo ikaga mino na makpumuka ma lunga masi, obuulyogo ndabu kaki binza. Lingama kaki lasi ikaga ka maziyo goni.

22 Luki limoti, tutungyo wongu kakitaga iyi kodoku, andungulyaga, akupa makpumuka ma lunga nimo itambyago bi nomu, alupyaga masi nimo ika ni akupyini.

23 Mutu nino kegu pa imoti na imi, a mumuyoniso kami, nino kegu kamumula pa imoti na imi, a komisyo.

24 Limbengi la bunye kapupo mumbanzu, aga kolingyo bapa ka besa bilelele. Akisa pa ya kimumbiso, luki limoti ni kinigu. Kuwa wa ilu

aka ɓɛ: «Nakaiga ka ndaɓu kami, ku nopupiku bi mino.»

²⁵ Niyo iga bata, atakanya yikpaga bingɔ na yibungusya binza.

²⁶ Aga kuwa kava mambengi ma bunye magɔɔ maɗiya na ika nimo manyenye kakitaga iyi, bogulyo, bilikisyo wa. Ɔɓili ka mutɔ yi nino ika kuwa wanye kakitaga wa a ndi mino kambwa.»

Igyagya ka niɓɔ bukanaga likramuka ko Kunzi!

²⁷ Ngbingo yi nino Yeso abikya ndi mino beyo, muko bemoti ka ambaza apamikana ɓɛ: «Igyagya yidingi ka muko yi nino wasye ndi ka mama kaki, ulunguso!»

²⁸ Luki limoti, Yeso asikisya ndi ɓɛ: «Bikya yipere bi ambe: «Igyagya ka niɓɔ bukanaga likramuka ko Kunzi, banagya!»»

Yeso akaukisyo bambanzu likramuka ko bulya likingyosi nilo bakunga ndi (Matayo 12:38-42)

²⁹ Ngbingo yi nino bambaza ka bambanzu ba ndi mino kobwo, Yeso, idukulaga ndi kabikya ɓɛ: «Batɔ ba lisyɛ li nili ba bunye. Ibunu, makakunga likingyosi no bou, luki limoti makinigu ndeke bata likingyosi lagɔɔ kiki nilo aka lo ka mugyalandu Yona.

³⁰ A beyo, mudongoni beyo Yona a ndi likingyosi ka batɔ ba Ninawe, a mudongoni begeyo Mika-mumbanzu ika ndeke mino likingyosi kambwa ka batɔ ba lisyɛ li nili.

³¹ Ka lisyε liko ngbanga, ngama muko yi nino otukyoku ndi byi ka gudu wa Siba kodoku kaukana munzina ma yimibo ka ngama Solomono, amaga ndeke kambwa ka batu ba lisyε li nili kausungulya! Winoni se, wanu, a na mutu mudingi kakitaga Solomono.»

³² Ka lisyε liko ngbanga, batu ba Ninawe bamanana ndeke bigwo kambwa ka batu ba lisyε li nili ka mudongo kausungulya! Kye bagomosyanatu ndi ibu obili kabu ngbingo yi nino bamukana ndi mino Yona. Wina se wanu a na mutu mudingi kakitaga Yona!

*Tala wa nzuyi
(Matayo 5:15; 6:22-23)*

³³ «Mumbanzu gutugu bemoti aka katunagigu tala asuma ikani agbukumisya bata na mambi. Luki limoti, abisaga kugu iba batu basi nibo bika kogulya ka ndabu bini bungbanganya.

³⁴ Miso kaku ni tala wa nzuyi kaku. Ngbingo yi nino miso kaku kegu mino no kolobu, nzuyi kaku yasi a ka bungbanganya. Luki limoti, kika no kolobu, nzuyi kaku yasi a goni ko biti.

³⁵ Eεε, wiminya se! Bungbanganya kaku kikonitogu bimbusu-mbusu abe biti.

³⁶ Nzuyi kaku yasi kika bungbanganya, ni kegu na bimbusu-mbusu, ika yasi ka bungbanganya, mudongoni abe tala kuzigo na bungbanganya kaki.»

*Yeso akauyoyo Bafalisayo na bowonisilo ba mutuu
(Matayo 23:1-36; Maliko 12:38-40)*

37 Niyo Yeso ama ndi kanzina beyo, Mufalisayo bemoti amaka ndi kalyalya ku kaki. Ogulya ndi, iko, arunga kalyalya.

38 Niyo Mufalisayo no amina Yeso kalyalya ni kisukusigu maboku,† likpumuuka ambanga.

39 Mombukwono-dosu aka ndi na iyi be: «Ibunu Bafalisayo, masukusa koro na sani asi kunzi aka. Luki limoti, kuso kunu mikaga butumo no kubaku na diya bidu!

40 Makibigu luki! Makasima be Kunzi nino agya makpumuuka ma kunzi kibigu goni nimo ma kuso?

41 Huponi batu bayangya nimo ma na imu, iba masi iki kuwa bingu ko bulya kunu.

42 Kumbu kunu ibunu Bafalisayo! A beyo, mapaga Kunzi zaka wa makpumuuka masi, luki limoti makabusala kaiko bingbingbili na bambanzu na kapa Kunzi. Makwanano bi kagya beyo, ni makosigu magogo.

43 Kumbu kunu Bafalisayo! Ibunu mapaga kaiko ka moliki ma kambwa ka bandabu kunu baya malumba. Mapaga goni be bambanzu biki kamumuuso na ibiba ka bapa baya musilyoni.

44 Kumbu kunu! Ma abe bambuku nibayo kim-ibisikonogigu, bambanzu banakpakyana kugu yi‡ ni bakegu kaibo.»

† **11:38** 11:38 Bamboku-mboku ka Bayuda bandeli binaga ndi be a na izangiya yidingi kayisukusa maboku kambwa malyalya. Maliko 7:3-4. Luki limoti, Yeso amayatu ndi iyi (Matayo 15:2) na babibya kaki bakagyagigu ndi ibu begayo (Matayo 15:20; Maliko 7:2-5). ‡ **11:44** 11:44 Kabyenene na mutuu ka Bayuda, kakpakyana kugu wa mbuku, apaga ndi bunye kambwa ko Kunzi.

⁴⁵ Kɔwɔ wɔ, bɛmoti luga ka bɔwɔnɛsɛlɔ bɔ matɔtɔ abɛkɔyɔ nɛɛ Yeso bɛ: «Muwɔnɛsɛlɔ, nɛyɔ wakabɛkɔyɔ bɛyɔ, wakatɛtɛmbwɔ na ɛbusu gɔnɛ!»

⁴⁶ Yeso asɛkɛsɔyɔ nɛɛ bɛ: «Kumbu kunu gɔnɛ, ɛbunu bɔwɔnɛsɛlɔ bɔ matɔtɔ! Mubɛnɛkɛsɛ-aga bɔmbanzɔ mokumbɔgi mutɛtɛtɛ kabɛnɛkɛ, nɛmɔ ɛbunu makavɛlɛgɔ gutɔgɔ na kpɛngbɛ aka kaubɛnɛkɛsɛlɔ.

⁴⁷ Kumbu kunu! Makɔpɛkɛ bɔmbɔkɔ ka bɔgyalɛndɔ ko Kunzɛ nɛbɔ bɔtɛtɔnu bulumwɛsɛgɔ nɛɛ.

⁴⁸ Kɔwɔ bɛgɛyɔ makɔwɔnɛsɛlɔ bɛ mabɛnɛkɛyanatɔ nɛɛ gɔnɛ ɛbunu lɛkɔpɛmɔkɛ nɛlɔ bɔtɛtɔnu bɔgyɔ nɛɛ lɔ. ɛbɔ bulumwɛsɛgɔ nɛɛ bɔgyalɛndɔ, ɛbunu makɔpɛkɛ kɔwɔ bɔmbɔkɛ kabɔ!

⁴⁹ Kɛnɛlɛ Kunzɛ abɛkɔyɔ nɛɛ ka yɛmɛbɔ kɛkɛ bɛ: «Nɛtɛkɛlyatɔ bɔgyalɛndɔ na bɔtɛtɛmbwɔ. Bulumwɛsɛgɔ nɛɛkɛ bɛmotɛ-bɛmotɛ luga kabɔ, bɔgyɔgyɛsɛ bɔgɔgɔ.»

⁵⁰ Katɔkɔyɔ wɔ aka wɔ bɔgyɔ nɛɛ mɛnɔ ɔbɛlɛ, bulumwɛsɔgɔnɛ bɔgyalɛndɔ bɔdɛngɛ, na ɛbunu bɔtɔ bɔ lɛsɛ lɛ nɛlɛnɛ bɔ bɔmɔgyɔgyɛsɛ nɛɛkɛ.

⁵¹ Bɔmɔwɔ mbɛyɛ nɛɛ Abɛlɛ, ka mulɛbɔ, bɔmɔwɔ nɛɛ Zakalɛ, ka pɔ yangbɔ yɔ Ndabɔ ko Kunzɛ, luga wɔ gbɔgbɔ nɛyɔ bɔpɔgɔ nɛɛ mɛnɔ bɔpɛpɛ na pɔ yɔtɔ kɔgbɛ. ɛyɔ, nakamɔbɛkɔyɔ ambɛ bɔgyɔgyɛsɛ nɛɛkɛ bɔtɔ bɔ lɛsɛ lɛ nɛlɛ ko bulɔyɔ makɔpɛmɔkɛ nɛmɔ masɛ.

⁵² Kumbu kunu bɔwɔnɛsɛlɔ bɔ matɔtɔ! Mudɔlyɔgɔnɛ bɛngɛnɛ pɛsɛ yɔ kɛbɔ lɛkɔpɛmɔkɛ ko Kunzɛ

bikpwoƙpwoƙpwo. Ibunu bamombukwana-donu bi makegu ibunu kogulyo, manukpingba goni nibo bakapa kogulyo.»

⁵³ Niyo Yeso opupa ka ndabu yi niyo, bowonisilo ba mutuu na Bafalisayo banyo ndi zigo. Barunga ndi kakpima buwobi-buwobi ka bopisi baya makpumuka dididi.

⁵⁴ Ka lingunu, ba ndi kalikaga bekye akwanana ndi kasakaga ka munzina kaki.

12

Takikonitogu batu ba kuboboku (Matayo 10:26-27)

¹ Ko ngbingo yi nino, bambaza bakpukpu kugbe ka bambanzu bamumukana ndi ka kpolo ka Yeso, botoni bikpwo, banaditana magu binvinvinvi. Yeso arunga mbeyi kaubikya babiyya kaki aka be: «Wiminyonito na kuboboku ka Bafalisayo nikwo a abe sibukuso niso ofulisaga mukati.

² Masi nimo a makisuma inisanatu ka bungbanganya, na nimo a ko dikidi, imibisikosatu ndeke.

³ Kinili masi nimo makabikya ko biti, bambanzu bukana ndeke ka bungbanganya. Masi nimo makabikya na bepisi-pisi ni midulogini ka ndabu, bakawa ndeke ka bakugbondo.»

Mubongoni Kunzi aka yikaka (Matayo 10:28-31)

⁴ «Nakamubikya ibunu bawai ambe: makubongonitogu batu nibo bamwogo nzayi,

luki limoti, ni kumbuso yi, bakakwananigu kagya luki lagogo kugu yi.

⁵ Luki limoti, nakamubikya ambe wani no mokwononi kabanga: mubongoni Kunzi nino, kumbusa wa kukwaku, a no ngu kamudikita ko buku ba benze na benze. Iyo, nakamubikya ambe iyi no mokwononi kabanga yi!

⁶ Bakugabagigu mbeyi bakyokyofo kubukumuti ka bambuma baba? Luki limoti, Kunzi kabusaligu gutugu bemoti aka luga kabu.

⁷ Gutugu tukatu ta bamu kunu aka tasi, atitanga. Makobongonitogu neki! ibunu ma na izangiya kugbe kaukitaga bakyokyofo fudingi.»

Limbengi-Lotu akauwonisilo babibya beyo okwononi mino kanzina

(Matayo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ «Nakamubikya bata ambe: mutu wasi nino ebinikyana ko misa ka bambanzu, Mika-mambanzu abinikyana ndeke iyi begeyo ko misa ka bamalaika ko Kunzi,

⁹ luki limoti mutu wasi nino emanganya ko misa ka bambanzu, Mika-mambanzu amanganya ndeke iyi begeyo ko misa ka bamalaika ko Kunzi.

¹⁰ Mutu wasi nino akanzina yanyenye ko bulya ko Mika-mambanzu, inisatu na mupilya. Luki limoti nino atumbwa Limbengi-Lotu, kinisigu ndeke na mupilya.

¹¹ Ngbingo yi nino binda banu mino na ibunu ka bandabu baya malumba ka Bayuda, ka bangama na batu bakrukru, makomomonitogu kakisa beyo mosomboku mino ikani beyo mobikyoku mino.

12 A βεγο, Limbengi-Lotu amuwonisilatɔ nilo mobikyoku ko ngbingo yi ninɔ aka nɔ.»

Lizuni ka mɔtɔ wa mukumbo mudingi ninɔ keɣɔ na yimibo

13 Kɔwa wa mɔtɔ βemoti ka ambaza abikya ndi Yeso βε: «Muwonisilo,* ifikyilyano baka mika mama amβε tagbanani na iyi mukumbo ninɔ baba atisilya ndi.»

14 Luki limoti Yeso asikisya βε: «Alɔkɔ aaa, wani nɔ ebisi zozɔi kunu ikani mɔtɔ mɔɣbananaga lingama kunu na mamakɔ?»

15 Kumbuso yi ɔbikya βε: «Wiminyonito na mɔsasa ma mukumbo, kyε ɔbɔli ka mɔmbanzɔ keɣɔ ko bulya βudingi βa mukumbo kaki, gɔtɔgɔ ni a na lingama lidingi aka.»

16 Kumbuso yi, Yeso atwa kɔwa lizuni li nɔli: «Mɔtɔ wa mukumbo βemoti a ndi na βotiko nɔbayɔ apá ndi masolo makpɔ.»

17 Apɔnga ndi katamanaga, animuusa βε: «Nagya sε kɔwa βani? Nakeɣɔ na pa niyɔ nobisa mino masolo kami.»

18 Iyi aka βε: «Okwononi napanzi βabasa βaya masolo kami, nopika nɔbayɔ βayakpɔkpɔ kɔɣβε, kɔsɔ yi nobiso βanɔ mino masolo na mukumbo kami masi.»

19 Kumbuso yi, nabikya kɔwa limbengi kami βε: «Na kɔwa na mukumbo mudingi ka βyanga βakpɔ, noyukumatɔ kɔwa mβeyi, nika kɔwa asi kalyalya aka, komwo na kasananiɔya ɔbɔli.»

* **12:13** 12:13 Muwonisilo: Bamakagatɔ gɔni Yeso βεγο, ikani Labi, Labuni ka Libelenia (Yuani 20:16).

²⁰ Luki limoti Kunzi abikya be: «Iwe ngingi mana! Wakokwo no biti yi niyina aka yi. Wasilya kawa wani mukumbo mi nimana wapimbya bikyokyo mana?»»

²¹ Yeso omotiloku be: «A mufongoni beyo ka nibo bimumalyaga mukumbo, luki limoti kani bakega nomu ka ko Kunzi.»

*Kunzi apaga masi nimo okwononi ka obili
(Matayo 6:25-34)*

²² Kumbuso yi Yeso ubikya babibya kaki be: «Kinili nakamubikya ambe: Makigbomisonitogu bamu ko bulya obili kunu, iki ko bulya malili, iki ko bulya nzuyi kunu ikani ko luki la kimokisyo.

²³ A beyo, obili a na izangiya kuge kakitaga malili, nzuyi a na izangiya kuge kakitaga botu.

²⁴ Huminoni mbei bombu! Bakakunagigu, bakobuulyogigu, bagega na pa niyo bobisaga mino masolo, luki limoti Kunzi ulyolisagatu! Wina se, ibunu ma na izangiya yidingi kuge kakitaga bombu!

²⁵ Wani no akwanana luga kunu, pisi kaigbomisa mu, kosisilo mino masye ma obili kaki?

²⁶ Kika neki be makakwananigu kagya luki likede abe nilo, ko bulya iki yo makaigbomisa bamu ka makpumuka magogo?

²⁷ Wondoni mbei maawa mo tutu bizumuuu, winoni beyo abakaga mino: kagyagigu ligubo, kakubagigu botu. Luki limoti, nakamubikya ambe, gutugu ngama Solomono aka ka lingama kaki lasi, kimokisyagu ndi kutuko kwanza gutugu kumoti aka abe liwa limoti luga wa nima.

28 Kika neki ni Kunzi akomokisyogo mapaku mo tutu nimo a na lisyε li nili wa, na bugala badikita ko buku, ko bulya iki yo kakwananigu mino kamumokisyogo ibunu bikpe? Eeeze, se kawa ibunu bana ma na baya yikedε aaa!

29 Σε kawa ibunu, makomomonitogu kakisa be talya iki, ikani be tomwo iki. Makigbomisonitogu bamu ka nilo.

30 A beyo, batu nibo bakamibigu Kunzi bo bikaga kaamama kakisa masi mi nimo. Luki limoti, Obonu ibagatu be ma na musasa ma makpumuka mi nimo.

31 Luki limoti kisoni mbeyi Bungama ko Kunzi, kumbuso yi amupa kawa gonu magogo kugu yi.

32 Makobongonitogu, ibunu ambaza mukedeε aaa! Baba ina ndi binza kamupa Bungama kaki!

33 Goboni mukumbo kunu, mupa batu ba yangya buyi bi. Ika abe makigyilya ibunu bamombukwana-donu bi ligi yisama buyi niyo buyi kobungigu mino. Bisoni lingama kunu kugu wa lisyε ku kaputikanigu ndeke mino. Mutu wo kubaku kakpudigu, mukekedu kalyigu begeyo.

34 A beyo, pa yi niyo mukumbo kaku o mino, limbengi kaku ika ku go ku.»

Wikoni bakitulya kabunda Mika-mumbanzu

35 «Wikoni bakitulya kagya ligubo, mikondini dukufito bingbufu, batala kunu butuna bingbiii!

36 Wikoni abe bagya-ligubo nibo bikaga kabunda mombukwana-dabu ni anigoku ko dumo. Ngbingo yi ninu osiloku mino, koyipa holi bahukulya mupumi bigala-gala.

³⁷ Magyagya ka bagya-ligubo niᓃ, kika ni mombukwana-dabū iginiku, utakanya fubisi! A lingunū, nakamubikya ambε, imokisya kutuko kwa ligubo, ulikiso bagya-ligubo kaki ka miza, ulupyaga malili.

³⁸ Kagyigu luki kika ni iginiku na gundu gutugu ko mboluga aka, utakanya fubisi, bika na magyagya!

³⁹ Wiboni goni binza be mombukwana ndabū kibogigu ngbingo yi ninᓃ mutū wo kubaku odogoku mino. Kibaga ndi, iba kasagigu mutū wo kubaku kogulya ku kaki.

⁴⁰ Wikoni neki bakitulya, kye Mika-mumbanzu odoku ndeke ko ngbingo yi ninᓃ makikigu mino na mutamanagi.»

*Babiᓃya bokwononi kaiko abε bagya-ligubo banza na ba kimibo
(Matayo 24:45-51)*

⁴¹ Kuwa wa Petele amuusa ndi Yeso be: «Mombukwono-dosu, lizuni li nilina wakabikya li a ko bulya kusu aka ikani ko bulya ka batū basi?»

⁴² Mombukwono-dosu asikisya ndi be: «Wani se kuwa no a magya-ligubo walingunū na wakimibo? A ninᓃ mombukwana-daki asilya ligubo lipyaga malili ka bagya-ligubo bagogo ko ngbingo yi ninᓃ okwononi mino.

⁴³ Igyagya ka magya-ligubo ninᓃ mombukwana-daki kigoku, atakanya idukufini bigubu kaga ligubo li nilo.

⁴⁴ Nakamubikya bingbanganya, a lingunū: mombukwana-daki abisa ngama kaanda mukumbo kaki masi.

45 Luki limoti, kika ni mugya-ligubo no obikyini be: «Mombukwana-dami kegũ kaigoku mbiya wanũ!» apunga kaubũma bagya-ligubo bagogo balũku na boko bi, kalyalya, komwo na kadamũwa,

46 kũwa wa mombukwana-daki yi ninũ igoku banũ ka lisyẽ na ko ngbingo yi ninũ kikigũ mino kaibo, akpumyo,† agyogyisa mũdũngũni beyo Kunzi ugyogyisa ndeke mino batũ nibo bakegũ ka bungbingili.

47 Mugya-ligubo ninũ ibaga nilo mombukwana-dami apaga, ni kegũ wakitũlya kagya beyo, alya pimbo yidingi kũgbe.

48 Luki limoti, ninũ kibogigũ nilo mombukwana-dami apaga, anagya makpũmũka ninũ okwononi be bagyogyisi mino, alya pimbo yikẽdẽ. Ninũ bapá mudingi, bakũnga ndeke kaigiso mudingi gũni. Kasilya mũmbanzũ kaanda makpũmũka mudingi, akũnga kũwa ndeke bata mudingi kakitaga.»

*Bambanzũ bakaighananaga ko bulya mũtiwi
ka Yeso
(Matayo 10:34-36)*

49 Yeso abikya be: «Nodoku ndi kadũkita buku ka oĩili, no bi kapa kũgbe ambẽ ogbundikonino gutũgũ bi!

50 Na na ibatiso niyo okwononi be nogwi. Limbengi kami a kũgũ bĩda kadwe kũ kwa kũ igyonoso mino!

† 12:46 12:46 Takwanana gũni koyikasa be: Agyogyiso banũ mugya-ligubo yitũla kũgbe.

51 Makasima be nodoku ndi kapá maziyo ka obili? Nakamubikya ambe: kegu beyo, luki limoti bambanzu bigbananagatu ko bulya kami.

52 Katukya mbiya-mbiya wanu, livananza limoti la bambanzu kubukumuti igbananagatu banu ko bulya mutiwi kami, basaa buyikonilya baba na baba buyikonilya basaa.

53 Abaki miki bigbanana ndeke no mikaki, miki bigbanana na abaki. Amaki miki bigbanana no mikaki musika yi, miki nino musika yi no bigbanana na amaki, titaki miki bigbanana na muzyaki, muzyozyo bigbanana na titaki.»

*Wiboni nilo akakitaga mbiya wanu
(Matayo 16:2-3)*

54 Yeso abikya bata ndi ambaza ka bambanzu be: «Ngbingo yi nino minaga mino bekuaba bayo mbwayi miso ka dumbe, mabikyaga bigala-gala be: <Mbwayi alukatu>, igyonosa beyo aka yo.

55 Ngbingo yi nino minaga mino muvivi anovivo katukya miso ka zebu, mabikyaga be: <buzu ikatu kugbe>, igyonosa beyo aka yo.

56 Ibunu batu ba kuboboku bana! Ma bakitulya kaiba isi ya makrumuka ma obili nimo akainisoniso kunu ka litombu na kugu wa lise, luki limoti ko bulya iki yo makegu mino kaiba isi ya makrumuka nimo akaigyonosa mbiya wanu?»

*Okwononi kankanana na mumuyoniso kaku
(Matayo 5:25-26)*

57 «Ko bulya iki yo makakogigu ibunu bamombukwana-donu likrumuka kunu na bungbingbili ko pisi ya yigya kunu?

⁵⁸ Makika kaında kambwa ka bazozi na mumuyoniso kakũ, gya ngu kaũkanana na iyi ni ma mbeyi ko pisi aka. Wakagya beyo, iba waukogini mumuyoniso kakũ be kudwisonitogũ kambwa ka zozi, zozi ukitisaga ka maɓokũ ka polisi, polisi ugwi.

⁵⁹ Nakamũbikya beyo ambe bakugwi, wakop-upikugũ kũ beyo kani wakanokolyigu buyi basi niɓo ika ni bukuni.»

13

Kayikoso ɔbili kunu ikani kolumwogo

¹ Ko ngbingo yi ndi ninɔ, bambanzu bemoti-bemoti bodoku ndi katumbulyaga Yeso, beyo Pilatu ulumwisaga ndi mino Bagalilaya ko ngbingo yi ninɔ ba ndi mino kapá Kunzi bapere. Na bangũ kabũ amatikana ndi na niyo ka banyama bi niɓo ba ndi kaupá ka apere.

² Yeso umigisya be: «Makasima be bulumwisaga ndi Bagalilaya bi niɓo kye ba ndi batũ banye kugbe kaukitaga bagogo basi?

³ Haaa, luki limoti nakamũbikya ambe makoyikosi yigya kunu, ibunu basi molumwaga ndeke mufɔngɔni abe ibu gɔni.

⁴ Ikani makasima be bambanzu tekebe na bugina bi niɓo munala ma Siloamu ugbigbila ndi, ulumwisogo, ɓo ba ndi bagya-manye kaukitaga batũ basi ba Yelusalema?

⁵ Haaa, luki limoti nakamũbikya ambe makoyikosi yigya kunu, ibunu basi molumwaga ndeke mufɔngɔni abe ibu gɔni.»

Yeso akatwa lizuni la bugo niɓo kabukutagigu

⁶ Kumbuso yi Yeso abikya ndi lizuni li nili: «Mumbanzu bemoti a ndi na bugo nibo akuna ndi ko tiko kaki. Odogoku ndi kaanda bumo yi, luki limoti ni kinigu.»

⁷ Abikya kuwa zamu wo tiko be: «Wina mbeyi! A kuwa byanga bisaa wa nodogoku mino kaanda mago kusili wa bugo bi niba ni nakegu katakanya yi. Gbita! Ko bulya iki yo o mino kohuma pa payaya?»

⁸ Luki limoti zamu nino asikisya ndi be: «Mombukwono-dosu, wasa mbeyi bata ka syangasu si nisi. Nakpo mbeyi ka bakpolo-kpolo bi, noduka na litombu la dobo.»

⁹ Takagya beyo, akwananatu yagogo kabukuta ka syangasu sa kumbuso! Kobukuti se kuwa, wogbitisiso!»

Yeso ahukusini muko bemoti ka Lisye la kimumbiso

¹⁰ Lisye limoti la kimumbiso, Yeso a ndi kapá mutiwi ka ndabu imoti ya malumba ka Bayuda.

¹¹ Ku beyo, a ndi na muko bemoti nino a ndi no kolobu kuso wa byanga tekebe na bugina. Limbengi la bunye limoti a ndi ni andungulyogini, adukufo mugongu bigubu ni kegu wa akwanana ndi mino gutugu kananikana aka.

¹² Niyo Yeso amina beyo, amaka, abikya be: «Ye ma, kolobu kaku osyini.»

¹³ Abisilya ndi maboku, wa aka wa ananikana, apunga ndi kabibiso Kunzi.

¹⁴ Luki limoti, niyo ngama wa ndabu ya malumba yi niyo ina be Yeso ahukusini mumbanzu ka Lisye la kimumbiso, limbengi

akandikanaga ndi bisulu-sulu. Iyi aka na ambaza ka bambanzu bi nibo ba ndi bumumukana wa be: «Masye ma ligubo a madhya, dogoniku kayihukuso ka masye mi nimo aka mo ni kegu ka Lisyé la kimumbiso!»

¹⁵ Luki limoti, Mombukwono-dosu amigisya be: «Ma batu ba kuboboku! Ka Lisyé la kimumbiso, mumbanzu yikaka-yikaka luga kunu kakulagigu ngombe ikani punda kaki ka pa ilyalya, atundulo komwa libo?»

¹⁶ Na muko yi nima, miko mika Abalahamu nino abili akandaga ndi ka byanga tekese na bugina, kokwononigu bi be bakulagi ka ligbito kaki ka Lisyé la kimumbiso?»

¹⁷ Ngbingo yi nino Yeso a ndi mino kaubikya beyo, bomuyoniso kaki basi bimukana ndi suni. Luki limoti ambaza wasi ka bambanzu ogwa ndi magyagya kaina makpamuka mumbanga-mbanga masi nimo a ndi kagya mo.

*Bokingyasa Bungama ko Kunzi na iki?
(Matayo 13:31-32; Maliko 4:30-32)*

¹⁸ Kumbuso yi Yeso abikya be: «Bungama ko Kunzi a mufongoni na iki? Nokingyasa piye na iki?»

¹⁹ A abe libumo likede nilo muti bemoti ava ndi, akuna ko tiko kaki. Niyo abaka, ita kuwa ndi sibukaso sidingi, bombu bodoku kopika bandabu kabu kugu wa tabi yi.»

²⁰ Yeso abikya bata be: «Nokingyasa Bungama ko Kunzi na iki?»

²¹ A mufongoni abe sibukaso niso ofulisaga mukati. Muka bemoti ava ndi, opula na fufu

wakpu kadwe kukwaku fufu ofula ndi mino wasi bidai-dai!»

*Wani no ogulya ka Bungama ko Kunzi?
(Matayo 7:13-14, 21-23)*

²² Kumbuso yi, Yeso inda ndi misa ka Yelusalema, anolingyo bagudu no giyo dididi, anapa mutuu.

²³ Mutu bemoti amuusa ndi be: «Mombukwono-dosu, bambanzu bakaede aka bo binisonisa ndeke na muhukuso?»

Yeso usikisya be:

²⁴ «Gyoni ngu yasi kogulya ka mupumi makpwo. A beyo, nakamabikya ambe, bambanzu budingi bakingila ndeke kogulya mino, luki limoti bakakwananigu.

²⁵ Ngbingo yi nino mombukwana ndabu amaga ndeke mino, adulaga mupumi, ibunu, mika ndeke kunzi, mapanga koyipa holi manabikya be: «Mombukwono-dosu, tihukulyano baka mupumi.» Iyi amusikisya ndeke be: «Nakibigu ku mapanya mino!»

²⁶ Ibunu aka ndeke be: «Talyalyaga ndi, tanomwo pa imoti na ibunu, iwe goni no watipaga ndi mutiwi ka bapa yangba baya bagudu kusu.»

²⁷ Luki limoti, igilya ndeke bata kamabikya be: «Nakibigu ku mapanya mino. Tukyoni buwobi na imi, ibunu basi ma bagya-manye!»

²⁸ Ku beyo, bagamana ndeke na kailya manzu wa mama ndeke mino Abalahamu, Isaka, Yakobo na bogyalandu basi nibo ka Bungama ko Kunzi, luki limoti bamumbimba ndeke ibunu kunzi!

29 Bambanzu bemoti-bemoti bodogoku ndeke katukya ka ingenge na ka dumbe, ka zibo na zebu, bika ndeke bakikogo kalyalya ka bungama ko Kunzi.

30 A beyo, nibo ba kumbuso, bika ndeke kambwa, na nibo ba kambwa bika kuwa ndeke kumbuso.»

*Batu ba Yerusalema bakesu kamukana Yeso
(Matayo 23:37-39)*

31 Ko ngbingo yi ninu aka nu, Bafalisayo bemoti-bemoti bakpudoku ndi Yeso, babikya be: «Tukya wanu, waga ka pa yagogo, kye ngama Elodi Atipasi akapa kaumwisiso.»

32 Yeso umigisya be: «Windoni kabikya nziyo ninu ambe: «Na lisyeli nilina nakokpumyo mambengi ma bunye, kohukuso bokolobu, na bugala nanya mudongoni beyo. Kumbusa wa masye mi nimo, nama ligubo kami.»

33 Luki limoti, ubikya be: okwononi be nidukulogi na ligundu kami na lisyeli nili, na bugala, na lisyeli nibo lagogo, kye kokwononigu be bamwi mugyalandu kunzi wa Yerusalema.

34 Eeze ifunu batu ba Yerusalema, batu ba Yerusalema, makahulumwisogo bogyalandu, manubama na matamu nibo Kunzi utikoku! Nganga yinga yo napa ndi mino kaumumula batu kaku mudongoni beyo koku umumulaga mino bomikaki ka bapandulu, luki limoti, ifunu makapagu ndi!

35 Eee winoni se, ndabu kunu otigala ngundu. Nakamubikya ambe: makeminigu bata kadwe ko ngbingo yi ninu mabikya ndeke mino be:

«Kunzi adukulyi mutũ yi ninũ akodoku bũbunga ko lina ka Mombukwono-dosu!»»

14

Yeso ahukusini mutũ wo kolobu ka Lisye la kimumbiso

¹ Lisye limoti la kimumbiso, Yeso inda ndi kũ ka ngama bemoti ka Bafalisayo ninũ amaka ndi kalyalya kũ kaki. Bambanzũ ba ndi kanda Yeso bizumuuu.

² Wina se, alũkũ bemoti wo kolobu ya ngunde a ndi wakamaga wa.

³ Kũwa wa, Yeso umuuso bowonisilo ba mutũũ na Bafalisayo be: «Mutũũ kusu apagatu ikani amũyatũ kahukuso mũmbanzũ ka Lisye la kimumbiso?»

⁴ Luki limoti badakyana ndi biwo. Kũwa wa Yeso avila ndi alũkũ nũ, ahukuso, apá ligundu.

⁵ Kumbuso yi Yeso ubũkya ndi bowonisilo ba mutũũ na Bafalisayo be: «Wani nũ luga kunu, mikaki ikani ngombũ kaki kogwa ka libye, kakwananigũ kanyũ gũtũgũ ka Lisye la kimumbiso aka?»

⁶ Likpũmũka li nilũ umbanga ndi kaigisyo.

Kunzi ubũnikaga batũ niũo bisisogo

⁷ Yeki Yeso inaga ndi be batũ niũo bũmakaga ka malili bakisaga kaiko ka moliki ma kambwa aka, utũlya ndi lizuni li nili:

⁸ «Mũmbanzũ kũmaka ko dumo wo vononi, wakikonitũgũ ka buliki ba kambwa. Kye yagũgũ bamokito gũni mutũ wa ibiba kũũkitaga iwe,

⁹ iba mutũ yi ninũ amumoki ibunu basi baba, kodonukuto kũũbũkya be: «Mũsilya mbeyi alũkũ

yi nimu buliki bi nifa.> Winda kuwa kaiko ka buliki ba kumbuso mutumo no suni bidε.

¹⁰ Luki limoti, bakumaka ko dumo, winda kaiko ka buliki ba kumbuso, iba ngbingo yi nino mombukwono dumo odoku mino, ubikyɪ ni iyɪ bε: <Waiaaaa, da wiki kunu kambwa.> Wika kuwa na ibiba kambwa ka batu basi nibo mika na ibu kalyalya.

¹¹ A beyo, mutu wasi nino ibinikaga, Kunzi asisagatu. Na nino isisogo, Kunzi abinikagatu.»

¹² Kumbuso yi, Yeso abikya mutu yi nino amaka ndi no bε: «Ngbingo yi nino wo mino kamaka bambanzu kalyalya ku kamu na busobi ikani gutugu na bugogo aka, wakumokonitogu bawai-daku, bamamaku, livananza kamu, gutugu bapimbani kamu aka nibo ba mukumbo. Kye ibu bakwananatu goni kamaka ko ngbingo kabu, ika kuwa abε bakumigisyo masi nimo upi bi.

¹³ Luki limoti, ngbingo yi nino wo mino kalyisiso dumo, humaka bokwino, batu bakigyagya, nibo ba mudili na nibo ba bokolobu baya mamomo.

¹⁴ Wakagya beyo, Kunzi ufukilyatu bubunga kye ibu bakakwananigu kaumigisyo. Kunzi ukalya ndeke goni ko ngbingo yi nino batu bongbingbili bopupa ndeke mino ka bambuku.»

Yeso akatwa lizuni ko bulya ka batu nibo bumakaga ko dumo

(Matayo 22:1-10)

¹⁵ Niyo bukana munzina mi nimo beyo, mutu bemoti luga ka nibo ba ndi kalyalya pa imoti na Yeso abikya bε: «Igyagya ka mutu yi nino

alyalya ndeke ko dumo nino wa Bungama ko Kunzi!»

16 Yeso amigisya na lizuni li nili: «Mutu bemoti alyisisa ndi dumo mudingi, umaka ndi bambanzu budingi.

17 Niyɔ ngbinga wa malili itulyana, atika mugya-ligubo kaki kaubikyaga bambanzu basi nibo umaka ndi be boduku kye ngbingo wa malili itulyonini!

18 Luki limoti ibu basi, yikaka-yikaka babikyaga ndi be upilyi. Mutu wa mambwa abikya mugya-ligubo no be abikyiku mombukwana-daki be: «Noluwi bi tiko, okwononi be naga mbeyi kainoku yi. Kikiliki, ipilyatu.»

19 Mutu wagogo abikya be: «Nuluwi bi bangombe tekεbe* ko bulya ligubo likpo tiko, nakainda kaunda. Kikiliki, ipilyatu baka.»

20 Mutu wagogo bata be: «Navi bi muko mbiya-mbiya wanu, kinili nakegu imi kainda ku.»

21 Mugya-ligubo iga ndi ka mombukwana-daki, apaga mongoni mi nimo masi. Niyɔ ukana beyo, limbengi akandikanaga bisulu-sulu, abikya mugya-ligubo kaki no be: «Wogoni bigala ka mu ma sengi, ka bopisi baya guɗu, idulyoku wanu na batu ba yangya, nibo ba kigyagya, nibo ba bokolobu baya mamomo na nibo ba mudili.»

22 Ngbingo yi nino mugya-ligubo igoku mino, abikya be: «Ngama, nogyi mudongoni beyo aka

* 14:19 14:19 Bukandilaga ndi bengbingili ka mu baba-baba. Ngbingo yi nino bikaga ndi mino kakpakyana, banoluto bagita nibayo akpogo kawa ndi litombu.

yo webikyí mino, luki limoti pa atú aka mbeyi b́ata.>

²³ Kúwa wa abikya b́e: <Syo ka mú ma sengi na ka b́apa bayagogo kú wakwanana mino kautakanya bambanzú. Húbikya batú basí nibo wabangana na íbú ambe b́oduku, iba dumo kami otumi.>

²⁴ Nakamúbikya ambe: <luga ka batú b́i nibo b́umaka ndí kambwa, kegú na mutú gutugú b́emoti aka nino alyalya ndeke ko dumo kami!>»

*Babíbya ka Yeso bokwononi kaasa
makpumuka masi
(Matayo 10:37-38)*

²⁵ Kúwa wa, ambaza mudingi ka bambanzú a ndí kabíbya Yeso. Oyikana ndí miso kú kabú, úbikya basí b́e:

²⁶ «Múmbanzú ika múb́ibya kami iba epaga kugbe kakitaga abaki, amaki, mukaki, bomikaki, bamamaki, gutugú kakitaga obili kaki mombukwana-daki yi aka. Kogyi b́eyo, kakwananigú kaika múb́ibya kami.

²⁷ Mutú yi nino kegú kabinika musalaba kaki keb́ibya, kakwananigú kaiko múb́ibya kami.

²⁸ Wani mbeyi no luga kunu kapa kopika munala, kapungigú mbeyi kaiko, imuusa b́e ligubo li nilo alyalya buyi b́inga. Kumbuso yi, anda ikani atú no buyi b́udingi nibo akwanana komosisyo nobu ligubo li nilo.

²⁹ Luki limoti, kápó asi mubumbe aka ni komagú, batú basí nibo b́ika kaina, b́ika katiba,

³⁰ Ɔanabikya ɔɛ: <Yooo! mutɔ yi nimuna abukalaga ndi ɔɛ akopiko, luki limoti kani komagu!>

³¹ Mɔɔɔngɔni gɔni abɛ ngama ɔemoti mudingi kapa kaɔnda kabumana na ngama wagɔɔ, apɔnga mbeyi iko, imuusa ɔɛ: <Na na ɔasɔda ɛloɔɔ tɛkɛɔɛ aka, nakwananatu kakpumyo nobu mumuyoniso kami ninɔ a iyi na iɔɔ ɔelɔɔɔ ɔatɛkɛɔɛ ɔaba?>

³² Kina ɔɛ kakwananigu kakpumyo, atikilya ɔambanzɔ ni a mbeyi asi ɔyi aka kakɔnga ɔɛ ɔukanani ka maziɔ.»

³³ Kɔwa wa Yeso opipiloku ɔɛ: «Gutugu mutɔ ɔemoti aka luga kunu, kakwananigu kaiko mɔɔibya kami kani kosigu masi nimɔ a nomu.»

*Liniko la ndapulu kegɔ na izangiya
(Matayo 5:13; Maliko 9:50)*

³⁴ «Liniko a luki lanza. Luki limoti, liniko kandapamanaga, luki tino ɔata lo akwanana kondingimosogo?

³⁵ Kikigu ɔata na izangiya gutugu ko pisi imoti aka, luki limoti ɔombimbo kɔwa limbimbo. Mutɔ yi ninɔ a na motili ma kɔkana, ukaniɔ!»

15

*Kɔndɔlo ninɔ obungaga ndi inisini
(Matayo 5:13; Maliko 9:50)*

¹ Lisye limoti, ɔandɔmbe ɔa manzanza na ɔatu ɔagɔɔ ɔa yigya-yanye ɔasi ɔakpuɔoku ndi Yeso kamukana.

² Luki limoti ɔafalisayo na ɔowonisilo ɔa mutɔ ɔapɔnga ndi kainzinzinya, ɔanabikya ɔɛ:

«Aluku yi nimuna akautilya na kalyalya na batu ba yigya-yanye!»

³ Yeso utulyoku kuwa ndi lizuni li nili:

⁴ «Mutu bemoti luga kunu kika na bakondolo miya, bemoti luga kabu obungogo, kakwananigu kausa nibo batekebe kubomu na kubomu ka isa, aga kakisa nino ika ni obungogini bi kadwe ku kwa ku aminoku mino?»

⁵ Ngbingo yi nino amina mino, ogwa magyagya. Abinika ka mambiga.

⁶ Kumbuso yi iga ku kaki, umaka bawai-daki na bapimbani kaki, ubikya be: «Doniku kogwa magyagya pa imoti na imi kye naminini kondolo kami nino obungaga ndi!»

⁷ Nakamubikya ambe a mudongoni begayo, igyagya ikaga yidingi kugu wa lisyé wa mutu wanye oyikasaga mino obili kaki kakitaga niyo bambanzu bongbingbili batekebe kubomu na kubomu nibo bakegu na musasa koyikoso obili kabu.»

Lifalanga nilo obunga ndi inisini

⁸ Yeso abikya kuwa wa be: «Kika ni muko bemoti a na bambuma tekebe, bemoti yi obungo, kakwananigu katuna tala, akpaga ndabu, akisa biwesese kadwe ku kwa ku aminoku mino?»

⁹ Ngbingo yi nino amina mino, umaka bawai-daki na bapimbani kaki ubikya be: «Da mogwini igyagya pa imoti na imi kye naminini ambuma yi nino ebungi bi!»

¹⁰ Nakamubikya ambe a mudongoni begayo: Kunzi na bamalaika kaki bogwaga magyagya mudingi ko bulya ka mutu wanye bemoti nino oyikasaga obili kaki.»

Miki ninɔ obungaga ndi iginiku ka abaki

11 Yeso idukulaga ndi kabikya ɓɛ: «Mutu bemoti a ndi no bomiki baluku bi baba.

12 Mupipilo abikya abaki ɓɛ: «Baba, ipoku imi mukumbo ma lisimo li la kami.» Kɔwa wa ugbananilyaga ndi bomikaki mukumbo.

13 Kumbuso wa masye makede, mupipilo amumula ndi ninɔ kaki, aga ndi no buyi bi ka mugi mimoti ma buyi. Ku beyo, apata ndi buyi kaki basi, anakpakyana gbali.

14 Niyo ama kapata buyi basi, ayandi mudingi ogulya ndi ka mugi mi ninɔ, apanga ndi ka yangya ka makpamuka masi.

15 Ogulya ndi ligubo ka mutu bemoti wa mugi mi ninɔ. Aluku yi ninɔ atika ndi ko tutu kaufuulyogo bangaya kaki.

16 Ikagatu ndi goni na musasa kalya malili ninɔ bangaya balyaga ndi mo, luki limoti kegɔ gutugu ndi na mutu bemoti aka ninɔ akwanana ndi kapá.

17 Kɔwa wa apanga ndi koyikosogo limbengi. Iyi aka ɓɛ: «Bagya ligubo niɓo ka baba balyalyaga binza, na ba na malili mudingi kakitaga! Wina se, na kɔwa imi kokwa na nza kunu!

18 Natukyatɔ, niga ka baba, nabikyoku ambe: Ba, nogyoni ndi bunye ko misa ko Kunzi na ko misa ka ku.

19 Nakokwononigu bata ambe imaka ɓɛ mikaku. Iva gutugu kɔwa asi abe mugya-ligubo kaku.»

20 Kɔwa wa, ava ndi ligundu kaiga ku ka abaki.

Ngbingo yi ninɔ a mbeyi ndi mino asi byi aka, abaki amina, amibo, akwilya kumbu kugbe. Aga ndi mbangu katilya, apututo bipututu. ²¹ Kɔwa wa miki aka na iyi be: <Ba, nogyoni ndi bunye ko misa ko Kunzi na ko misa ka kɛ, nakokwononigu bata be bemaki be mikaku.>

²² Luki limoti, abaki ubikya bagya-ligubo kaki be: <Doniku na kutuko nikwo kwanza kugbe, mamokisya mikami. Mumokiyoni pete ka kpengbe, mamokisyogo bekpaku.>

²³ Doniku na ngombe ninɔ wanvɔɖɛ-nvɔɖɛ, mamwo. Tolyolyini, togwa magyagya.

²⁴ A beyɔ, mikami ninɔ a ndi ni okwini, a bata mbiya-mbiya wanu mubisi. A ndi ni obungogini, inisonini bata!> Kɔwa wa, bapunga ndi dumo.

²⁵ Ko ngbingo yi ninɔ, putu a ndi iyi ko tiko. Niyo a kɔwa ndi kaigoku, adwe buwobi na masengi, ukana kɔwa byembi nibɔ ogwanana bo.

²⁶ Amaka bemoti ka bagya-ligubo, amuusa be likpamaka tino lo a kɔnu?

²⁷ Asikisya be: <Mamaku iginiku, kinili abaku amwilyini ngombe yi ninɔ wanvɔɖɛ-nvɔɖɛ kye mikaki igiku warɔɔ.>

²⁸ Kɔwa wa putu angbuta ndi, akya kogulya ka ndaɖɛ. Abaki opupoku ndi kaitatanaga na iyi be ogulyino baka,

²⁹ luki limoti miki asikisya ndi abaki be: <Hukana! Imi nikaga kaugugubyo ka byanga budingi, nakoɖunagu matuu kaku gutugu lisyɛ limoti aka. Luki limoti wakepɔgu imi mikya memi ambe togwi na iyi magyagya na bawai-dami.>

³⁰ Luki limoti yeki mikaku nino aputa ndi buyi kaku na badanda igiku iyi, wamwilya iwe ngombe nino wanvudu-nvudu!»

³¹ Abaki asikisya be: «Mikami, iwe wikaga pa imoti na imi masye masi. Mukumbo kami masi a makaku.

³² Luki limoti okwononi mbeyi bi kalyisa dumo aka na kogwa magyagya, kye mamaku yi nimuna wakamina mu, a kuwa ndi ni okwini, luki limoti iginiku mufisi. A ndi ni ofungogini, luki limoti inisini bata!»

16

Mugya-ligubo wa bokoli

¹ Yeso ubibilya ndi babibya kaki bibu yi niyi: «Mutu wa mukumbo bemoti a ndi na mugya-ligubo nino a ndi kapita wa mukumbo kaki. Bambanzu bodogoku ndi kabikya be: «Kapita kaku akaputa mukumbo kaku payaya.»

² Kuwa wa mombukwana mukumbo amaka ndi mugya-ligubo yi nino abikya be: «Nakaukana mongoni manyenye kugbe kugu kaku na nakaina ambe a beyo. Itangilya neki makpumuka kami masi kye wakikigu bata kapita kami.»

³ Kapita yi nino imuusa be: «Ngama kami kegu bata kapa be nikito kapita kaki. Nagya se kuwa buni? Nakegu no ngu yidima botiko. A goni suni ka mutu beyo no mino yi kaiko kaikakungya.

⁴ Iyaaa! nibini beyo nanya mino iba ngbingo yi nino bekpumya banu mino ka ligubo, bambanzu betilyito ka ba ku kabu.»

⁵ Kuwa wa apunga ndi kaumakaga batu basi yikaka-yikaka nibo ba ndi na bolubu ka

mombukwana-daki. Amuusa ndi mutu wa mambwa be: <Luki tino lo okwononi be mumigisyo mombukwana-dami?>

⁶ Asikisya be: <Bangbongbolo ba molingo miya.> Kapita abikya be: <Balawa kamu wa bolubu nimu, wika bigala, wokpika batekebe kubukumuti.>

⁷ Kumbuso yi abikya wagogo be: <Se kawa iwe, wa na lubu wa inga?> Asikisya be: <Basaki baya nganu miya.> Kapita abikya be: <Balawa kamu nimu, pikio batekebe bugina.>

⁸ Kawa wa mombukwana mukumbo abiba ndi luga ka batu bagogo kapita yi nino wa bokoli no ko bulya yimibo kaki. Batu ba obili yi nimu ba na bokoli kugebe luga kabu kaukitaga nibo ba ka bungbanganya.»

⁹ Nakamubikya ambe husingyoni bambanzu no buyi kunu kunu ka obili. Ngbingo yi nino buyi osyo mino, bamutilya ka mugu ma benze na benze.

¹⁰ Mumbanzu kika na bungbingbili ka makpamuka makekeke, ika na bungbingbili goni ka nimo makpukpukpu. Mumbanzu kika na bokoli ka makpamuka makekeke, ika na bokoli goni na kuboboku ka nimo makpukpukpu.

¹¹ Kika neki ni makegu na bungbingbili ko bulya mukumbo ma payaya nimo kunu ka obili, wani no amupa ndeke izangiya ya lingunu?

¹² Makiki na bungbingbili ko bulya mukumbo ka muti wagogo, wani no amupa nimo kunu?

¹³ «Kegu na muti bemoti nino akwanana kugugubyo bangama baba. A beyo, amuya bemoti, apa wagogo, ikani igunya ka bemoti, amina

wagogo payaya. Makakwananigu kagugubyo ko ngbinga bemoti Kunzi no buyi.»

Yeso akaubikyaga bambanzu makrumuka didi

(Matayo 11:12-13; 5:31-32; Maliko 10:11-12)

¹⁴ Niyo Bafalisayo ba ndi kaukana munzina mi nimo beyo, batiba ndi Yeso bikyaaa, kye bapagatu ndi ibu buyi.

¹⁵ Yeso ubikya ndi be: «Migyaga ko misa ka bambanzu abe batu bongbingbili, luki limoti Kunzi ibatu mambengi kunu masi. Kye luki nilo inisaga na ibiba ko misa ka bambanzu ikaga luki la payaya ko misa ko Kunzi.

¹⁶ Kadwe ko ngbingo ka Yuani-Mubatizai, a ndi ngbingo wa Mutuu ka Musa na bogyalandu. Katukya ndi ko ngbingo yi nino aka no, Mongoni Manza ma Bungama ko Kunzi ibikyogoni ndi, na mutuu wasi bemoti-bemoti akagya kekele kogulya mino.

¹⁷ A yaruru lisyε na obili kolimiko, luki limoti a yaruru kugbe mikya libiso gutugu mukede aka wa Mutuu kolimiko.

¹⁸ Mutuu wasi nino asikisaga mukaki, ava wagogo, ikaga abe kasyε na muko ikani mbunya bengeni, na mutuu nino avaga muko ni mbunyaki asikisini, mutuu yi nino ogyini bilya.»

Yeso akabiba bibu ka mutuu wa mukumbo na Lazalo

¹⁹ «A ndi na mutuu wa mukumbo bemoti nino imokisyaga ndi botu bayanzanza na baya ligabu lapu. Masyε masi ikaga ndi kogwa magyagya, analyalya binza.

²⁰ A ndi gōni na mūtū wa yangya bēmoti nino ina ndi bē Lazalo, a ndi na bapwayi nzūyi yasi. Ikaga ndi iyi wakanga ka kpōlo wa mupumi ma ndabū ka mūtū wa mukumbo yi nino.

²¹ Lazalo ikagatū ndi na mūsasa kalya makōmbo nimo anyūkaga ndi ka miza ka alukū nino. Luki limoti bēnva kūwa bō bōdogoku ndi kadyo bapwayi.

²² Lisye limoti, mūtū wa yangya nino okwa ndi, bamalaika bāga ndi na iyi buwobi na Abalahamū ka Paladiso. Kumbuso yi, mūtū wa mukumbo okwa ndi gōni, balumbo.

²³ Ka bābili kū a ndi kalya kumbu kūgbē. Kūwa wa, ikwē kūgū, amina Abalahamū byi, sē kūwa Lazalo ka kpōlo kaki.

²⁴ Apamikana bē: <Baba Abalahamū, iminilyano baka kumbu, mūtikanō baka Lazalo kalubo kpēngbē ko libo, edudulisi lisasū, kyē nakaigyoyisa kūgbē ko buku bi nība.>

²⁵ Luki limoti, Abalahamū abikya ndi bē: <Mikami, tamana mbeyi ambē winisana ndi na lingama lidingi ka obili kakū ni Lazalo a sē ndi iyi kalya kumbu yidingi. Mbiya wanū, a kūwa iyi kogwa magyagya kūnū, wa kūwa iwē kaigyoyiso.>

²⁶ Na gōni, libye lodu a luga kusu na ibunu. Kūwa wa gō wa, nībō bika kapa katukya kūnū kaında kū mo mino kū bakakwananigū. Na nībō bika kapa katukya kū kodoku kūnū, bakakwananigū kazaba bēgeyo.>

²⁷ Mūtū wa mukumbo aka na iyi bē: <Kikiliki baba, itikilyano baka Lazalo kū ka livanza kami,>

28 kye na na bomika mama kubukumuti. In-di kaufikya kambwa aka iba bakodonikutogu bata ibu kunu ka pa ya kigyogyiso yi niyi.»

29 Luki limoti, Abalahamu amigisya be: «Bamamakw ba no mobiso ma mutuu ka Musa na bogyalandu, bumukani asi ibu aka!»

30 Mutu wa mukumbo no aka na iyi be: «Baba Abalahamu, kegw nilo okwononi nilo aka lo. Luki limoti, kika ni mumbanzu opupiniku ka babili inda ku bo mino, boyikosatu obili kabu.»

31 Luki limoti, Abalahamu afikya be: «Bakopo kahukana mutuu ka Musa na kahumukana bogyalandu, bakabailyigu kika gutugu ni mumbanzu opupiniku ka babili aka.»»

17

Kaugwisiso na kapilya bengeni (Matayo 18:6-7, 21-22; Maliko 9:42)

1 Yeso ufikya babibya kaki be: «Bopisi bayigya bunye kegw na nyika, luki limoti kumbu ka mutw yi ninu ulutaga bengeni kagya bunye!»

2 Akwanano bi be bakpikili litalu lakpu ko singasu, badikita ko libo lidingi, iba kulutonito batw ba baya yikede katukya ko pisi ya fungbingbili.

3 Wimonyonito binza:

Kika ni mamaku ugyilyini bunye, muyoyisatu. Kukunga mupilya, wapilya.

4 Kika ni ugyilyini bunye nganga madfiya na ika ka lisy limoti, odoku kaukunga mupilya nganga madfiya na ika gonu, wapilya.»

Baya akwanana kagya makpumu ka mumbanga-mbanga

5 Batatumbwa babikya ndi Mombukwono-dosu be: «Timatilya baya kusu.»

6 Mombukwono-dosu igisya be: «Makiko bi na baya gutugu kani a yikedε aka abε maya ma agbedε-gbedε, makwanano bi kabikya sibukuso si nisina be: <Mukuko, wikunoku ka limbengi lo libo lidingi,> Amamakanatu bi.»

Bagya-ligubo bakwanana kagya iki?

7 «Tovini mbeyi abε mutu bemoti luga kunu a na mugya-ligubo bemoti ninε akpogε botiko ikani ubuulyaga bambaza ka banyama. Ngbingo yi ninε mugya-ligubo igogoku mino ko tiko, akwananatu kabikya be: <Doku bikwa kalyalya?>

8 Kali, luki limoti abikya be: <Imbambilya malili, kumbuso yi wigomosyana botu, wodoku kegugubyo ko ngbingo yi ninε niko mino kalyalya na komwo. Kumbuso yi wakwanana kuwa goni iwe kalyalya na komwo.>

9 Abibisa mugya-ligubo kaki kye ika ni ogyini nilo akpamyi?

10 A mufongoni abε ibunu goni: ngbingo yi ninε mogyini mino masi nimε Kunzi akamukpamya, bikyoni ambε: <Ta bagya-ligubo bapayaya aka, togyi ligubo nilo aka lo kusu.>>

Yeso uhukusini bakebu-kebu tekebe

11 Ngbingo yi ninε Yeso a ndi mino kaina misa ka Yelusalema, abyε ka malili ma iwili ya Samalia na Galilaya.

12 Niyo a kuwa ndi buwobi kosila ka mugi mimoti bene, bakebu-kebu tekebe bakpudoku ndi. Bamaga ndi byi na iyi,

13 Ɔapunga kapamikanaga Ɔe: «Muwonisilo, Yeso aaa, kikiliki tikwilyano Ɔaka kumbu!»

14 Yeso umina ndi, ubikya Ɔe: «Windoni ku bokumu Ɔo mino Ɔamukpimi nzuyi.*»

Ngbingo yi ninɔ Ɔa ndi mino kainda aka nɔ, Ɔahuka.

15 Niyo Ɔemoti luga kabu ina Ɔe oukini, igoku ndi ka Yeso anabibiso Kunzi na liyu lapu.

16 Ogwa ndi mokpukpu kambwa kaki, amigisya ibiba. A ndi Musamalia.

17 Kuwa wa Yeso aka Ɔe: «Ɔegu Ɔambanzu Ɔasi tekeƆe Ɔo Ɔongumoni? NiƆo Ɔagogo kubomɔ Ɔa kuwa yani?»

18 Ɔegu gutugu na mutɔ Ɔemoti aka ninɔ igiku kamigisilyo Kunzi ibiba, kiki asi mabyi yi aka nimu.»

19 Kumbuso yi, Yeso abikya Ɔe: «Wamaga, waga. Baya kaku uhukusini.»

*Bungama ko Kunzi a luga kunu
(Matayo 24:23-28, 37-41)*

20 Bafalisayo Ɔamuusa ndi Yeso Ɔe: «Bungama ko Kunzi odoku piye ndeke ngbingo tino?»

Umigisya Ɔe: «Bungama ko Kunzi kegu kodoku abe luki la kimibisikono.

21 Bakabikyigu ndeke Ɔe: <Winoni, ibu nifa!> ikani <Ibu niƆo kuu!> Kyɛ Bungama ko Kunzi a luga kunu.»

Lisyɛ nilɔ Mika-mumbanzu odoku ndeke mino

22 Kumbuso yi Yeso ubikya Ɔabibya kaki Ɔe: «Ngbingo wago odokuto ndeke ninɔ miko mina

* **17:14** 17:14 Bokumu Ɔo Ɔakpimaga ndi, ibu goni Ɔo Ɔabikyaga ndi Ɔingbanganya Ɔe mumbanzu oukini.

na musasa kamina Mika-mumbanzu gutugu ko ngbinga mukede aka, luki limoti ni makaminigu.

²³ Bamubikyaga ndeke be: <A kuu!> ikani <A wanu!>, luki limoti makindonitogu ku, makogonitogu mbangu ku beyo.

²⁴ A beyo, lisyε li nilo Mika-mumbanzu odoku ndeke mino, ika ndeke mudongoni abe ngbangbata kanginana. Mudongoni begεyo ngbangbata anginanaga mino katukya ka mulibo ma obili na kadwe ka magogo, bambanzu bamina ndeke Mika-mumbanzu begεyo ka lisyε nilo opuponoku ndeke mino.

²⁵ Luki limoti okwononi be Mika-mumbanzu igyogysi mbeyi kugbe, batu ba lisyε li nilina bambimbo.

²⁶ Mudongoni begεyo igyonosa ndi mino ko ngbingo ka Nua, ika ndeke begεyo ngbingo yi nino Mika-mumbanzu odoku ndeke mino.

²⁷ Bambanzu bikaga ndi kalyalya, banomwo, banavanana kadwe ka lisyε li nilo Nua ogulya ndi mino ka ingbolo. Tumo odoku kuwa ndi biyakpa, bambanzu basi bolumwaga ndi.

²⁸ A bata mudongoni begεyo igyonosa ndi mino ko ngbingo ka Loti. Bambanzu bikaga ndi kalyalya, banomwo, banaluwo na banagaba makpumuka, banadima botiko na banopiko bandabu.

²⁹ Luki limoti lisyε li nilo Loti opupa ndi mino ka Sodoma, Kunzi olukusa ndi buku na libu longido-ngido katukya kugu wa lisyε abe mbwayi, ulumwisaga ndi basi.

³⁰ Ika ndeke mudongoni begεyo ka lisyε li nilo Mika-mumbanzu igoku ndeke mino.

³¹ Ka lisyε li nilo, mumbanzu nino ikaga ndeke kugbondo, kingyigu ndeke bata ka ndabu kakisa mukumbo kaki. Mufongoni abe mutu yi nino ikaga ndeke ko tiko kakwananigu ndeke bata kaiga kava luki ku kaki.

³² Eee, tomomoni se nilo asilya ndi muka Loti.

³³ Mutu yi nino akisaga kabuulyogo obili kaki, abungusatu ndeke, luki limoti mutu yi nino abungusatu ndeke obili kaki, abuulyagatu ndeke.

³⁴ Nakamubikya ambe no biti yi niyo, bambanzu baba bikaga ndeke ka kanga imoti: bavaga ndeke bemoti, basa wagogo.

³⁵ Boko baba bikaga ndeke kadwa mupanga pa imoti: bavaga ndeke bemoti, basa wagogo.

³⁶ [Baluku baba bikaga ndeke kagya ligubo ko tiko: bavaga ndeke bemoti, basa wagogo.†]

³⁷ Babibya bamuusa kuwa ndi Yeso be: «Mombukwono-dosu, makrumuka mi nimo igy-onosa ndeke yani?‡»

Yeso usikisya be: «Ku manda ma nyama ikago mino, bombu nibo balyaga makolo bamumukanaga wa go wa.»

18

Yeso akapá mutiwi ko bulya malumba

¹ Kumbuso yi, Yeso utulya kuwa ndi babibya lizuni nili kauwonisilo be bakwanana kalumba masye masi ni bakegu kadikaga.

17:32 17:32 Wanda ka Mupanganagi 19:26. † **17:36** 17:36 Mugele-gele mi nima kegu ka mobiso dididi mandeli. Wanda ka Matayo 24:40. ‡ **17:37** 17:37 A mufongoni begeyo Yeso igoku ndeke mino, bambanzu basi bamina ndeke bingbanganya.

² Ubikya be: «Kuso wa gudu bemoti bene, a ndi na zosi bemoti nino kabangagigu ndi Kunzi, anumina batu basi payaya aka.

³ Kuso wa gudu yi nino goni aka no, a ndi na woko bemoti muko yi nino odogoku ndi bongbinga basi kabikya zosi no be: «Tikulya ngbanga kusu na mumuyoniso kami.»

⁴ Kuso wa masye makpa, zosi a ndi asi kakya aka. Luki limoti ka mulibo abikya kuso kaki be: «A beyo, nakabangagigu Kunzi, na numinaga batu basi payaya aka,

⁵ luki limoti, woko yi nimuna edomisini. Kinili okwononi be nakulyi ngbanga kaki. Kumbuso yi kigigu bata kodoku bongbinga basi kegbomisa ma.»

⁶ Kwa wa, Mombukwono-dosu omotiloku be: «Hukononi binza likpamuka li nilo zosi wanye no akabikya!

⁷ A beyo, Kunzi kakwananigu kaukulya batu kaki nibo upunaga ndi ngbanga wanza, ngbingo yi nino bo mino kaigama na iyi biti na lisyey? Kusinyigu bigala?

⁸ Nakamubikya ambe: ukulyatu ngbanga kabu bikwa. Luki limoti wa Mika-mumbanzu oduku ndeke mino kunu ka litombu utakanyatu ndeke batu ba baya?»

Malamba ka Mufalisayo na ndombe wa manzana

⁹ Yeso atwa ndi goni lizuni nilina ko bulya ka bambanzu bemoti-bemoti nibo biminaga ndi bingbingbili ko misa ko Kunzi na banumina batu bagogo asi payaya aka. Abikya be:

10 «A ndi lisyε limoti, baluku babu badfaka ndi kalamba ka Ndabu ko Kunzi, bemoti a ndi Mufalisayo, wagogo ndombe wa manzanza.

11 Mufalisayo, amaga, apunga kuwa ndi kailumbilya be: «Kunzi o, nakaubibisa kye na kegu imi abe batu bagogo. Ba batu bo kubaku, batu busye na boko ikani bambunya bengeni, na kegu imi abe ndombe wa manzanza yi nimu.

12 Noginyagatu malili ko ngbingo nganga yiba ka poso, napagatu lidu limoti la tekebe la mukumbo kami masi.»

13 Luki limoti, ndombe amaga ndi iyi byi, kakwanana gutugu ndi kaikwe kugu wa lisyε, luki limoti iyipa ndi ikubasu, abikya be: «Kunzi o, ipilyano baka kye na imi mutu wanyε.»

14 Yeso omotiloku be: «Nakamubikya lingunu ambe, aluku no iga ndi ku kaki ni Kunzi aitisini mutu wongbingbili kakitaga Mufalisayo. Ka lingunu, mutu wasi nino ibinikaga, Kunzi asisagatu. Na nino isisogo, Kunzi abinikagatu.»

*Bungama ko Kunzi a ka batu nibo bigyaga abe bomiki
(Matayo 19:13-15; Maliko 10:13-16)*

15 Bambanzu badulyoku ndi Yeso na bomiki bawese be ubisilyi maboku. Niyu babibya bina beyo, bapunga ndi kaunyakilya batu bi nibo.

16 Luki limoti Yeso umaka be bakpuduku na bomiki, abikya be: «Husoni bomiki boduku kunu no mino! Makupokyonitogu, kye Bungama ko Kunzi a ko bulya ka batu bi nibo ba abe ibu.

17 A lingunũ, nakamũbikya ambe, ninũ kegũ kabinikyana Bũngama ko Kunzi mũdũngũni abe miki, kakwananigũ ndeke kogulya mino.»

*Mũtu wa lingama lidingi
(Matayo 19:16-30; Maliko 10:17-31)*

18 Ngama bemoti ka Bayuda amuusa ndi Yeso be: «Muwonisilo wanza, nakwanana piye kagya bunĩ kainisono na obili wa benze na benze?»

19 Yeso abikya be: «Ko bulya iki yo wo mino kemaka be mũtu wanza? Mũmbanzũ gutũgũ bemoti aka kegũ wanza kiki ni Kunzi aka mukaka.

20 Wibagatu mũtũũ: «wakogyonito bilya, wakamwonitũgũ mũmbanzũ, wakibonitũgũ, wakabukulyogonitũgũ mũmbanzũ likpũmũka, mũbanga abakũ na amakũ.»

21 Alũkũ nũ asikisya be: «Nagyagatu mũtũũ mi ninũ masi katũkya ndi ka limiki.»

22 Niyũ Yeso ukana beyũ, abikya be: «Utigolyi bata luki limoti: Gaba mukumba kakũ masi, hulũpya batũ ba yangya buyi bi, wika kũwa na lingama kũgũ wa lisyẽ. Kumbuso yi doku, webyoku.»

23 Luki limoti, ngbingo yi ninũ alũkũ nũ ukana likpũmũka lũ beyũ, alya ndi kumbu, kye a ndi na mukumbo makpũ kũgbe.

24 Niyũ Yeso ina be alũkũ nũ a ndi no kumbu, obikyoku be: «A yarũrũ ka batũ ba mukumbo kogulya ka Bũngama ko Kunzi!

25 A bipoli kũgbe ngamia kazabana ka ngala ya mũsada kakitaga mũtu wa mukumbo kogulya ka Bũngama ko Kunzi.»

26 Batu nibo bamukana, babikya be: «Wani se kuwa no akwanana kainisono na muhukuso?»

27 Yeso osikisya be: «Kegu na likrumuka gutugu limoti aka nibo agyagya Kunzi.»

28 Kuwa wa Petele abikya be: «Ibusu, tosoni ndi masi nimo ta ndi nomu, tapunga kaubibya.»

29 Yeso ubikya be: «A linganu, nakamubikya ambe, kika ni mumbanzu osini ndabu kaki, ikani amaki, bamamaki, babukuta kaki, bomikaki, ko bulya Bungama ko Kunzi,

30 mutu yi nino inisono na bungama bakpu ka masye mi nima, na ko ngbingo yi nino akodoku, inisana ndeke na obili wa benze na benze.»

Yeso obikyini bata be okwatu banu na opupoku ka mbuku

(Matayo 20:17-19; Maliko 10:32-34)

31 Yeso akida ndi na babibya tekebe na baba, ubikya be: «Hukononi, takainda ka Yelusalema, masi nimo bogyalandu bokpika ndi ko bulya ko Mika-mumbanzu igyonosa banu ku.

32 A beyo, basuta banu ka maboku ka batu nibo bakamibigu Kunzi. Batu bi nibo bamina payaya, batumbwa, babakyilya botikito.

33 Batina pimbo, ka mulibo mi bamwo. Kumbusa wa masye masaa, opupoku ka mbuku.»

34 Luki limoti babibya bakotombisyagu ndi luki kye isi ya munzina nimo a ndi na ibu makisuma. Bakegu ndi kaiba be Yeso akapa kabikya likrumuka tino.

Yeso ahukusini mutu wo kolobu ya mamomo ka Yeliko

(Matayo 20:29-34; Maliko 10:46-52)

³⁵ Ngbingo yi ninɔ Yeso a kɔwa ndi mino buwobi kadwe ka Yeliko, mutɔ bɛmoti wo kolobu ya mamomɔ a ndi wakiko ka kpɔɔ-kpɔɔ wo pisi ni anikukungya.

³⁶ Ʋkana ndi mungilito ma ambaza ka bambanzɔ ni anakitaga, uusa ndi bɛ a piye bɛni.

³⁷ Babikya ndi bɛ Yeso mutɔ wa Nazaleti nɔ akakitaga.

³⁸ Kɔwa wa apɔnga ndi kapamikanaga, anabikya bɛ: «Yeso, Mika ngama Daudi, ikwilyano baka kumbu!»

³⁹ Batɔ nibo ba ndi kambwa kaki banyakilya ndi bɛ adaki. Luki limoti idukulogo kapamikana kɔwa kɔgbɛ: «Mika ngama Daudi, ikwilyano baka kumbu!»

⁴⁰ Yeso amaga, abikya ndi bɛ bɔduku na iyi. Ngbingo yi ninɔ mutɔ yi akpuɔoku mino, Yeso amuusa bɛ:

⁴¹ «Wakapa bɛ nɔgyilyi iki?»

Asikisya bɛ: «Mombukwono-dosu, nakapa ambe napɔngi bata kaina.»

⁴² Yeso abikya bɛ: «A binza, miso ukulikani! Baya kakɔ uhukusini.»

⁴³ Ko ngbingo yi ninɔ aka nɔ, miso akulikana ndi, apɔnga kabibya Yeso ni anabibiso Kunzi. Niyo ambaza wasi ina likpɔmaka nilɔ, apɔnga ndi gɔni kabibiso Kunzi.

19

Yeso ogulyini ka Zakayo

¹ Niyo Yeso ogulya ndi ka Yeliko, akitanaga luga wa gɔɔɔ yi ninɔ.

² Ku beyo, a ndi na aluku bemoti nino ina ndi be Zakayo. A ndi ngama ka bandombe ba manzanza na mutu wa lingama.

³ A ndi kakisa kamina Yeso, luki limoti yeki a ndi mukudu kakwananagu ndi kamina yi ko bulya ambaza ka bambanzu.

⁴ Aga kuwa ndi mbangu kambwa, adaka ka sibukuso simoti be kye amini Yeso nino a ndi kokitogoku wa.

⁵ Niyu Yeso osila ka pa niyu, ikwe kugu, iyi aka be: «Zakayo syoku bigala! Kye na mubiko kaku na lisyeli nili.»

⁶ Zakayo osyoku ndi bigala, atilya ndi Yeso na magyagya.

⁷ Niyu batu basi bina beyo, bapunga ndi kainzinzinya banabikya be: «Aluku muna oga kasye ka mutu wanyeli!»

⁸ Luki limoti Zakayo amaga ndi, abikya Mombukwono-dosu, be: «Muwonisilo, hukana: nakagbanana mukumbo kami lugo, nupa batu ba yangya lidu limoti, na nakavaga ndi buyi ka mambanzu ka bokoli, namigisya kuwa nganga yikwanganya.»

⁹ Yeso aka be: «Na lisyeli nili, muhukuso ogulyini ka ndabu yi niyi, kye nimuna a iyi ka livananza ka Abalahamu goni.

¹⁰ Ka lingunu, Mika-mambanzu odoku ndi kaukisa na kauhukuso nibo ba ndi ni bobungogini.»

*Yeso akatwa lizuni ka bagya-ligubo basaa
(Matayo 25:14-30)*

11 Ngbingo yi ninɔ bambanzu bukana ndi mino likpɔmaka nilɔ, Yeso omotiloku lizuni limoti kye a kuwa ndi buwobi na Yelusalema. Bambanzu ba ndi kasima be Bɔngama ko Kunzi obiko.

12 Obikyoku kuwa ndi be: «Mutu bemoti ka livananza la bɔngama aga ndi ka mugi ma byi kolyoku bɔngama, kumbuso yi, igoku kalya bɔngama ku kabu.

13 Kambwa wa ligundu, umaka ndi bambanzu tekebe luga ka bagya-ligubo kaki, upaga ndi yikaka-yikaka likuta limoti la ɔlo, abikya be: <Tundisoni ɔlo nimu kadwe ku kwa ku nigoku ndeke mino.>

14 Luki limoti batu ba mugi kaki bakapagigu ndi. Butika kuwa ndi bambanzu no mongoni kumbusa kaki kabikyoku be: <Takegu kabailya be alaku no alyito bɔngama ku kusu.>

15 Niyɔ bapá bɔngama, igoku. Utikisya bagya-ligubo niɔ upá ndi ɔlo be ibi kuwa beyɔ batundisa ndi mino.

16 Ninɔ wa mambwa odoku ndi, abikya be: <Mombukwono-dosu, kugu wa likuta limoti la ɔlo nilɔ wepá ndi, ninisoni bata na makuta magɔɔ tekebe.>

17 Ngama aka be: <A binza! Wa mugya-ligubo wanza. Yeki wo bi na bungbingbili ko luki likede, nubisa banu ngama kaunda bagudu tekebe.>

18 Mugya-ligubo wa maba odoku ndi, abikya be: <Mombukwono-dosu, kugu wa likuta limoti la ɔlo nilɔ wepá ndi, ninisoni bata na makuta magɔɔ kubukumuti.>

19 Ngama aka be: <Iwe, nubisini ngama kaunda bagudu kubukumuti.>

²⁰ Mũgya-ligubo wa masaa odoku, abikya bε: <Ye ba, likuta la ɔlo kakũ nilo wεpá ndi nili. Nobuulyaga ndi binza, yikanda bingbufu na inzanza ya kutuko.>

²¹ A bεyo, na ndi kaubanga, kye wa mutũ mũdiya. Warũnaga makrũmũka nimo wakobisogigũ, wanobuulya masolo nimo wakakũnagigũ.>

²² Ngama abikyoku bε: <Wa mũgya-ligubo wanyε! Nakakũlyũ ngbanga kabyeenene na mũnzina kakũ. Wibagatũ ndi bε na mutũ mũdiya, bε narũnaga makrũmũka nimo nakobisogigũ, nobuulyaga masolo nimo nakakũnagigũ.>

²³ Yeki a bεyo, ko bulya iki yo wakobisagũ ndi mino buyi kami ka baki? Iba wa nigiku mino, nonyuku ni itundini.>

²⁴ Kumbuso yi ngama ubikya batũ niɔo ba ndi wa bε: <Mukupyoni likuta la ɔlo li nilo, mapá mutũ yi nino a nomu tekebε.>

²⁵ Babikya bε: <Ngama, a kũwa iyi na makuta tekebε!>

²⁶ Usikisya bε: <Nakamubikya ambε, kika ni mũmbanzũ a no luki bamatilyatũ bata. Luki limoti, mutũ yi nino kegũ no luki bakũpya gutugũ luki likedε aka nilo akwanano bi kaiko nolu.>

²⁷ Doniku se kũwa na bomuyoniso kami, niɔo bakegũ ndi kapa bε niki ngama kabũ, mũko bingobingobwa kami wa.>>

Yeso ogulyini ka Yelusalema

(Matayo 21:1-11; Maliko 11:1-11; Yuani 12:12-

19)

²⁸ Niyo Yeso ama ndi kabikya likpamuka nilo, aga ka Yelusalema. A ndi iyi kambwa ni ambaza anabibya kumbuso.

²⁹ Wa a kawa ndi mino buwobi kadwe ka Betefagi na Betania, buwobi na ngupa niyo balikyaga ndi be Ngupa ya Mizeituni, utika babibya baba luga ka babibya kaki kambwa.

³⁰ Ubikya be: «Windoni ka mugi nimana kambwa ma. Ngbingo yi nino mosilo mino ku, matakanya mikya punda mukandila nino mumbanzu gutugu bemoti aka kanodokigu mino. Mukuloniku, modoku na iyi kanu.

³¹ Mumbanzu kamumuusa be: «Makakula ko bulya iki?» Mabikya be: «Mombukwono-dosu a no nzoyi yi.»

³² Babibya baba nibo baga kawa ndi, batakanya punda madongoni beyo aka yo Yeso ubikya ndi mino.

³³ Wa ba ndi mino kakula mikya punda no, bamombukwana-daki bumuusa be: «Ko bulya iki yo ma mino kakula?»

³⁴ Busikisya ndi be: «Mombukwono-dosu a no nzoyi yi.»

³⁵ Kumbuso yi badulyoku ndi Yeso no mikya punda no. Bolosa ndi botu kabu kugu wa nyama, badokiso mino Yeso.

³⁶ Ngbingo yi nino a ndi mino kaisisilo miso ka Yelusalema, bambanzu bolosaga ndi botu kabu ko pisi.

³⁷ Wa a kawa ndi mino buwobi kosila ka mukpulu-kpulu ma Ngupa ya Mizeituni, ambaza wasi ka babibya otuma ndi na magyagya

bidε. Apunga ndi kabibisa Kunzi na liyu lapu ko bulya makpumu ka mambanga-mbanga masi nino bina ndi mo.

³⁸ Ba ndi kabikya be: «Kunzi adukulyi ngama nino akodoku ko lina ka Mombukwono-dosu bubunga! Kunzi api maziyo kugu wa lisyε na avi ibiba kugu wa lisyε kugbe!»

³⁹ Luki limoti, Bafalisayo bemoti-bemoti nibo ba ndi kusō wa ambaza babikya Yeso be: «Muwonisilo, hubikya babibya kakū ambe badaki.»

⁴⁰ Yeso usikisya ndi be: «Nakamubikya ambe, bakadaka, matamu kuwa mo apamikanaga!»

Yeso akatumbulaga beyo Yelusalema apanzikana banu mino

⁴¹ Ngbingo yi nino Yeso a kuwa ndi mino buwobi na Yelusalema, amina, apunga kagama.

⁴² Anabikya be: «Heee be, Yelusalema, kiko bi ni wa goni iwe kaiba na lisyε nilina be luki tino lo akwanano bi kaupá maziyo! Luki limoti mbiya wanu, luki li nilo a lakisuma ko misa kakū, wakakwananigu kaina!

⁴³ A beyo, lisyε limoti odokuto ndeke nilo bomuyoniso kakū bukungula ndeke mino bikululu, bambimbata mutili masi bimbitali.

⁴⁴ Bupanza ndeke bigbatata, bulumwisaga batu kakū. Bakasigu ndeke gutugu litalu limoti aka lakibiso kugu wa lagogo, kye wakibagu ndi ngbingo yi nino Kunzi udulyoku ndi mino isingo.»

Yeso akaukpumyo bambula ka Ndaβu ko Kunzi (Matayo 21:12-17; Maliko 11:15-19; Yuani 2:13-22)

⁴⁵ Yeso ogulya kɔwa ndi ka Ndabɔ ko Kunzi, arɔnga kaukpumyo bambula.

⁴⁶ Ƴbikya bɛ: «Ikpikaga ka Mobiso Motu bɛ: <Ndabɔ kami ika ndekɛ ndabɔ ya malɔmba.> Luki limoti, ifunu moitisini kɔwa pa ya kisɔma ka batɔ bo kubaku!»

⁴⁷ Masyɛ masi Yeso apaga ndi mutiwi ka Ndabɔ ko Kunzi. Bokumu-kumu, bowonisilo ba mutɔɔ na bangama bakisaga ndi bɛ bamwɔ sɛ piyɛ no pisi tino.

⁴⁸ Luki limoti bakegɔ ndi kaiba bɛ bamwɔ liki, kyɛ bambanzɔ bagɔgɔ basi bamukanaga ndi na musasa kugbɛ.

20

*Wani nɔ akpamya Yeso kaukpumyo bambanzɔ ka Ndabɔ ko Kunzi?
(Matayo 21:23-27; Maliko 11:27-33)*

¹ Lisye limoti, Yeso a ndi kapaga mutiwi na kaubikyaga bambanzɔ Mongoni Manza ka Ndabɔ ko Kunzi. Bokumu-kumu na bowonisilo ba mutɔɔ bopuponoku kɔwa ndi pa imoti na bamboku-mboku,

² bamuusa bɛ: «Tibikya mbeyi ambe wakagya makpɔmuka mi nimana no ngu tino? Wani nɔ upaga ndi ngu yi niyo?»

³ Yeso usikisya ndi bɛ: «Na mbeyi goni imi kamumuuso likpɔmuka limoti aka. Ibikyoni ambe:

⁴ Ibatiso ka Yuani arɔnya ndi kugɔ wa lisye ikani ka bambanzɔ?»

⁵ Luki limoti bapɔnga ndi kainzinzinya luga kabɔ, banabikya bɛ: «Takosikisya bɛ: <Arɔnya

kugũ wa lisyɛ», atimuusatũ bɛ: «Ko bulya iki yo makabinikyanagũ ndi likpũmũka kaki?»

⁶ Luki limoti, takosikisya ambɛ: «Ka bambanzũ», batũ basi batimakatũ na matamũ! Kyɛ bibagatũ bɛ Yuani a ndi mugyalandũ.»

⁷ Kũwa wa, basikisya ndi Yeso bɛ: «Takibigũ ambɛ apũnya yani.»

⁸ Yeso ubikyoku kũwa bɛ: «Gũtũgũ imi aka, nakamũtũmbũlyigũ gũni ikani nagyaga makpũmũka mi nĩmũ no ngu ka wani.»

*Yeso akatwa lizuni ka bagya-ligubo bũdũya
(Matayo 21:33-46; Maliko 12:1-12)*

⁹ Kumbuso yi, Yeso utũlya ndi bambanzũ lizuni li nĩli: «Alũkũ bemoti akũna ndi tiko ya muzabibu. Kũwa wa ũkanana ndi na bagya-ligubo kobuulyogo tiko yi niyo. Aga kũwa ndi ka mugi ma byi kũ osyosyoku ndi mino binyekunyeku.

¹⁰ Niyo ngbinga mubuulyo masolo itũlyana, atikoku ndi mugya-ligubo bemoti kũ ka bagya-ligubo bi niũ bũkanana ndi na iũ bɛ bapĩku kũwa masolo mi ma kaki. Luki limoti, batũ bi niũ balya ndi alũkũ no na bũma bisusũ, bamigisoku mabũkũ papuyi.

¹¹ Mombukwono tiko atikoku bata ndi mugya-ligubo wagũgũ, luki limoti bagya-ligubo bi niũ babũma ndi iyi bɛgɛyo, babubisa ndi bitu na mosikoni, bamigisoku ndi gũni mabũkũ papuyi.

¹² Atika ndi bata mugya-ligubo wa masaa. Bakũgũ ndi bapwayi, bakpũmyo.

13 Mombukwono tiko abikya k̄wa ɓe: <Nagya se k̄wa ɓuni? Nakatika mikami ninɔ m̄paka. A abe bakwananat̄ kabanga.>

14 Luki limoti niyɔ ɓagya-ligubo ɓo tiko yi niyɔ ɓamina kodoku, ɓabikyana luga kab̄ ɓe: <Ƴi nɔ mombukwana lisimo li nili. Tamwini, kye lisimo iki k̄wa lo kusu.>

15 Bapupisa k̄wa ndi no gilito kunzi wo tiko, ɓamwɔ.»

Kumbuso yi, Yeso umuusa ɓe: «ƎƎ, mombukwono tiko yi niyɔ ɔgya se k̄wa ndeke ɓuni?

16 Odoku ndeke, ulumwisogo ɓagya-ligubo ɓi niɓɔ, ɔpá k̄wa ɓagya-ligubo ɓagɔɔ tiko yi niyɔ.»

Niyɔ ɓambanz̄ ɓukana m̄nzina mi nimɔ, ɓabikya ɓe: «Ƙeḡ ɓeyɔ, kigyananiḡ ndeke gutuḡ iki yi aka!»

17 Luki limoti Yeso ɔnda bizumuuu, ɔbikya ɓe: «Mobiso ko Kunzi akabikya ɓe: <Lital̄ nilɔ ɓopipiko ɓombimba ndi, ilu lo iita k̄wa lital̄ lidingi la lindu.>

18 Mut̄ wasi ninɔ ogwa kuḡ wa lital̄ li nilɔ obunikaga ndeke ɓiseke-seke, na mut̄ yi ninɔ lital̄ li nilɔ agwilya ndeke, akp̄ta ndeke ɓiseke-seke.»

Tup̄ini ɓangama makp̄m̄ka kab̄ na tapá Kunzi ma kaki ḡni

(Matayɔ 22:15-22; Maliko 12:13-17)

19 Ko ngbingo yi ninɔ aka nɔ, ɓowonisilo ɓa m̄t̄ɔ na ɓokumu-kumu ɓa ndi kakisa kagwi Yeso kye ɓa ndi ni ɓibini ɓe atwa ndi lizuni li nilɔ ko bulya kab̄ aka. Luki limoti, ɓuɓanga ndi ɓambanz̄.

20 Bapunga kɔwa ndi kabɛ Yeso no miso bikyɛkyɛkyɛ. Batikilya batɔ ba bokoli nibɔ bigyaga ndi abɛ bakiko bongbingbili. Ba ndi kamuusogo kyɛ ba ndi kapa kagwi na bunyɛ, banakisa bɛbɔ ka mɔnzina kaki. Ba kɔwa ndi kakisa no pisi tino yo basɔta mino ka mabɔku ka ngama mudingi wa iwili.

21 Batɔ bi nibɔ butika ndi bɔ bamuusa kɔwa bɛ: «Muwonisilo, takaiba ambɛ nilɔ wabikyaga, wanowonisilo ikaga ngbingbili. Wakundagigu iwɛ bambanzɔ kabɛnɛnɛ na ibiba kabɔ, luki limoti wowonisilogo pisi ko Kunzi ka bungbingbili.

22 Tibikyanɔ, matɔ kusu akpamyatɔ ikani apakyatɔ koluo manzanza ka Kaizali, Ngama mudingi ka Balama?»

23 Luki limoti Yeso andɔnga ndi bokoli kabɔ, ubikya bɛ:

24 «Iwonisiloni mbeyi ambuma bemoti.» Kumbuso yi umuusa bɛ: «Mulundu no lino ka wani lo a kugɔ yi?»

Basikisya ndi bɛ: «A ma ka Kaizali ngama mudingi wa Lɔma.»

25 Kɔwa wa Yeso ubikya bɛ: «Kika nekɛ ni a bɛyɔ, mupɔni Kaizali makpɔmɔka nimɔ kaki. Mapá Kunzi nimɔ kaki gɔni.»

26 Bakaminagu ndi na bunyɛ ka nimɔ abikya ndi kambwa ka bambanzɔ. Luki limoti, mɔnzina mi nimɔ usikisya ndi mɔ udikisa mɔnɔku bidɛ, badakyana ndi biwo.

*Yeso akanzina ko bulya bilila ka bamanda
(Matayo 22:23-33; Maliko 12:18-27)*

27 Kɔwa wa Basadukayo bemoti-bemoti bakpudoku ndi Yeso, (Basadukayo ba batu bi nibo bakabinikyanagigu ndi be bopupagatu ka mbuku kumbusa wa kukwaku) bamuusa ndi Yeso be:

28 «Muwonisilo, Musa atikpikilya ndi be: <Mumbanzu kavanana, okwo, asa mukaki ni kegɔ na bomiki, okwononi be mamaki amigilyi woko yi ninɔ kye abukutilyagi mamaki bomiki.>

29 Wina se, a ndi na bomiki baluku bi madiya na ika nibo bopupa ndi mama mimoti. Puta ava ndi muko, luki limoti, okwa ndi ni kobukutigu na iyi.

30 Syononogo kaki amigilya ndi woko yi ninɔ, kumbuso yi okwa ndi ni kobukutigu iyi begeyo.

31 Kɔwa wa igyonosa ndi mudɔngɔni ka mamabu yi ninɔ wa masaa na kabu basi madiya na ika. Ibu basi bokwa ndi ni bakabukutigu miki gutugu bemoti aka.

32 Ka mulibo, muko yi ninɔ okwa kɔwa ndi gɔni iyi.

33 Ka lisyɛ lipupa ka bambuku, muko yi ninɔ ika ndeke muka wani luga kabu? A beyo, ibu basi madiya na ika bavatu ndi!»

34 Yeso ukikisya be: «Baluku na boko ba obili yi ni mu bakavanana.

35 Luki limoti, baluku na boko bi nibo Kunzi umina be bakwananatu kaika ka obili ninɔ akodoku, na kopupa ka bambuku, bakavananigu ndeke.

36 A beyo, bakakwananigu ndeke kolumwogo, kye obili kabu ika ndeke kɔwa mudɔngɔni abe bamalaika. Ba bomika Kunzi, kye ika kani

boruponi ndi ka mbuku.

³⁷ Gatuḡu Musa uwonisila ndi kambwa aka be bamanda abililatɔ ndeke. Kuso wa mobiso nimo atumbulaga likpɔmuka la gbogo niyo a ndi kagbandikana ni keḡu kosilogo, Musa akamaka Mombukwono-dosu be: «Kunzi ka Abalahamu, Kunzi ka Isaka na Kunzi ka Yakobo.»

³⁸ Yeso omotiloku be: «Kunzi keḡu Kunzi ka bamanda, luki limoti a Kunzi ka batɔ bi niḡo ba bubisi na niḡo busimaga be bokwoni ndi, kye iḡu basi ba na oḡili ko bulya kaki.»

³⁹ Bowonisilo ba mutuu bemoti-bemoti babikya kɔwa ndi Yeso be: «Muwonisilo, wosikisyiku binza.»

⁴⁰ A beyo, bakikpundagu ndi bata kamuusogo makpɔmuka magogo.

Yeso akabikya be Masiya ni Mombukwana ngama Daudi

(Matayo 22:41-46; Maliko 12:35-37)

⁴¹ Kɔwa wa Yeso ubikya bata be: «Bambanzu bakwanana piye kabikya liki be Kilisito a miko-mika ngama Daudi?

⁴² Kye ngama Daudi mombukwana-daki yi akabikya ka kitabu ya Mambu ka Bayuda be: «Mombukwono-dosu Kunzi abikya Mombukwana-dami be: Da wiki ka kumbanzikaniko kami,

⁴³ na kadwe ko ngbingo yi nino nubiso mino bomuyoniso kaku kusili wa bakagba kaku.»

⁴⁴ A beyo, Daudi amakaga Masiya be «Mombukwono-dosu», igyonosa kɔwa liki be iki bata miko-mikaki?»

*Makikonitɔgɔ abɛ bowonisilo ba mɔtɔɔ
(Matayo 23:1-36; Maliko 12:38-40)*

⁴⁵ Kumbuso yi, Yeso ɔbikya ndi babibya kaki kambwa ka batɔ basi niɔɔ ba ndi kamɔkana wa bɛ:

⁴⁶ «Wibuulyonito na bowonisilo ba mɔtɔɔ, bapaga kakpakyana ni bimokisyogini balɔpɔ bakpɔkɔpɔ. Bapaga kɔgbɛ bɛ biki kaumuuso na ibiba ka bapa baya musilyoni. Bakisaga kaiko ka moliki ma kambwa aka ka bandabɔ baya malumba, na gɔni ka moliki ma ibiba ka bapa baya bodumo.

⁴⁷ Bɔkɔpyaga bowoko no bou makpɔmɔka masi nimɔ bikaga nomu, na ko ngbingo yi ninɔ gɔni nɔ, banɔbɔɔ na malumba mandandanda kye binisoni abɛ batɔ banza. Kinili, Kunzi usombisa ndɛkɛ yarɔ kɔgbɛ.»

21

*Yeso abibini apɛpɛ ko woko wa yangya
(Maliko 12:41-44)*

¹ Ngbingo yi ninɔ Yeso a ndi mino ka Ndabɔ ko Kunzi, ikwɛ ka kpɔlo kaki, ɔmina batɔ bo buyi ni banadikita apɛpɛ kabɔ ka mɔmbi.

² Amina ndi gɔni woko muko yi ninɔ wa yangya ni anadikita ikya mafalanga maba.

³ Abikya kɔwa ndi bɛ: «Nakamɔbikya lingunɔ ambɛ woko wa yangya yi nimɔna nɔ opɔ iyɔ yidingi kaɔkitaga batɔ bagɔɔ basi.

⁴ Batɔ bagɔɔ basi bopɔ niyɔ kegɔ bata bi na ibɔ na ligubo. Luki limoti, woko yi nimɔna, ka yangya kaki, opɔ iyɔ masi nimɔ o bi nomu kaibuulyogo ka ɔbɔli kaki.»

Kumbu niyo odoku ndeke kambwa wa mulibo ma obili

(Matayo 24:1-2; Maliko 13:1-2)

⁵ Bambanzu bemoti-bemoti bapunga ndi kanzina ko bulya Ndaḅu ko Kunzi. Ba ndi kabikya be a yanza kugbe na matamu mi manzanza, na makpamuka manzanza nimo bambanzu bapá ndi aperse yi ko Kunzi. Luki limoti, Yeso abikya ndi be:

⁶ «Lisyε limoti odokuto ndeke ka masi nimo makaina ma, litalu gutugu limoti aka kotigoligu ndeke kugu wa lagogo, apanzikana ndeke masi.»

⁷ Kumbuso yi bamuusa kuwa ndi be: «Muwon-isilo, likpamuka nilo igyonosa ndeke ngbinga tino? Likingyosi tino lo atimibisa ndeke ngbinga yi nino likpamuka li nilo igyonosa ndeke mino?»

⁸ Yeso usikisya be: «Wiminyonito, mumbanzu kamubonitogu. Batu budingi bodokuto ndeke ko lino kami, banabikya be: <Imi ni Masiya> na <Ngbingo yi nino itulyonini.> Luki limoti, makubibyonitogu.

⁹ Ngbingo yi nino mukana ndeke mino bomongoni ba munga na bambanzu kavikimanaga, makombomboyonitogu. Okwononi be nilo igyonosito ndeke mbeyi, luki limoti kegbe be mulibo ma obili ika ko ngbingo yi nino goni no.»

¹⁰ Kumbuso yi omotiloku be: «Livananza limoti abamana ndeke na livananza lagogo, bungama bimoti ulanana ndeke na bungama bagogo.

¹¹ Ka bewili dididi, ika ndeke na bazigiso bapu, ayundi na bokolobu bayanyenye uhuma ndeke

bambanzu, ika ndeke goni na makpumuka mubongiso na mumbanga-mbanga kainisono kugu wa lisyε.

¹² Luki limoti, kambwa wa nimo masi kaigyonoso, bamugwito ndeke, bamugyogyiso. Bamulikisa ndeke ko ngbongu ka bandabu baya malumba ka Bayuda, bamumakya ka boloko. Baga ndeke na ifunu kamusombiso kambwa ka bangama bakpukpu na bangama ba bewili kye ko bulya lino kami.

¹³ Yigyogyiso yi niyo ika kawa ndeke kunu pisi ya kubikyaga bambanzu Mongoni kami.

¹⁴ Wikoni bakitulya kani makegu kombomboyo kakisa be mabikya buni ni bamulikisini ko ngbongu.

¹⁵ Imi mombukwana-daki yi no namuwonisilo manzina mi nimo na yimibo niyo bomuyoniso kunu bakakwananigu mino kobiso fongoso na ifunu, gutugu kamusikisya likpumuaka aka.

¹⁶ Gutugu bobonu aka na bomonu, bomomonu, bonguwo kunu na bawai-donu bamugabatε ndeke. Bulumwisaga ndeke batε budingi luga kunu.

¹⁷ Batε basi bamumaya ndeke ko bulya kami.

¹⁸ Luki limoti ifunu mika ndeke ka maziyo aka ni gutugu litukatε aka kamunyukigu.

¹⁹ Pisi ka limbengi linda, mohukusagatε mambengi kunu.»

*Yeso akatumbulaga beyo Yelusalema
apanzikana ndeke mino*

(Matayo 24:15-21; Maliko 13:14-19)

20 Yeso ufikya bata ndi be: «Ngbingo yi nino mamina ndeke mino Yelusalema ni basuda bakungulini bikululu, miba ndeke be panzikana kaki a kuwa buwobi.

21 Kuwa wa nibo bika ndeke ka iwili ya Yudea bogwa ndeke mbangu misa ya bangupa. Nibo bika ndeke ka Yelusalema bakida ndeke bikedfe, na nibo bika ndeke ka sengi bakogulyigu ndeke bata ka gudu.

22 Kye ka masye mi nimo Kunzi ogyogyisa ndeke livananza kaki, iba masi nimo ikpikaga ndi ka Mobiso igyonosi.

23 Ka masye mi nimo, boko ba bamuma na nibo bika ndeke kaulunguso bomiki balya ndeke kumbu. Kumbu yidingi ika ndeke ka mugi mi nimo na ngbuta ko Kunzi inisana ndeke ka batu bi.

24 Bulumwisaga ndeke bagogo na badukpa, baga ndeke na bagogo bedanga ka ligbito pa yasi ka bogiyo bayasi. Na bevananza nibayo bakamibigu Kunzi baditaga ndeke Yelusalema kadwe ku kwa ku ngbingo kabu osyo mino.»

Mika-mumbanzu igokuto ndeke

(Matayo 24:29-31; Maliko 13:24-27)

25 Kuwa wa, Yeso obikyoku bata be: «Makpumuka mumbanga-mbanga inisana ndeke ka moni, timba na ka mangutu. Mbumbo ya mobo makpukpu na mubaka apa ndeke mungwa mudingi, na bevananza abanga ndeke kugbe.

26 Bambanzu bemoti-bemoti bahumwana ndeke na kubangaku katamana likpumuka nilo osiloku ndeke ka obili wasi. A beyo, makpumuka

mongu masi nimɔ kugɔ wa lisye abe moni, timba na mangutu atukya ndeke ka bapa kabu.

²⁷ Kuwa wa bamina ndeke Mika-mumbanzu kodoku ka ikuba, no ngu pa imoti na ibiba yidingi.

²⁸ Ko ngbingo yi ninɔ makpɔmuka mi nimɔ apunga ndeke mino kaigyonoso, womogoni, mananikana, mika bakitulya kye Kunzi ika kuwa ndeke buwobi kamukalaga.»

Yeso akokingyoso Bungama ko Kunzi no ngbingo wo mbwayi

(Matayo 24:32-35; Maliko 13:28-31)

²⁹ Kumbuso yi Yeso upa ndi likingyosi li nili: «Wondoni mbeyi sibukaso si nisi na bukuto tagogo tasi.

³⁰ Kapunga kabaka mapaku mambiya, iba syangasu a kuwa buwobi kobuniko.

³¹ Mufongoni begoyo makina kuwa ndeke makpɔmuka mi nimɔ kaigyonoso, miba kuwa ndeke be Bungama ko Kunzi a buwobi.

³² A lingunu, nakamubikya ambe, batu ba livananza nili bakolumwogigu basi ni makpɔmuka nimɔ masi kanigyonosigu.

³³ Lisye na litombu olimikatu ndeke, luki limoti likpɔmuka kami kolimikigu ndeke lu.»

Yeso odoke bigbututu

³⁴ Yeso omotiloku be: «Wiminyonito! Makidondomosonitogu ko bulya malili na libuma, makidomisonitogu ko bulya obili. Kani kegɔ be lisye nilo amusilyi ndeke bigbututu kani makegu na tamanago yi.

³⁵ Lisyε nīlō usilya ndeke batū basi ba ɔbīli bigbututu mufɔngɔni beyɔ bosī bigwinonogo mino ka kuyakū.

³⁶ Makololonitɔgū, lumboni bongbinga basi. Iba miki ndeke no ngu yipilya masi nīmɔ ika kodoku, makwanana kaamaga kambwa ko Mikamambanzū.»

³⁷ Na lisyε, Yeso olipyaga ndi kapá mutiwi ka Ndabū ko Kunzi, luki limoti opupaga ndi kaında kasyε ka Ngūpa ya Mizeituni.

³⁸ Na batū basi bopupyaga ndi na busɔbi bibo ka Ndabū ko Kunzi kamukana.

22

Yuda akakisa kagwisiso Yeso

(Matayo 26:1-5; Maliko 14:1-2; Yuani 11:45-53)

¹ Yīnga ninɔ balyaga ndi mino mukati woko-fulu, ninɔ bamakaga be Pasika a kūwa ndi buwobi.

² Bokumu-kumu na bowonisilo ba mutūū ba ndi kakisa pisi kamwɔ Yeso bipelε, kyε ba ndi kaubanga bambanzū.

³ Kūwa wa, Abīli ogulya ndi kūsɔ ka Yuda Isikalioti, bemoti ka batutumbwa tekεbe na baba.

⁴ Aga ndi kaukanana na bokumu-kumu na bangama ka bazamū ba Ndabū ko Kunzi ko bulya kugabila Yeso.

⁵ Bogwa ndi magyagya kugbe ko bulya yi, bukanana ndi kapá buyi.

⁶ Yuda abinikyana kūwa ndi, apunga kakisa pisi kaugabila Yeso bipelε.

Yeso utikini babibya baba kaamba malili ma Pasika

(Matayo 26:17-25; Maliko 14:12-21; Yuani 13:21-30)

⁷ Ka yinga niyo balyaga mino mukati ni bakagyigu na sibukuso niso ofulisogo, lisyε nilo bumwogo ndi mino bomikya bakondolo ko bulya malili ma Pasika itulyana ndi.

⁸ Kwa wa Yeso atika ndi Petele ibu na Yuani, ubikya be: «Wogoni katibungusilyogo malili ma Pasika.»

⁹ Bamuusa ndi be: «Wakapa se be tobungusyogiku yani?»

¹⁰ Yeso usikisya be: «Hukononi, niyo mogulya ka gudfu, mabangana na aluku bemoti obinikini mbike yo libo. Wogoni pa imoti na ibu kadwe ka ndabu yi niyo ogulyoku mino,

¹¹ mamuuso mombukwana ndabu be: «Muwonisilo akaumuusa be ndabu tino yo alya mina Pasika pa imoti na babibya kaki?»

¹² Amuwanya kwa miso ma ndabu mudingi ka ndabu ya kugu, niyo ayibungusyaga binza. Mabungusyaga kwa pa ilyalya ku beyo.»

¹³ Baga ndi, batakanya masi beyo Yeso a ndi mino ni ubikyini, bamba kwa ndi malili ma Pasika ku beyo.

Gbogbo ka Mombukwono-dosu

(Matayo 26:26-30; Maliko 14:22-26; 1 Bakolito 11:23-25)

¹⁴ Niyo ngbinga mulyalya itulyana, Yeso apunga ndi kalyalya pa imoti na batatumbwa.

15 Kumbuso yi iyi aka na ibu be: «Na ndi na masasa kuge kalya Pasika yi nima ma pa imoti na ibunu kambwa wa kigyogiso.

16 Kye nakamubikya bingbanganya ambe nakalyigu ndeke bata Pasika kadwe ku kwa ku igyonosa ndeke mino ka Bungama ko Kunzi.»

17 Kuwa wa bapa koro wa vinya, amigisya Kunzi ibiba, kumbuso yi abikya be: «Muvoni koro wa vinya yi nima, mamwo luga kunu basi.

18 A beyo, nakamubikya ambe, katukya mbiya-mbiya wana, nakomwigu ndeke bata vinya wa muzabibu kadwe ko ngbingo yi nino Bungama ko Kunzi odoku ndeke mino.»

19 Kuwa wa ava ndi mukati, niyo amigisya Kunzi ibiba, obunonogo, ulupyaga, ubikya be: «Nzayi kami niyi ipi ko bulya kunu. Gyogoni beyo ketamana yi.»

20 Kumbuso wa malili, Yeso upa koro wa vinya begayo, ubikya be: «Koro yi nima a agume wambiya ko Kunzi pisi ka bangu kami niyo ofukogi ko bulya kunu.

21 Luki limoti hukononi! Mutu yi nino akegaba ka bomuyoniso akalyalya pa imoti na imi.

22 A beyo, Mika-mumbanzu akokwo mudongoni beyo Kunzi obungusyaga ndi mino, luki limoti kumbu yidingi ka mutu yi nino akagabo yi!»

23 Kuwa wa batutumbwa bapunga ndi kau-sono luga kabu be wani se no akwanana kagya inguo ya likpamaka li nilo.

Wani no a mutu wa ibiba luga ka babibya?

24 Kumbuso yi babilibya bapunga ndi kolutono banimuuso be wani no mutwa wa ibiba kugbe luga kabu.

25 Yeso ubikya ndi be: «Bangama bakpukpu ba bevananza bayo obili yi nimu batiwaga bevananza kabu na muramu na nibo ba no ngu kugu kabu bapaga be bumaki be: <Bagya-manza.>

26 Ibunu makogyonitogu abe ibu! Luki limoti mutwa yi nino a abe pata luga kunu okwononi kaiko abe miki. Na mutwa yi nino a abe ngama okwononi kaiko abe mugya-ligubo.

27 Mutwa tino piye no a na ibiba kugbe? A mutwa yi nino ikaga wakiko kalyalya, ikani nino ikaga kagya ligubo la malili? A mutwa yi nino ikaga wakiko. Iyo, a beyo, luki limoti imi na luga kunu abe mugya-ligubo.

28 Ibunu mikaga ndi pa imoti na imi bongbinga basi wa bikaga ndi mino kegyogyiso.

29 Na imi kamupa Bungama begyeyo baba epa ndi mino imi.

30 Kuwa begyeyo malyalya ndeke, momwo pa imoti na imi ka Bungama kami, mikanana ndeke ka moliki ma bungama kosombiso mababa tekabe na maba ka Bezaleli.»

Yeso akabikya Petele be amanganyatu

(Matayo 26:31-35; Maliko 14:27-31; Yuani 13:36-38)

31 Yeso abikya kuwa ndi Simoni Petele be: «Hukana binza, Simoni: Bahukulyi Abili pisi be amupipi basi beyo bapipaga mino mupanga.

³² Luki limoti imi nulumbilyito bi ambe baya kaku kodikogonitogu, iwe, wakemigilyoku banu bata, utumisa bamamakū mambengi.»

³³ Petele aka ndi be: «Mombukwono-dosu, na wakitulya kaina ka ligbito, gutugu ka kukwaku aka pa imoti na iwe.»

³⁴ Yeso asikisya ndi be: «Petele, nakamubikya bingbanganya ambe no biti ya lisyē li nili, koku kalikagu ni wakanemongonyigu nganga yisaa.»

Wikoni bakitulya kaulanana

³⁵ Kuwa wa Yeso umuusa ndi babibya be: «Ngingo yi nino namatika ndi mino kabikyaga Mongoni Manza ni makigwinonogigu no luki abe buyi, kugba, bekpaku, mazangatu ndi luki?» Bosikisya ndi be: «Haaa, takazangagu ndi luki gutugu limoti aka.»

³⁶ Ubikya kuwa be: «Luki limoti mbiya wanu, mutu nino a no buyi okwononi kuwa kava. A mudongoni goni abe nino a na kugba. Na nino kegu na dukpa ya langa, okwononi kagaba koti kaki, oluwa imoti.

³⁷ Kye nakamubikya bingbanganya ambe okwononi igyonosi kugu ka imi nilo ikpikaga ndi ka Mobiso be: «Bamatana ndi pa imoti na bagya-manye.» Iyo nakamubikya ambe nilo ikpikaga ndi kugu kami ika kuwa kaigyonoso.»

³⁸ Babibya babikya ndi be: «Mombukwono-dosu, wina badukpa bayiba niba yi.» Usikisya ndi be: «Ama bubwa.»

*Yeso ogoni kalumba ka Ngupa ya Mizeituni
(Matayo 26:36-46; Maliko 14:32-42)*

³⁹ Kūwa wa Yeso opupa ndi kunzi wa gūḡu, aga ka Ngūpa ya Mizeituni bēyo aka yo agyaga ndi mino. Babibya kaki babye ndi.

⁴⁰ Niyo badwe ka pa yi niyo, ubikya ndi be: «Lumboni kye makogwonitogu ka kuboboku.»

⁴¹ Kumbuso yi idukula ndi byi na ibu, ofuno moli, alumba,

⁴² iyi aka be: «Baba ooo, wakapa, wekidisya baka kopo yi nimu. Luki limoti, sipananiso kaku so igyonosi ni kegū niso kami.»

⁴³ [Kūwa wa malaika bemoti kotukyoku kugu wa lisyē apuponilyoku, atumisa ndi limbengi.

⁴⁴ Yeso a ndi ko kumbu yidingi, idukulaga kūwa ndi kalumba na kekele. Bungu apunga ndi kaduka wasi abe begbetetiye ba ya bangu.]

⁴⁵ Kumbuso wa malumba, igoku kunu babibya ba ndi mino. Utakanya ka batoto bingbwungono ko bulya kumbu.

⁴⁶ Umuusa be: «Hebeee, ma kūwa ka batoto? Zuzukoni, malumba kye makogwonitogu ka kuboboku.»

Bangama ka Bayuda bagwini Yeso

(Matayo 26:47-56; Maliko 14:43-50; Yuani 18:3-11)

⁴⁷ Ngbingo yi ninu a mbeyi ndi mino asi kanzina aka bēyo, ambaza ka bambanzu opuponoku. Yuda, ninu a ndi bemoti ka batutumbwa tekebe na baba nu a ndi kaukpokyonisoku. Akpuḡoku ndi Yeso kapututo.

⁴⁸ Luki limoti, Yeso amuusa ndi be: «Yuda, wkapututa Mika-mumbanzu kowonisilo be wagobini?»

49 Niyo babibya bina nilo a ndi kapa kaigy-onoso lo, bamuusa be: «Mombukwono-dosu, tulananito na batu bi niba na badakpa kusu?»

50 Bemoti luga kabu ayipo mugya-ligubo ko kumu-kumu, ako ndi kutiliko kwa kumbanzikaniko.

51 Luki limoti Yeso abikya be: «Wosoni, ama bufwa.» Avila ndi kutiliko ka aluku no, ahukuso.

52 Kumbuso yi Yeso abikya ndi bokumu-kumu, bangama ka bazamu ba Ndabu ko Kunzi na bamboku-mboku nibo bodoku ndi kagwi be: «Moduku kegwi na badakpa na bengbingili abe nakika mutu wo kubaku?»

53 Nikaga ndi pa imoti na ibunu masye masi ka Ndabu ko Kunzi, makegwigu ndi. Luki limoti ngbingo a kuwa no kunu ibunu pa imoti na ngama wo biti.»

Petele amongonyini Yeso

(Matayo 26:57-58, 69-75; Maliko 14:53-54, 66-72; Yuani 18:12-18, 25-27)

54 Kuwa wa bagwi ndi Yeso. Baga na iyi, bamingyisa ndi ka ndabu ko kumu-kumu. Petele a kuwa ndi iyi kabibya ni a byi.

55 Bagbunda ndi buku ka pa yangba, bikanana ndi wa, Petele odoku ndi goni kaiko luga kabu.

56 Mugya-ligubo bemoti muko yi amina ndi wakiko ka kpolo wo buku, anda bizumuuu, iyi aka be: «Alaku yi nimuna a tu ndi goni pa imoti na iyi.»

57 Luki limoti Petele anganya ndi, abikya be: «Eze, nakamibigu imi.»

58 Kagya bata yikedede benene, mutu wagogo amina ndi, abikya be: «Gutugu iwe aka, wa

bemoti kabu goni.» Luki limoti Petele asikisya aluku no be: «Wai aaa, nakegu imi bemoti kabu.»

⁵⁹ Kagya bata abe saa imoti bene, mutu wagogo otiwolya be: «A beyo, mutu yi nimu ba ndi pa imoti na iyi, kye a Mugalilaya.»

⁶⁰ Luki limoti Petele asikisya be: «Aluku aaa, nakegu kaiba ambe wakapa kabikya buni.» Ko ngbingo yi ninu aka no a ndi mino kanzina no, koku alika.

⁶¹ Mombukwono-dosu oyikana ndi, anda Petele bingbangbanga. Kwa wa, Petele atamana likrumaka nilo Mombukwono-dosu abikya ndi be: «Kambwa koku kaalika na lisyeli nili, wika ni wemongonyini nganga yisaa.»

⁶² Petele opupa ndi kunzi, apanga ndi kagama no kumbu kuge.

*Bakatumbwa na kabuma Yeso
(Matayo 26:67-68; Maliko 14:65)*

⁶³ Baluku nibo ba ndi kabuulyaga Yeso ba ndi katiba na kabuma.

⁶⁴ Bakanda ndi miso na kutuko, banamuusa be: «Titulya, wani no uipi!»

⁶⁵ Babubisa ndi bitu na mosikoni.

*Bogoni na Yeso ka Basa-Yidingi
(Matayo 26:59-66; Maliko 14:55-64; Yuani 18:19-24)*

⁶⁶ Niyo lisyeli asyeli, bamboku-mboku ka Bayuda, bokumu-kumu na bowonisilo ba mutuu bamumukana ndi. Baga ndi na Yeso kasombiso ka Basa-Yidingi,

⁶⁷ bamuusa ndi be: «Kika ni iwe ni Kilisito, tibikya.» Luki limoti, usikisya ndi be: «Nakamubikya, makebailyigu,

68 na nakamumuuso likpamuka, makesik-isyigu.

69 Luki limoti katukya mbiya-mbiya wanu, Mika-mumbanzu ika banu wakiko ka kumbanzikaniko ko Kunzi nino a no ngu.»

70 Kwa wa batu basi babikya ndi be: «Iwe no wa neki Miko Kunzi?» Usikisya ndi be: «Mobikyini ni ibunu, imi ni iyi.»

71 Babikyana kwa ndi be: «Takegu bata na nzoyi ya bademu! Timukyonili ni ibusu aka nilo opupisi ka munoku kaki.»

23

Bogoni na Yeso kambwa ka Pilatu

(Matayo 27:1-2, 11-14; Maliko 15:1-5; Yuani 18:28-38)

1 Kumbuso yi, ambaza wasi atukya, baga ndi na Yeso ku ka Pilatu.

2 Ku beyo, bapunga ndi kasungulya banabikya be: «Tatakanya ndi muti yi nimuna ni anuputa batu kusu bamu. Anabikya be bakuluwonito bamananza ka ngama mudingi wa Luma. Anibiba be iyi ni Masiya, ngama.»

3 Pilatu aka ndi na iyi be: «Iwe no wa ngama ka Bayuda?» Yeso amigisya be: «Iwe no wakabikya beyo.»

4 Pilatu ubikya kwa bokumu-kumu na ambaza nino amumukana ndi wa be: «Nakegu imi kaina likpamuka gutugu limoti aka nilo okwononi be babisi mino aluku yi nima na mukombu.»

5 Luki limoti batu nibo basungulya ndi Yeso babikya bata ndi bingbanganya na liyu lapu

βε: «Kuso wa muwonisili kaki, aluku yi nimuna akaupkama bambanzu kavikimanaga. Apunga ndi kapá mutuu mi nimo katukya ka Galilaya aka, kumbuso yi akitanaga ka mugi masi ka Bayuda, na mbiya yi nima, osiliniku wana.»

⁶ Wa Pilatu ukana mino likpumuka nilo beyo, uusa be: «Mutu muna a Mugalilaya?» Basikisya be: «Iyo ngama!»

⁷ Ngbingo yi nino ukana mino be Yeso otukyiku ka iwili niyo Elodi Atipasi andaga ndi, atika ndi Yeso ku kaki. Ka masye mi nimo, iyi Elodi a ndi goni wa ka Yelusalema wa.

Bogoni na Yeso ka Elodi

(Matayo 27:11-26; Maliko 15:1-15; Yuani 18:39-19:16)

⁸ Niyo Elodi amina Yeso, ogwa magyagya kye ukaganatu ndi ni bananzina ko bulya ka Yeso. Kinili katukya ka bundeli aka ikaga ndi na musasa kugbe kamina yi. A ndi goni na mutamanagi be aminino gutugu ni anagya makpumuka mumbanga-mbanga.

⁹ Amuusaga ndi makpumuka mudingi luki limoti ni Yeso kosikisyigu likpumuka gutugu limoti aka.

¹⁰ Bokumu-kumu na bowonisilo ba mutuu ba ndi wa ni banabinikilya Yeso makpumuka bitititi.

¹¹ Elodi na basuda kaki ba ndi katiba bikyekyeye, banamina payaya. Kumbuso yi, amokisyiso kutuko kwanza, amigiso bata ku ka Pilatu.

¹² Lisyε nilo, Elodi nino bakobyogigu ndi na Pilatu, biita kawa ndi bawai.

*Pilatũ obikyini bε okwononi Yeso okwi
(Matayo 27:15-26; Maliko 15:6-15; Yuani
18:39-19:16)*

¹³ Pilatũ umumula ndi bokumu-kumu, bangama ka Bayuda pa imoti na bambanzũ bagogo,

¹⁴ ubikya bε: «Medulyiku bi na mutũ muna manabikya bε akaukpamya bambanzũ kavikimanaga. A beyo, no bi kamuusogo ko misa kunu makpumaka masi nimo motumbulogi ko bulya kaki, luki limoti nakaminigu na likpumaka lanye gutugu limoti aka.

¹⁵ Elodi kaminigu bi iyi na bunye begayo, kye amigisikuto bi kunu. A neki bingbanganya bε mutũ muna kogyigu luki lanye gutugu limoti aka nilo okwononi mino bε bamwi.

¹⁶ Kinili, imi natinisiso pimbo aka, kumbuso yi nasiso.»

¹⁷ [Ka bayinga baya Pasika bayasi, Pilatũ ukulyaga ndi mutũ wa ligbito bemoti.]

¹⁸ Luki limoti bagbungukana ndi ibu basi bε: «Mumwo mutũ yi nima! Watikulyoku Balaba!»

¹⁹ Balaba nino bagwi ndi ka boloko kye ukpamya ndi bambanzũ kavikimanaga ka gudũ, amwo ndi goni mumbanzũ.

²⁰ Yeki Pilatũ a ndi kapa aka kakula Yeso, igilya bata ndi kaubikya beyo.

²¹ Luki limoti bidukulaga ndi kapamikana, banabikya bε: «Mubangilaga ka musalaba! Mubangilaga ka musalaba!»

²² Pilatũ ubikya ndi ka nganga ya yisaa bε: «Bunye tino bo ogyi bi? Nakaminigu imi na

likpamuka lanyε gutugu limoti aka nilo okwononi mino βε samwi. Natinisisa pimbo aka, kumbuso yi nasiso.»

²³ Luki limoti bambanzu botiwolya ndi kapamikanaga βε babangilaginɔ Yeso ka musalaba aka. Limbengi akundumono Pilatu,

²⁴ abailya ndi kaugyilya mudɔngɔni βeyɔ ba ndi mino kapa.

²⁵ Akula Balaba, mutu yi ninɔ bagwi ndi ka ligbito kye ukpamyā ndi bambanzu kavikimanaga na amwo ndi gɔni mambanzu. Kwa wa, upa ndi Yeso βε bagyi βeyɔ ba mino kapa.

*Banaga kamwo Yeso ka musalaba
(Matayo 27:32-44; Maliko 15:21-32; Yuani 19:17-27)*

²⁶ Ngbingo yi ninɔ basuda ba ndi mino kaaga na Yeso, babangana na Simoni ninɔ mutu wa Kulene ni anigoku ko tiko. Babinikisa ndi musalaba kumbuso ka Yeso no bou.

²⁷ Ambaza mudingi a ndi kabibya. Boko nibo ba ndi luga kabu banagamana, na kalya kumbu ko bulya kaki.

²⁸ Yeso oyikono, ubikya βε: «Ibunu boka ba Yelusalema, makegomonitogu imi! Luki limoti wigomoni ibunu bamombukwana-donu pa imoti na bomikunu!

²⁹ Iyo, kye ngbingo odokuto ninɔ bambanzu babikya banu mino βε: <Igyagya ka banduya, ko boko bi nibo bakabukutagu na nibo bakulungusagu bomiki!>

³⁰ Bambanzu bapunga banu kabikya be: <Gwoni kugu kusu> na kabikya bokpumo be: <Titikyoni!>

³¹ A beyo, kika ni bakogyogyiso sibukuso sibisi beyo, angenengene kuwa niso sikwo?»

³² Bagatu ndi goni na baluku bagogo baba, bagya-manye fi, kamwo pa imoti na Yeso.

³³ Niyo bosila ndi mino ka pa niyo balikyaga be «Ikrukrukuso sa Mu», basuda babangilaga ndi Yeso ka musalaba, bubangilaga goni bagya-manye, bemoti ka kumbanzikaniko, wagogo ka kulekuke.

³⁴ Yeso aka ndi be: «Baba ooo, hupilyano baka kye bakegu kaiba nilo bakagya.» Batwa kuwa ndi libese ko bulya yigbananaga botu kaki.

³⁵ Bambanzu ba ndi bakamanana wa bigwo, banina likrumuka nilo. Bangama ka Bayuda ba ndi katiba bikyaaa, banabikya be: «Uhukusa ndi batu bagogo. Ihukusino kuwa iyi mombukwana-daki, kika ni iyi ni Kilisito nino Kunzi arunaga ndi.»

³⁶ Basuda ba ndi goni katiba, bisisiloku buwobi na iyi, bapa ndi vinya wozyo,

³⁷ ibu aka be: «Kika ni wa ngama ka Bayuda, wihukuso neki mombukwana-daki yi!»

³⁸ Bokpika ndi ka musalaba kaki be: «Mutu yi nimuna ni ngama ka Bayuda.»

³⁹ Bemoti luga ka bagya-manye nibo bubangilaga ndi ka musalaba bo a ndi katumbwa Yeso, anabikya be: «Kegu mbeyi iwe ni Masiya? Wihukusa neki iwe mombukwana-daki, watihukusa kuwa goni ifusu!»

⁴⁰ Luki limoti ninɔ wagɔɔ nɔ apamyaga, iyi aka bɛ: «Iwɛ mɛnaaa, wakeɔɔ gɛtɔɔ kabanga Kunzi aka, iwɛ ninɔ wakaigyogyisa mɛɔngɔni abɛ iyi?»

⁴¹ Ibusu, bakatigyogyiso ka bɔngbingbili. Takainisana na mukalya nimɔ okwononi na yigya yanyɛ kusu. Luki limoti, iyi kagyagɔ ndi bɔnyɛ gɛtɔɔ bɔmoti aka.»

⁴² Kumbuso yi omotiloku bɛ: «Yeso, wakebusolonitɔɔ baka ngbingo yi ninɔ wodoku ndɛke mino ka Bɔngama kakɔ.»

⁴³ Yeso amigisya bɛ: «A lingɔnɔ, nakabikya ambɛ, na lisyɛ li nili takaiko pa imoti na iwɛ ka Paladiso.»

Yeso osisini limbengi

(Matayɔ 27:45-56; Maliko 15:33-41; Yuani 19:28-30)

⁴⁴ A ndi banda saa sita, biti ohuma ɔbili wasi kadwɛ ka saa tisa.

⁴⁵ Mɔni olimika ndi, kutuko nikwɔ ikaga ndi kubongiso kagbanana pa yotu na pa yotu kɔgbɛ kɔ ka Ndabɔ ko Kunzi, anɔika ndi lugo.

⁴⁶ Yeso igomisa ndi na liyɔ lapɔ bɛ: «Baba ooo, nigisini limbengi kami ka mabɔkɔ kakɔ.» Niyɔ abikya bɛyɔ, osisa limbengi.

⁴⁷ Niyɔ ngama ka basuda ina nilɔ igyonosa ndi lo, abibisa Kunzi, iyi aka bɛ: «Ka lingɔnɔ, mutɔ yi nimuna a ndi asi mutɔ wongbingbili aka!»

⁴⁸ Ambaza wasi ka bambanzɔ ninɔ odoku ndi kaina likpɔmuka nilɔ, iga kɔwa ndi ni otumini no kumbu bidɛ.

⁴⁹ Bawai-daki Yeso basi, gɛtɔɔ boko aka nibɔ bodoku ndi kabiso kotukyoku ka Galilaya,

bamaga ndi byi kaina likpamuka nilo a ndi kaigyonoso lo.

Yezefu akalumbo Yeso

(Matayo 27:57-61; Maliko 15:42-47; Yuani 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ A ndi na aluku bemoti nino ifukuta ndi ka Alimatia, ka iwili ya Yudea, ina ndi be Yezefu. A ndi bemoti ka bamboku-mboku nibo bakogo ndi mukombu ka bambanzu ka Basa-Yidingi. A ndi mutu wa limbengi lanza, obili kaki a ndi bingbingbili, abundaga ndi Bungama ko Kunzi. Luki limoti, kobingisyagu ndi iyi nilo bengenibana ndi ni bobikyini na nilo bagya ndi kugu ka Yeso.

⁵² Aga ndi ka Pilatu kakunga manda ka Yeso.

⁵³ Kumbuso yi, atotisa ndi ka musalaba, atikyogo na kutuko kwa hufu-hufu, abisa ka mbuku niyo bakpo ndi ka litalu. Mbuku yi niyo a ndi ni bakanalumbigu mino mambanzu gutugu bemoti aka.

⁵⁴ A ndi lisyela kubukumuti, nilo bambanzu bibungusyaga ndi mino ko bulya Lisyela kimumbiso.

⁵⁵ Kuwa wa boko bi nibo bodoku ndi na Yeso katukya ka Galilaya, babye Yezefu. Bina mbuku na beyo bongosa ndi mino manda ka Yeso.

⁵⁶ Kumbuso yi, biganana ndi, bobungusyogo molingo na malazi ko bulya manda. Lisyela kimumbiso, bolipyaga ni bakogyigu ligubo mudongoni beyo mutuu ka Musa ikpika ndi mino.

24

Yeso opupini ka mbuku

(Matayo 28:1-10; Maliko 16:1-8; Yuani 20:1-10)

¹ Kuwa ka lisyε la Mungu ko mbolugo, boko bava malazi dididi nimo bobungusyaga ndi, baga ka mbuku.

² Batakanya litalu lidingi nilo otikya ndi mbuku ni botini ka kpolo.

³ Bogulya ndi, luki limoti ni bakotokonyigu bata manda ka Mombukwono-dosu Yeso.

⁴ Ngbingo yi ninu ba ndi mino kombomboya nu, baluku baba bakimokisyo botu bayawenge-wenge bupuponilya ndi, bamaga ka kpolo kabu.

⁵ Niyo boko bogwa kubangaku beyo, bodidika ndi. Baluku bi nibo aka na ibu be: «Ko bulya iki yo mo mino kakisa mutu yi ninu a mubisi luga wa bamanda?»

⁶ Kegu wanu, opupini ka mbuku. Tomononi likpamuka nilo amubikya ndi ngbingo yi ninu a ndi mino ka Galilaya be:

⁷ «Okwononi be basuti Mika-mumbanzu ka maboku ka batu banye, babangilaga ka masalaba, kumbusa wa masye masaa, opupa ka mbuku.»»

⁸ Boko batamana kuwa ndi likpamuka nilo Yeso abikya ndi lo.

⁹ Batukya ndi ka mbuku, baga kapaga mongoni mi nimo ka babibya tekebe na bemoti na ka batu bagogo basi.

¹⁰ A ndi wa ni Malia wa Magadala, Yuana na Malia amaki Yakobo. Boko bagogo nibo ba ndi goni pa imoti na ibu butumbulyaga ndi batutumbwa mongoni nimo begeyo.

11 Luki limoti batutumbwa ba ndi kasima be boko bakagya bakpiba, kani bakobinikonigwa.

12 Kuwa wa Petele atukya ndi, aga mbangu ka mbuku, abimya, ina asi bapanga baya botu aka. Kumbuso yi iga ku kaki, otumini na ombombo bidε ko bulya likpamuka nilo igyonosa ndi lo.

Yeso upupilyini babibya baba ko pisi ya Emausi

(Maliko 16:12-13)

13 Ka lisyε nilo aka lo, babibya baba luga ka babibya ka Yeso ba ndi kainda ka mugi mimoti nimo balikyaga ndi be Emausi. Mugi mi nimo a ndi banda kilometele tekebe na imoti* kadwe ka Yelusalema.

14 Ba ndi kanzina luga kabu ko bulya likpamuka lasi nilo igyonosa ndi lo.

15 Ngbingo yi nino ba ndi mino kanzina na kainzinzinya luga kabu beyo, Yeso mombukwana-daki yi ukpudoku ndi, bisungya na ibu.

16 Babibya batu ndi kamina yi, luki limoti misa kabu a ndi ni upiini bipi ni bakegu kamibo.

17 Yeso umuusa be: «Likpamuka tino lo mo mino kainzinzinya ko pisi bene?» Bamaga kuwa ndi, botumini no kumbu bidε.

18 Bemoti luga kabu nino ina ndi Kolopasi, asikisya be: «Iwe mukaka aka no luga ka batu ba Yelusalema wakukonigu likpamuka li nilo igyonosi bi ku ka masyε mi nima?»

19 Kumbuso yi umuusa bata be: «Likpamuka tina se?» Babibya basikisya be: «Likpamuka

* 24:13 24:13 Buwobi abε ligandu la basaa baba.

li nilo asilyi bi Yeso mutũ wa Nazareti, nino a ndi mugyalandu wo ngu. Owonisila ndi ngu ya bugyalandu ko pisi ya yigya na münzina kaki kambwa ko Kunzi na ko misa ka bambanzu basi.

²⁰ Luki limoti bokumu-kumu na bangama kusu basuta nduku ka Pilatu be bamwi, babangilaga nduku ka musalaba.

²¹ Ibusu ta ndi kasima ambe iyi no Kunzi atikoku kankulaga Bezaleli ka bubaya. Luki limoti, na lisyẽ li nili a kũwa masyẽ masaa wa likpũmũka li nilo igyonosi bi mino.

²² Luki limoti, boko bemoti-bemoti ka mũdũngũ kusu batigugumisito nzũyi kũgbe. Boga na lisyẽ li nili ko mbolugo ka mbũkũ,

²³ luki limoti ni bakotokonyigũ bata manda kaki. Bigoku katitũmbũlyaga be bamalaika bupupilyi, bũtũmbũlyaga bingbanganya be a mubisi.

²⁴ Kũwa wa bambanzu bemoti-bemoti luga kusu binda ka mbũkũ, batakanya makpũmũka masi mũdũngũni beyo boko bũbũkyã ndi mino, luki limoti kani bakaminigũ bata Yeso.»

²⁵ Kũwa wa Yeso ubũkyã be: «Ibunu bongingi aaa, ma buti ka bailya makpũmũka masi nimo bogyalandu kabũkyã ndi!

²⁶ Kakwananigũ mbeyi ndi be Masiya† igyogyisi beyo kambwa kaingya ka ibiba kaki?»

²⁷ Kumbuso yi utũmbũlyaga ndi nilo ba ndi ni bokpikini ko bulya kaki ka Mũbiso masi ko Kunzi. Apũnga mbeyi ndi na kitabu ka Musa, idukulogo kumbuso yi ka bakitabu bayasi nibayo ka bogyalandu.

† 24:26 24:26 Bamakagatu goni be Kilisito.

28 Niyɔ bosila buwobi na mugi mi nimo babibya ba ndi mino kaında, Yeso agya ndi abe anasaga.

29 Luki limoti botiwolya kabikya be: «Tikini na ibunu wanu kye a kuwa bugogo, biti ika goni kolipyo.» Ingya kuwa ndi ka ndabu, ika pa imoti na ibu ku.

30 Niyɔ ba kuwa ndi kalyalya, ava mukati, abibisa Kunzi. Kumbuso yi, obunonogo, upa.

31 Kuwa wa miso uukwikona ndi, bamibo, luki limoti ko ngbingo yi nino aka no ulimikya ndi pele.

32 Babikyana ndi be: «Iyo, mambengi o bi na ibusu bisamu-samu ngbingo yi nino o bi mino kanzina na ibusu ko pisi na katitambulyaga Mobiso ko Kunzi!»

33 Ko ngbingo yi nino aka no batukya, biga ndi ka Yelusalema. Niyɔ bosila ku, butakanya babibya tekebe na bemoti bumumukana pa imoti na batu nibo ba ndi kabibya Yeso.

34 Ibu basi bubikya ndi babibya baba bi nibo be: «A lunganu, Mombukwono-dosu opupini ka mbuku, apuponilyito Simoni!»

35 Kuwa wa ibu butambulyaga ndi goni likpumuka lasi nilo igyonosa ndi ni ba ko pisi, na beyo bamiba ndi mino Yeso ko ngbingo yi nino a ndi mino kobunonaga mukati.

*Yeso upuponilyini babibya kaki
(Matayo 28:16-20; Maliko 16:14-18; Yuani
20:19-23; Ligubo 1:6-8)*

36 Ko ngbingo yi nino babibya baba bi nibo ba ndi mino kanzina beyo, Yeso mombukwana-daki

yi opuponoku bigbututu, ubikya be: «Maziyo iki pa imoti na ifunu!»

³⁷ Botuma ndi na kubangaku, kye ba ndi kasima be baminini abili.

³⁸ Luki limoti Yeso ubikya be: «Ko bulya iki yo makombomboyo? Ko bulya iki yo ma mino na botumo ka mambengi?»

³⁹ Winoni magu na maboku kami: Imi aka no bikpe! Ivilogoni, mendaga, kye abili keggu na nzuyi no kuwo mufongoni beyo mo mina kemina bene.»

⁴⁰ A ndi kabikya beyo ni anuwanya maboku na magu.

⁴¹ Babibya botuma ndi na magyagya bidfe, bombombaya ndi kugbe, bakakwananagu ndi kabailya be Yeso no akanzina no. Kuwa wa umuusa be: «Makegu no luki lilya wanu?»

⁴² Bapa ndi dongbu ya musu mukongo.

⁴³ Yeso ava ndi, alya ko misa ka bu.

⁴⁴ Kumbuso yi ubikya be: «Ngbingo yi nino na mbeyi ndi mino luga kunu, namubikya ndi bingbanganya ambe: «Okwononi be masi nimo ikpikaga ndi kugu kami ka Mutuu ka Musa, ka mobiso ka bogyalandu, ka Mambu ka Bayuda akwanana ndi be igyonosi.»»

⁴⁵ Kuwa wa uhukwa ndi yimibo kye bakani nilo a ka Mobiso.

⁴⁶ Ubikya be: «Ikpika ka Mobisa be: «Masiya igyogiyisatu, opupa ka mbuku kumbusa wa masye masaa.»

⁴⁷ Okwononi kaubikyaga bevananza bayasi Mongoni Manza ko lino kaki, kapunga banu ka Yelusalema kye bambanzu boyikoni, binisonisa

na mupilya.

⁴⁸ Ibunu bo ma badema ba likrumuka nilo.

⁴⁹ Na imi, mombukwana-daki namutikilyatu Limbengi-Lotu nilo Baba amuwanyaga ndi. Luki limoti, wikoni ka Yelusalema aka kadwe ko ngbingo yi nino motumo mino no ngu kotukyoku kugu wa lisyε.»

*Yeso ofokini kugu wa lisyε
(Maliko 16:19-20; Ligubo 1:9-11)*

⁵⁰ Kumbuso yi, Yeso aga ndi na babibya kaki kunzi wa Yelusalema buwobi na mugi mi nimo ina ndi be Betania. Ku beyo, ubisilya maboku, udfukilya ndi bubunga.

⁵¹ Ko ngbingo yi nino a ndi mino kaudukilyo bubunga no, asanana na ibu, adaka ndi kugu wa lisyε.

⁵² Kumbuso yi babibisa kuwa ndi, biganana ka Yelusalema kani botumini na magyagya bidε.

⁵³ Ku beyo, bikaga ndi bongbinga basi ka Ndabu ko Kunzi, banabibiso.

AGUMƐ WAMBIYA

Lika: AGUMƐ WAMBIYA (New Testament+)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Lika

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

f796df90-b7da-5393-9b93-c756eba4e5d6